

TAMPEREEN YLIOPISTO

Kasvatus ja hevosmiestaidot käsi kädessä

Ratsastuksenopettajien käsityksiä kasvatuksesta ja sen roolista
ratsastuskouluissa

Kasvatustieteiden tiedekunta

Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma

Heini Puomila

Huhtikuu 2018

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Heini Puomila: Kasvatus ja hevosmiestaidot käsi kädessä. Ratsastuksenopettajien käsityksiä kasvatuksesta ja sen roolista ratsastuskouluissa

Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma, 68 sivua, 1 liitesivua

Huhtikuu 2018

Ratsastus on suomalaisten lasten keskuudessa suosittu harrastus, jonka alkuvaiheet vietetään usein ratsastuskouluissa. Ratsastuksenopettajat ovat pedagogisen koulutuksen saaneita alansa ammattilaisia, mutta kasvatukseen voidaan katsoa jääneen heidän käytännön työssään toissijaiseen asemaan. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin ratsastuksenopettajien kasvatuskäsityksiä. Tarkoituksena oli selvittää, ovatko ratsastuksenopettajat omasta mielestään kasvatusvastuullisia toimijoita. Samalla perehdyttiin ratsastuksenopettajien kasvatustoimintaa ohjaaviin lähtökohtiin ja tavoitteisiin, ja siihen millaisena kasvatus konkreettisesti näyttäytyy ratsastuskouluissa.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisesti fenomenografisella otteella. Aineisto kerättiin kesällä 2017 teemahaastattelemalla viittä ratsastuksenopettajaa, joilla kaikilla oli jo useamman vuoden työkokemus. Kaikki haastatellut ratsastuksenopettajat olivat naisia, ja he olivat suorittaneet ratsastuksenopettajakoulutuksen. Aineisto analysoitiin käyttämällä teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, jonka avulla pystyttiin analysoimaan systemaattisesti ratsastuksenopettajien kasvatuskäsityksiä.

Tutkimuksen tulosten mukaan ratsastuksenopettajat näkivät itsensä kasvatusvastuullisina toimijoina, mutta heidän mukaansa kasvatusta on vaikeaa yhdistää ratsastustunteihin, joiden keskiössä on lajitaitojen opettaminen. Tutkimuksessa kuitenkin havaittiin, että ratsastuksenopettajien toteuttama kasvatus on osittain tiedostamatonta, luonnollista ja kulttuurin ohjaamaa toimintaa. Ratsastuksenopettajien kasvatuskäsitykset perustuvat heidän saamaansa kotikasvatukseen, mikä myös näkyi taustalla heidän kasvatustavoitteissaan. Haastatellut korostivat turvalliseen toimintaan ja vastuullisuuteen kasvattamisen, tunnetaitojen kehittämisen sekä sosiaalisten taitojen ja ilmapiirin parantamisen merkitystä. Ratsastuksenopettajat kokivat kasvatuksen ja hevosmiestaitojen opetuksen kulkevan erottamattomasti käsi kädessä, sillä näiden kautta pystyttiin huolehtimaan myös hevosten parissa toimimisen turvallisuudesta. Tallikulttuurin muutos nähtiin uhkana ratsastuksenopetukselle ja hevosmiestaitojen välittymiselle sukupolvelta toiselle, mutta muutoksen ei koettu olevan samanlainen kaikilla talleilla. Tässä tutkimuksessa kyseinen kulttuurin muutos tulkittiin kuitenkin luonnollisena osana sosialisatioprosessia, jossa uusi sukupolvi muokkaa kulttuuria kasvaessaan osaksi sitä.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että ratsastuksenopettajien tulisi kriittisesti tarkastella omaa rooliaan kasvattajana, koska vain oman toiminnan analysoinnin kautta voidaan kehittää ratsastuksen opetuksen yhteydessä tapahtuvaa kasvatusta. Ylipäätänsä kasvatuksen roolia tulisi korostaa yhtenä lajin imagon parantamisen työvälineenä, mihin sitä ei ole tähän mennessä hyödynnetty tietoisesti. Tallikulttuurin muutos puolestaan olisi hyvä nähdä mahdollisuutena löytää uusia toimintatapoja, joilla hevosmiestaitoja voidaan tehokkaasti siirtää aloitteleville harrastajille.

Avainsanat: ratsastuksenopettajat, kasvatus, lapsi, hevonen

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	RATSASTUSHARRASTUS SUOMESSA	6
2.1	SUOMALAISEN RATSASTUSHARRASTUKSEN ENSIASKELEET	6
2.2	VIRALLISEN RATSASTUKSENOPETTAJAKOULUTUKSEN SYNTY	12
3	RATSASTUKSENOPETUS JA HEVOSMIESTAIDOT	15
3.1	RATSASTUKSENOPETTAJAN KOULUTUS JA TYÖNKUVA	16
3.2	HEVOSMIESTAIDOTJEN MERKITYS RATSASTUKSENOPETUKSESSA	19
4	MITÄ LIIKUNTAKASVATUS ON?	22
4.1	SOSIALISAATIO LIIKUNTAKULTTUURIN MUOKKAAJANA	24
4.2	URHEILUKASVATUS – SOSIALISAATIOTA VAI INDIVIDUALISAATIOTA?	26
4.3	RATSASTUKSENOPETTAJA KASVATTAJANA	29
5	TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	32
5.1	TUTKIMUKSEN KOHDEJOUKON JA AINEISTON HANKINNAN ESITTELY	32
5.2	FENOMENOGRAFIA KASVATUSKÄSITYSTEN SELVITTÄMISEN TYÖVÄLINEENÄ	34
5.3	AINEISTON ANALYYSILLA KOHTI TULOKSIA	36
6	RATSASTUKSENOPETTAJIEN KASVATUSKÄSITYKSET	38
6.1	RATSASTUKSENOPETTAJAT KASVATUSVASTUULLISINA TOIMIJOINA	38
6.2	RATSASTUKSENOPETTAJIEN KASVATUKSELLISET LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	43
6.3	HEVOSMIESTAIDOT OSANA SOSIALISAATIOPROSESSIA	49
7	POHDINTA	54
7.1	TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	59
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	63
	LÄHTEET	65
	LIITE 1(1)	69

1 JOHDANTO

Ratsastus on erittäin suosittu harrastusmuoto Suomessa. Suomen Ratsastajainliiton mukaan parhaimpaan sesonkiaikaan ratsastusta harrastaa noin 170 000 suomalaista. Tämä arvioitu lukumäärä perustuu vuosina 2009-2010 tehtyyn Kansalliseen liikuntatutkimukseen, sekä lajin yleisiin trendeihin. Tyttöjen ja poikien harrastajalukujen välillä on suuret erot. Harrastuksen parissa on 60 000 tyttöä, mutta poikia on vain 3000. Viimeisimmässä tutkimuksessa ratsastus oli lasten ja nuorten keskuudessa 12. suosituin laji. (Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010, lapset ja nuoret).

Jo pelkkä suuri harrastajamäärä lasten osalta perustelisi hevosalasta tehtäviä kasvatustieteen tutkimuksia. Totuus kuitenkin on, että ratsastuksenopetuksen sisältämää kasvatusta ei juurikaan ole tutkittu. Ratsastuksenopetus ei ole ollut suosittu tutkimuskohde etenäkään opettajan näkökulmasta Suomessa eikä ulkomailla. Suomessa ratsastuksen tutkimukset ovat keskittyneet joko ratsastusharrastuksen ja tallikulttuurin (Ojanen, 2011), ratsastusterapian tai onnettomuuksien tutkimiseen. Hevososalta on runsaasti tutkimuksia hevosen oppimisesta, mutta vähemmän ratsastajan ratsastustaitojen oppimisesta ja opettamisesta.

Tutkimusaihe valikoitui oman kiinnostukseni pohjalta. Kasvatustieteen opintojen rinnalla olen toiminut ratsastusvalmentajana Pirkanmaalla ja Satakunnassa. Hevoset veivät minut mennessään jo viisi vuotiaana, ja niistä on muodostunut elämäntapa. Kiinnostukseni sekä kasvatukseen liittyviin kysymyksiin että hevosiin ja ratsastukseen saivat minut yhdistämään nämä kaksi osa-aluetta yhdeksi tutkimustehtäväksi. Ratsastuksenopetuksessa keskitytään omien kokemuksieni mukaan pitkälti ratsastus- ja hevosiintaitojen oppimiseen, ja ensisilmäyksellä kasvatuksella ei tuntunut olevan jalansijaa ratsastuskouluissa. Kasvatukseen liittyvään kirjallisuuteen perehtyessäni vakuutuin kuitenkin siitä, että ratsastuksenopettajatkin ovat kasvatusvastuullisia toimijoita, samoin kuin ihan kuka tahansa aikuinen, joka toimii lasten kanssa (Purjo, 2013, 13-14). Koin ratsastuksenopettajat pedagogisen koulutuksen saaneina ja opetuslalla toimivina alansa ammattilaisina jopa korostuneesti vastuussa oleviksi toimijoiksi. Tästä lähtökohdasta ryhdyin selvittämään, mitä kaikkea ratsastuskouluissa tapahtuva kasvatus pitääkään sisällään. Kirjallisuutta lukiessani havaitsin myös

omat ennakkokäsitykseni liittyen hevosmiestaitojen välittymiseen sukupolvelta toiselle. Huoli hevosmiestaitojen heikkenemisestä on yleisesti tiedostettu ratsastuspiireissä, mistä johtuen se tällä hetkellä suosittu keskusteluaihe (Finn, 2018 & Ticklén, 2018). Oli siis perusteltua tarttua myös tähän ajankohtaiseen ongelmaan, ja lähteä selvittämään ratsastuksenopettajien käsityksiä aiheesta.

Kun kyseessä on ala, jossa ammatillisesti koulutetut opettajat ja ohjaajat opettavat lapsia, on mielestäni tärkeää kartoittaa, mitä ratsastuskouluissa tapahtuu kasvatuksen kentällä. Tämän tutkimuksen tarkoitus on perehtyä siihen, millaisia käsityksiä koulutetuilla ratsastuksenopettajilla on heidän toteuttamastaan kasvatuksesta. Tutkimuksessa perehdytään ratsastuksenopettajien kasvatusvastuuseen ja kasvatuksellisiin tavoitteisiin. Samalla selvitetään, miten kasvattaminen konkreettisesti näkyy ratsastuksenopettajien työssä.

2 RATSASTUSHARRASTUS SUOMESSA

Ratsastus harrastuksena kiinnostaa ihmisiä sen monipuolisuuden takia. Eri ratsastuslajien lisäksi ratsastusharrastuksen kiinnostusta lisää yhteistyö eläimen kanssa. Ulospäin ratsastus saattaa parhaimmillaan näyttää siltä, kuin ihminen ei tekisi mitään, ja hevonen suorittaa silti pyydettyjä asioita. Tästä on aiheutunut harhaluulo ratsastuksen helppoudesta. Joskus luullaan, että ratsastus on pelkkää hevosen selässä istumista. Vaikka ratsastus perustuukin voimakkaasti tekniseen taitavuuteen, tärkeämpää on, että ratsastaja ja hevonen pystyvät tekemään yhteistyötä tunnetasolla. (Vepsä, Syrjäla, Pussinen & Paanetoja, 2003, 12.)

Ratsastuksella on myös terveydellisiä hyötyjä. Laji rasittaa kohtalaisesti, vaikkei hikoilu aina olekaan kovin suurta eikä hengitys kiihdy paljon. Ratsastaminen parantaa ryhtiä, tasapainoa, kehonhallintaa ja rytmittajua. Ratsastus vaikuttaa erityisesti keskivartalon ja jalkojen lihaksiin, lisäten niiden voimaa ja kestävyyttä. Fyysisten hyötyjen lisäksi ratsastus parantaa keskittymiskykyä, reaktiokykyä ja tarkkaavaisuutta. Monet nauttivat myös ratsastuksen tarjoamasta sosiaalisesta kanssakäymisestä niin kanssaharrastajien kuin hevostenkin kanssa. Tämä lisää hyvinolontunnetta ja rentoutta vähentäen samalla stressiä. (Vepsä ym. 2003, 13.)

2.1 Suomalaisen ratsastusharrastuksen ensiaskeleet

Hevonen on merkittävä eläin Suomen historiassa, mutta ratsastusperinteet eivät ole vuosisatojen mittaisia kuten Keski-Euroopan arvostetuilla hevosmailla saattaa olla. Hevoset toimivat maamme historiassa pitkään työntekijän roolissa maataloilla. Tällöin taidot hevosten käsittelyyn, eli hevosmiestaidot, siirtyivät isältä pojalle kotitilan töiden ohessa (Leinonen, 2013, 87). Puhuttaessa ratsastuksesta urheiluna, sen juuret ovat samalla aikakaudella kuin muullakin nykyurheilulla (Vasara, 1987, 28).

Ratsastuksen voi katsoa alkaneen Suomessa laajamittaisesti 1200-luvulla, kun ratsupalvelu sai alkunsa. Ratsupalvelu mahdollisti siihen osallistuneille verovapauden vuoden 1279 Alsnön säännön puitteissa. Ratsupalvelu toi kuitenkin mukanaan korkeat kustannukset siihen osallistuneille, ja tämän vuoksi se jäi pääasiassa aateliston oikeudeksi. Ylhäisille herroille ja rouville ratsastus oli myös suosittu ajanviettomuoto. Talonpoikaiset ratsutilat eli rusthollit näkivät päivänvalon 1500-luvun lopulla, kun niiden perustaminen sallittiin. Ratsastus on historiassamme ollut myös erityisesti matkustusmuoto, ja postipalvelut olivat ratsupostijärjestelmän alaisia 1800-luvun alkukymmenille saakka. (Vasara, 1987, 28-29.)

Historiassamme merkittävät motiivit ratsastukselle valtakunnallisella tasolla ovat olleet sotilaallisia. 1500-luvun lopussa nuijasodassa palveli lähes tuhat ratsumiestä. Ruotsin valtakunnan aikaan suomalaiset hakkapeliitat eli ratsumiehet sotivat kuninkaan kruunun alaisuudessa mm. kolmikymmenvuotisessa sodassa 1600-luvulla. Sotilaallinen perinne jatkui osana ratsastusta, ja se järjestäytyi osaksi upseerien koulutusta. Ratsastuksen urheiluopetuksen juuret yltävät 1700-luvun loppuun, kun Haapaniemen sotakoulun opetusohjelmaan kuului merkittävänä osana ratsastustunnit. Opetussuunnitelmalla oli kuninkaan siunaus. 1808-1809 Suomen siteet Ruotsiin kuitenkin katkesivat Ruotsin ja Venäjän välisen sodan seurauksena, ja Suomesta tuli osa Venäjän keisarikuntaa. Tästä johtuen Suomen armeija lakkautettiin 1810, mutta suomalaisten johtomiesten aloitteesta se perustettiin pian uudelleen. Suomen Kadettikoulu aloitti toimintansa uudelleen Haminassa 1821, ja ratsastuksen opetus palasi sinne muutaman vuoden kuluttua. Uusi asevelvollisuuslaki tuli voimaan 1878, mikä oli merkittävää myös ratsastukselle. Vakituinen armeija toi mukanaan Suomen Rakuunarykmentin, eli ratsuväen, jonka toiminta alkoi 1890-luvun alussa Lappeenrannassa. (Vasara, 1987, 29-31, 35.)

1800-luvun ratsastuksenopetus ei kuitenkaan ollut ainoastaan armeijan harteilla, vaan 1800-luvun alussa Suomeen rantautunut sirkustoiminta oli toinen merkittävä instanssi ratsastuksen kehittämisessä. Sirkuksissa oli taitoratsastusnäytöksiä, ja ulkomaalaiset ratsastajat antoivat opetusta myös heitä katsomaan tulleille kaupunkilaisille. Rannikolta etenkin italialaiset, saksalaiset ja ranskalaiset sirkukset levisivät myös sisämaahan, ja ratsastusnäytökset olivat heidän vetonaulojaan. Samalla he loivat pohjaa rikkaiden kaupunkilaisten omakohtaiselle harrastukselle. Näin ratsastus alkoi ottaa asemaa liikuntalajina muiden joukossa, samalla kun Suomessa tapahtui merkittävä nykyurheilun läpimurto. (Vasara, 1987, 32.)

Ratsastaville upseereille oli 1800-luvun lopulla rakennettu kaksi maneesia, Santarminmaneesi Maneesikadulla ja Kaartinmaneesi Kaartin kasarmeilla. Nämä rakennukset olivat merkittäviä suomalaisen urheiluratsastuksen synnylle, sillä niissä alettiin järjestää Georg Ringstenin toimesta ratsastuksen opetusta. Ringsten oli ruotsalainen tallimestari, ja hän sai aikaan muoti-ilmiön, jolloin ratsastuksen asema nousi merkittävästi Helsingin yläluokan keskuudessa. Ringsten palasi Ruotsiin kymmenen vuoden sisällä, mutta hänen työtään jatkoi Edvard Antell. Samalla sirkuksien suosittu ratsastusnäytökset jatkoivat edelleen lisäten kansan mielenkiintoa ratsastusta kohtaan. (Vasara, 1987, 35-38.)

Ratsastustoiminta alkoi nosta päätään myös muissa kaupungeissa. Esimerkiksi Turussa perustettiin 1889 ratsastusinstituutti, mikä vilkastutti ratsastuselämää. Toiminta oli kuitenkin hyvin lyhytaikaista, sillä instituutin toiminta päättyi jo 1892. Vastaavia lyhyitä ratsastuksen menestystarinoita oli myös muissa kaupungeissa, esimerkiksi Viipurissa. 1890-luku oli lyhyt voimakkaan kehityksen aika. Tällöin perustettiin ratsastusopistoja tärkeimpiin maakuntakaupunkeihin, vaikkakin harrastajamäärät pysyttelivät maltillisina ja toiminta jäi muutamien aktiivisten vetäjien harteille. Toiminta hiljeni, ja vuosisatojen vaihteessa Helsinki oli jälleen järjestäytyneen ratsastustoiminnan keskittymä. Maaseudulla kuitenkin harrastettiin lajia jonkin verran. Ratsastus oli suurissa kartanoissa yleinen ajanviettotapa, ja ylhäisissä oli muutoinkin yksittäisiä innokkaita ratsastajia. (Vasara, 1987, 35-38.)

Loistoonsa helsinkiläinen ratsastusurheilu nousi Carl Ducanderin vuonna 1892 perustaman Helsingin Ratsastusopiston siivin. Parhaimmillaan aktiivisia harrastajia oli tuohon aikaan nähden valtavasti, lähes viisisataa. Opiston toiminta keskittyi talvikaudella marraskuun alusta huhtikuun alkuun Helsingin Siltasaaren maneesiin ja kesäaikana opisto toimi Hangossa. Hangon erikoisuus oli katettu ratsastusrata, joka mahdollisti ratsastuksen huonollakin säällä. Carl Ducander siirtyi Eestiin 1896, ja ratsastusopiston johtoon siirtyi Ruotsista Tukholman ratsastavan henkilövartiokaartin luutnantti, kreivi Gilbert Hamilton. Opisto joutui kuitenkin pian ongelmiin, sillä polkupyöräily alkoi viedä ratsastuksen asemaa trendilajina, ja kustannukset kasvoivat suhteissa tuloihin. Näistä syistä johtuen ratsastusopisto tuli tiensä päähän vuonna 1897. Ratsastusharrastus oli kuitenkin saanut tarvitsemansa sysäyksen, ja ratsastusopiston lakkauttamisesta huolimatta se koki läpimurron myös siviilien, säätyläisten ja uuden porvariston urheiluna. Tämä läpimurto tapahtui maaseudulla, sillä Helsingissä ratsastus säilytti asemansa ylhäisten lajina. (Vasara, 1987, 39-44.)

Suomen Rakuunarykmentin perustamisella on erityinen merkitys ratsastusurheilun kannalta. Heidän toimintaansa kuuluivat vuosittaiset kilparatsastukset, jossa kahden virstan pituisella radalla ylitettiin kuusi luonnonestettä, kuten pensasaita, maassa oleva hauta, kivinen muuri ja mäen töyräs. Urheiluratsastuksen suosio kasvoi, ja se järjestäytyi vuonna 1896 rykmentin urheiluklubin, Sportsklubben, muodossa. Näin Suomeen oli perustettu vihdoin ensimmäinen ratsastusseura, vuosikymmen naapurimaataan Ruotsia myöhemmin. Sportsklubben oli menestys, sen kulut katettiin upseerien palkasta ja se koulutti ja kilpailutti ratsastajia ympäri vuoden. Klubin myötä Suomeen rantautuivat myös este- ja matkaratsastus. Klubin jäsenet menestyivät ratsastuskilpailuissa niin kotimaassa kuin muuallakin, muun muassa Venäjällä. Sportsklubbenin aikaansaama ratsastuksen nousukausi kuitenkin kaatui, kun Venäjän sortotoimenpiteet lakkauttivat sen toiminnan vuonna 1901. Myös Haminan Kadettikoulu ja sen ratsastusopetustoiminta lakkautettiin. (Vasara, 1987, 44-46.)

Armeijan lakkauttaminen keskeytti ratsastusharrastuksen kehittämisen organisaatiotasolla, mutta laji säilyi hengissä siviilien harrastuksena vuosisatojen vaihteessa. Helsingissä lakkautetun ratsastusopiston tilalle perustettiin yhtiömuotoinen Helsingin ratsastusyhdistyksen vuonna 1897, johon palasi ratsastusopiston menestykseen nostanut Carl Ducander. Ratsastuksenopetus jatkui yhdistyksessä myös entisen Rakuunarykmentin ratsumestari August Lindemanin ja herra Wolmar Ekelundin voimin. Heidän työpanoksensa oli merkittävää, vaikka tämäkin yritys ratsastusharrastuksen harjoittamiseksi kuihtui pois jo 1900-luvun alkuvuosina. Laji oli etenkin Helsingissä vakiinnuttanut asemansa aktiivisena harrastuksena. Kun Helsinkiin perustettiin urheiluseurojen keskushallitus vuosien 1902-1903 vaihteessa, oli uusi ratsastusseura Helsingfors Fältridtklubb todennäköisesti mukana, vaikkei asiasta olekaan varmaa tietoa. Ratsastus oli joka tapauksessa noussut osaksi maan julkista urheilukeskustelua. Keskustelu ei tosin päättynyt ratsastuksen kannalta välttämättä positiiviseen lopputulokseen. Keskustelu koski eri lajien asemaa ruotsinkielisten termien *idrott* ja *sport* välillä. Idrott nähtiin todellisena (ulkoilma)urheiluna, kun taas sport määriteltiin huvittelulajeiksi. Idrott-käsitteen alle liitettiin ne lajit, joiden tulosten nähtiin liittyvän oleellisesti suorittajan panokseen, kun taas sport-käsitteen alle päätyivät lajit joissa liikkeen voima oli ulkoinen tai välineellinen. Näin idrottiksi päätyi mm. juoksu, kun taas ratsastus tuli määritellyksi sport-urheiluksi, ja se jäi näin vuoteen 1914 saakka järjestettyjen keskusurheilujärjestön merkkikokeiden ulkopuolelle. Muut merkitykset tällä päätöksellä jäivät kuitenkin käytännön tasolla vähäisiksi, sillä kilpailutoiminta säilyi samanlaisena. Ratsastus kuitenkin miellettiin asemaltaan ja kehitykseltään poikkeavana suhteessa muihin lajeihin, koska sen ei koettu lisäävän miesten kuntoa, mikä olisi ollut yhteiskunnallisesti merkittävää. (Vasara, 1987, 47-52.)

Seuraava ratsastuksen nousukausi alkoi, kun vuonna 1911 perustettiin Suomen Kenttäratsastusseura, Finska Fältridtklubben. Seura oli sillä hetkellä ainoa ratsastusseura Suomessa, ja se aloitti erittäin aktiivisesti toiminnan heti perustamisensa jälkeen. Etenkin kilpailujen järjestäminen pääkaupunkiseudulla oli runsasta. Uutuutena mukaan tulivat myös koululaisille suunnatut luokat, kouluratsastus sekä musiikki- ja yhteisratsastukset. (Vasara, 1987, 55-58.)

Vuonna 1914 puhkesi ensimmäinen maailmansota, mikä vaikutti yleisesti Suomen ratsastusharrastukseen. Hevosia vietiin sotakäyttöön. Ratsastus säilyi kuitenkin edelleen niin sanotusti omana piirinään, jollaiseksi se oli muodostunut jo 1870-luvulta. Sotatila vaikutti toki harrastajien toimintamahdollisuuksiin, mutta samalla ilmeni mahdollisuuksia kehittyä. Kun jääkäritoiminta alkoi itsenäistymisajatusten johdosta 1915, kuului heidän palvelusohjelmaansa ratsuväkikoulutusta. Tämä jääkäriratsastus vaikutti osaltaan myöhemmin myös kotimaan ratsastusurheiluun. (Vasara, 1987, 61-63.)

Vuonna 1920 ratsastusurheilu otti merkittävän askeleen, kun Suomen Ratsastusliitto perustettiin valtakunnalliseksi järjestöksi. Jäsenseuroina olivat perustajaseura Suomen Kenttäratsastusseura ja Viipurin perustettu uusi yhdistys, Karjalan Kenttäratsastajat. Näiden kahden seuran kautta Ratsastusliiton jäsenenä oli muutamia satoja ratsastajia. Vaikka liiton alku oli haastava pienien resurssien vuoksi, onnistuttiin samana vuonna lähettämään edustaja Antwerpenin olympialaisiin, joissa ratsastus oli toista kertaa mukana virallisena olympialajina. (Vasara, 1987, 71, 74-81.)

Lajiliiton syntymisen jälkeen ratsastuksen suosio alkoi kasvaa vaatimattomista olosuhteista huolimatta hitaasti, mutta varmasti niin, että vuoteen 1933 mennessä maassa toimi kahdeksan ratsastusseuraa viidessä eri kaupungissa. Merkittävää on huomioida, että tuohon aikaan lasten ja nuorten osuus harrastajista oli käytännössä olematon, ratsastus oli aikuisten laji. Ratsastuksen harrastukseen vaadittavat resurssit ja sen kuulumattomuus esimerkiksi koululiikunnan opetusohjelmiin vaikutti siihen, etteivät lapset päätyneet ratsastusharrastuksen pariin. 1920-luvun puolivälin jälkeen Helsingissä, missä puitteet harrastukselle olivat paremmat, alkoi junioreita tulla mukaan lajiin. Nämä nuoret tulivat vanhempiensa mukana talleille aloittamaan harrastusta, ja liittyivät myös ratsastusseuroihin. Ratsastusseurojen jäsenmääriä tarkastellessa huomioitavaa on, että miehistä ratsastusseuroihin saivat kuulua vain ”gentlemanit” eli upseerit. Naisilla ja lapsilla ei ollut rajoituksia. ”Ei-gentlemanit” saattoivat myös harrastaa ratsastusta myös kilpailuissa, mutta he osallistuivat omissa sarjoissaan, eivätkä saaneet ottaa osaa olympialaisiin. Ratsastusliiton taloudellinen tilanne ei kuitenkaan parantunut kasvavasta jäsenmäärästä huolimatta, vaan se ajautui

vararikon kautta konkurssiin vuonna 1933. Korvaava järjestö saatiin kuitenkin perustettua jo samana vuonna, kun kuusi suomalaista ratsastusseuraa kokoontui Helsingissä toukokuussa. Syntyi Ratsastajainliitto, jonka päätavoitteena oli muun muassa ”edistää ratsastusta maassa yleisenä urheilu- ja liikuntakasvatusmuotona”. Vuonna 1936 nimeen lisättiin kansallistunnus, jolloin se muuttui virallisesti Suomen Ratsastajainliitoksi. (Vasara, 1987, 71, 74-81, 92, 169-173.)

Myös ratsastuksen opetus alkoi lisääntyä kasvavien harrastajamäärien myötä. Jo aiemmin mainittu Helsingin ratsastusopistolla vaikuttanut Carl Ducander on suomalaisen ratsastuksenopetuksen uranuurtajia. Hän toimi Mannerheimintiellä Hippodromin maneesissa ratsastusopiston johdossa neljän vuosikymmenen ajan yli 70-vuotiaaksi saakka, jolloin hän siirtyi eläkkeelle ja luovutti lahjoituksena opiston ja sen hevoset Suomen Kenttäratsastusseuralle. Uransa aikana Ducander kasvatti oppilasmäärää merkittävästi. Opisto tarjosi aktiivista koulutusta kaiken tasoisille ratsastuksen harrastajille. Ducanderin eläköitymisen jälkeen Suomen Kenttäratsastusseura vuokrasi vuonna 1939 opiston tilat ja toiminnan ratsastuksenopettaja Folke Grönvallille. (Vasara, 1987, 101-103.)

1920-luvulla koittivat järjestelmällisen ratsastuksenopetuksen alkuajat (Vasara, 1987, 104). Helsingin ratsastuksenopetustarjonta lisääntyi entisestään kun Keskustalli Oy perustettiin vuonna 1929. Keskustallin tavoitteena oli tarjota myös vaatimattomammista olosuhteista lähtöisin olevalle kansalle mahdollisuus aloittaa ratsastusharrastus (Paloheimo, 2004). Tämä avasi ovia entistä suuremmalle harrastajamäärälle, sillä Hippodromin ratsastusopisto oli tarkoitettu varakkaammalle väestölle. Opetusta kehitettiin kuitenkin myös pääkaupungin ulkopuolella. Esimerkiksi Tampereen Ratsastusseura oli järjestänyt ratsastuksenopetusta heti perustamisvuodestaan 1926 lähtien. Tampereella olosuhteet olivat alkeelliset, sillä seuralla ei ollut omaa ratsastuskenttää tai –maneesia, mutta toiminta oli silti aktiivista. 1928 seura onnistui paikallisen suojeluskunnan kanssa kunnostamaan vanhan varastorakennuksen maneesikäyttöön, jolloin ratsastuskurssien järjestämisolosuhteisiin saatiin merkittävä parannus. (Vasara, 1987, 104.)

Seuraava harppaus ratsastusurheilun kehityksessä tapahtui 1934 vuonna, kun Helsinkiin saatiin rakennettua kaupungin tuella Laakson ratsastuskenttä, joka on käytössä vielä tänäkin päivänä. Lisähyötyä tuli lähestyvistä olympialaisista, joiden varjolla Helsingin kaupunki rakennutti Laakson kentän luoteispuolelle olympiamaneesin ja uudet tallit. Toinen maailmansota perui Helsinkiin kaavaillut olympialaiset, ja talvisota myöhästytti rakennustoimia, mutta olympiamaneesi valmistui lopulta vuonna 1940, kaksi vuotta rakentamisen aloittamisen jälkeen. Näistä uusista ratsastustiloista

hyötyivät merkittävästi suurin osa suomalaisista ratsastusharrastajista, sillä edelleen yli puolet lajin harrastajista asui Helsingissä. (Vasara, 1987, 206-211.)

1930-luvulla kehitys jatkui myös koulutuksen saralla. Koulutus- ja valmennustoiminta vakiinnuttivat asemansa osana sekä ratsastajainliiton että ratsastusseurojen toimintaa. Valmennus ja harjoittelu parantuivat osaltaan jo pelkästään lähestyvien omien olympiakilpailujen vuoksi. Ratsastajainliitto alkoi myös järjestää valmennusleirejä pohjoismaisia kilpailuja varten, ajatuksissa etenkin ensimmäiset kotikilpailut vuonna 1937. Liiton valmennuksien lisäksi myös seuratasolla keskityttiin koulutuksen kehittämiseen. Lajitaitojen opetus oli niissä avainasemassa. Kolmessa suuressa kaupungissa, Helsingissä, Viipurissa ja Turussa, oli vallalla käytäntö, jossa ratsastusseura toimi yhteistyössä paikallisen ratsastusopiston kanssa. Helsingissä ratsastuksen lajitaitojen lisäksi järjestettiin opetusta myös hevostuntemusopissa. Kuitenkin myös pienemmät ratsastusseurat tarjosivat ratsastuksenopetusta resurssiensa puitteissa. Esimerkiksi Haminassa opetuksessa käytettiin seuran omaa hevosta ja opettajana toimivat paikallinen ratsuväpäpeli ja kersantti. Joskus seura sai luvan lainata myös joitain puolustuslaitoksen hevosia opetuskäyttöön. (Vasara, 1987, 213-219.)

1930-luvun voimakkaan kehityksen kautta seurasi sota-aika, joka vaikutti voimakkaasti myös ratsastusharrastukseen. Hevosia otettiin rintamalle tai muihin hyödyllisiin töihin. Olosuhteet ja voimavarat kokivat heikkenemistä. Kehitys oli pysähtynyt. Uusi nousukausi alkoi Helsingissä, kun vuoden 1952 Helsingin olympialaisia alettiin valmistella. Olympialaisten jälkeen Ratsastajainliitossa nähtiin myös koulutuksen ja valmennuksen saralla kehityskohteita, ja ratsastajien urheilullisten taitojen kohottaminen nostettiin päätavoitteeksi. 1950-luvulla saatiin parannuksia myös Tampereen, Hämeenlinnan, Kouvolan ja Oulun ratsastusalueisiin uusien ratsastuskenttien ja maneesien muodossa. Näille talleille saatiin samalla perustettua ratsukouluja. Ratsastusoppilaiden määrä lisääntyi hieman 1950-luvulla uusien tallien perustamisen kautta. Ratsastusleirit alkoivat olla erityisesti junioriratsastajien suosiossa, ja ne olivat ohjelmaltaan monipuolisia ratsastusretkineen, -harjoituksineen ja hevostuntemusopetuksineen. (Vasara, 1987, 360-366.)

2.2 Virallisen ratsastuksenopettajakoulutuksen synty

1960-luvun kynnyksellä ratsastusharrastus laajeni edelleen. Harrastajamäärien kasvu näkyi etenkin nuorten ratsastajien osuudessa, mutta ratsastus laajeni myös Suomen kartalla. Helsinki oli edelleen

suurin hevoskaupunki, mutta laji valtasi alueita myös muualta Suomesta. Merkittävä käännekohta tapahtui vuonna 1962, josta alkoi ”ennennäkemätön ratsastusharrastuksen kasvu, joka ei sen jälkeen olekaan pysähtynyt” (Vasara, 1987, 442).

Kun 1950-luvulla puhuttiin edelleen yhteensä noin tuhannesta harrastajasta, kasvoi Ratsastajainliiton jäsenmäärä -60 – luvulla niin paljon, että seuraavalle vuosikymmenelle siirryttäessä ylitettiin jo 5000 jäsenen rajapyykki. Syynä kasvulle on nuorten ratsastajien määrän kasvun lisäksi pidetty seurojen määrän lisääntymistä ja seuratoiminnan aktiivista kehittämistä. Harrastajamäärien noustessa myös ratsastuksenopetusta piti kehittää. Ratsastusseurojen tiloissa järjestettävässä opetuksessa panostettiin 1960-luvulla etenkin junioriryhmien kouluttamiseen. Näitä ratsastuskouluja oli jo kaikkialla Suomessa, ei vain eteläisessä osassa maata kuten ennen. Ratsastuskoulujen määrän lisääntyminen aiheutti SRL:ssä (Suomen Ratsastajainliitto) tarpeen saada ratsastuskoulut lähemmin osaksi toimintaansa. Tästä syystä tehtiin päätös, että ratsastuskoulut saivat hakea liiton ulkojäsenyyttä, johon ne tietyt kriteerit täytettyään hyväksyttäisiin. Nämä kriteerit liittyivät olosuhteisiin sekä opetuksen ja hevosten laatuun. 1970-luvun kynnyksellä herättiin kuitenkin siihen, että ratsastuskoulut eivät olleet olosuhteiltaan tai opettajien taidoissa mitattuna läheskään yhdenvertaisia. Osa suomalaisista ratsastuksenopettajista oli hankkinut koulutuksensa Ruotsissa ja SRL tarjosi koulutusta kotimaassa, mutta sitä ei koettu riittäväksi. Saatiin sysäys perustaa Suomeen oma ratsastuksenopettajakoulutus. (Vasara, 1987, 441-442, 475-477.)

Näinollen Ypäjälle perustettiin vuonna 1972 Suomen Ratsastusopisto vastaamaan uudistuneisiin tarpeisiin ratsastuksenopettajien kouluttamiseen liittyen. Ypäjästä alkoikin heti sen perustamisen jälkeen muodostua uusi ratsastuksen valmennuksen ja koulutuksen keskipiste. SRL siirsi pian lähes kaiken koulutustoimintansa Ratsastusopistolle. Ratsastusopistossa käynnistettiin heti tuomari-, ratamestari-, valmentaja-, ja hevuskoulutus. Heti ensimmäisenä toimintavuotenaan 1973 opisto järjesti 31 koulutusta joihin osallistui 523 henkilöä. Sen sijaan eniten kaivattua ratsastuksenopettajakoulutusta ei voitu heti käynnistää, koska valtio ei lähtenyt tukemaan koulutusta tarpeeksi. Valtion näkökulma oli, että ratsastuksella ei ole tarvittavan suurta roolia nuorisokasvattajana ja kuntoilumuotona. SRL ja opisto olivat kuitenkin vakuuttuneita koulutuksen tarpeellisuudesta, ja niin vihdoinkin vuonna 1976 myös ratsastuksenopettajakoulutus näki päivänvalon. Koulutus jakautui heti alusta saakka kolmeen osaan, jotka ovat voimassa nykypäivänäkin. I-osa oli ratsastuksenohjaaja-, II ratsastuksenopettaja- ja III master opettajakoulutukseen. Koulutuksen tavoitteena oli kehittää opiskelijan opettajapersoonaa, ratsastustaitoa ja ymmärrystä muista työhön kuuluvista asioista. (Vasara, 1987, 482-488.)

Vaikka opiston taloudellinen tilanne oli hankala, laajeni sen toiminta alusta alkaen merkittävästi vuodesta toiseen. Näin ollen paineet tilojen laajentamiselle lisääntyivät. Opiston omistava SRL:n Kannatusyhdistys teki asiasta aloitteen valtiolle vuonna 1978, ja samalla haettiin opistolle urheiluopiston arvoa. Valtio ei puoltanut urheiluopistoksi muuttumista, sillä se katsoi, ettei opiston toiminta ollut kehittynyt tarpeeksi. Sen sijaan hanke uusien tilojen puolesta sai tuulta siipiensä alle, ja Ypäjälle nousi vuosina 1984-1986 uusia hallinto- ja hallirakennuksia 7,3 miljoonan markan edestä. Opetusministeriö oli mukana tukemassa laajentumishanketta, ja päätti tilojen valmistuttua ottaa uudestaan käsiteltäväksi ja lopulta hyväksyä Ratsastusopiston urheiluopistohakemuksen lokakuussa 1986. Näin oli syntynyt vakaa perusta ratsastuksenopettajien koulutukselle ja sitä kautta koko maan ratsastuksenopetustoiminnan kehittämiseksi. Vuonna 1887 alkanut järjestäytynyt ratsastuksenopetus oli sadassa vuodessa kehittynyt melkoisesti, mutta uuden opiston myötä pystyttiin opetuksen laatua parantamaan vielä organisoidummin. (Vasara, 1987, 482-488, 579.) Erityisen tärkeää onkin huomata, että heti alusta alkaen ratsastuksenopettajien koulutuksessa on keskitytty opettajan opetustaitojen kehittämiseen.

1990-luvun lopussa junioriratsastajien osuus alkoi vuorostaan tasaantua, kun aikuisten osuus harrastajista alkoi kohota voimakkaasti. Vuosituhannen vaihteen jälkeen suurimmat muutoksen ratsastuskoulutoiminnassa ovat liittyneet olosuhteiden parantumiseen ja tallien erikoistumiseen tietylle alalle. Ratsastuksenharrastajat arvostavat koulujen tarjoamia laadukkaita puitteita ja monipuolisia palveluja, mikä aiheuttaa painetta myös ratsastuskouluyrityksille. Lisäksi tallit ovat alkaneet erikoistua esimerkiksi tietyn lajin edustajiksi. Osa ratsastuskouluista saattaa olla esteratsastuspainotteisia kun toiset keskittyvät ratsastusterapiaan tai keppihevosteluun. Kun Suomen Ratsastajainliitto teetti vuonna 2015 tyytyväisyyskyselyn jäsenilleen, selvisi, että ratsastusta harrastetaan itse hevosen ja sen kanssa saavutettavan ainutlaatuisen kumppanuuden vuoksi. Muut harrastajien toiveet liittyvät lähinnä harrastuksen laatuun ja mukavuuteen. (SRL, 2015.) Kun 1800-luvulla hevosella oli melko välineellinen rooli työhevosena, on kuljettu pitkä tie tähän päivään jolloin hevosesta on tullut ratsastusharrastuksessa itseisarvo.

3 RATSASTUKSEN OPETUS JA HEVOSMIESTAIDOT

Suomessa ratsastuksenopettajia koulutetaan laajasti, mikä on positiivinen asia harrastajan näkökulmasta. Tarjolla on runsaasti ratsastuskouluja, joiden toiminnasta vastaa koulutuksen saanut, asiantunteva opettaja. Tällaisilla talleilla ratsastuksen aloittaminen on turvallista myös puiteiden puolesta, sillä niiden toimintaa valvoo Suomen ratsastajainliitto ry.

Ratsastuksen opetus keskittyy ratsastustaidon opettamiseen. Ratsastustaito tarkoittaa kykyä hallita omaa kehoa ja mieltä samalla kun hallitsee hevosen kehoa ja mieltä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kun ratsastaja hallitsee oman kehonsa ja mielensä, hän pystyy ohjailemaan hevosen liikkeitä pienillä avuilla, eli antamallaan merkeillä, ja hevonen työskentelee ihmisen kanssa mielellään. (Bachmann, 2015.) Kun ratsastustaito on vielä heikkoa, hevonen ei ymmärrä ratsastajan antamia, mahdollisesti vääriä tai ristiriitaisia apuja, mistä seuraa ongelmia hevosen hallinnassa. Tämä vaikuttaa suoraan sekä hevosen hyvinvointiin että ratsastuksen turvallisuuteen. Ratsastuskouluissa hevoset ovat tottuneita aloittelevien ratsastajien virheisiin, joita esimerkiksi herkemvät kilpahevoset eivät siedä lainkaan. Jokainen hevonen on yksilö, ja ratsastajalle sopivan ratsun valinta on merkittävä turvallisuustekijä. Nykyään ratsastusta voi harjoitella myös simulaattorilla, jossa oman kehon hallinnan harjoittelu on helpompaa, eikä se vaaranna omaa tai hevosen turvallisuutta (Bachmann, 2015).

Teknisen taitavuuden lisäksi tärkeä osa-alue ratsastuksen opetuksessa on ratsastajan itsesäätelytaitojen opetus. Ratsastaminen ja hevosen läsnäolo aiheuttaa monissa ihmisissä pelkoja, jännitystä ja turhautumista (Bachmann, 2015). Ratsastuksen parissa koetaan myös riemua, onnistumisen iloa ja suuria kiintymyksen tunteita hevosta kohtaan. Kaikkien edellä mainittujen tunteiden hallinta on ratsastuksessa tärkeää, koska hevonen pystyy aistimaan ratsastajan tunnetiloja ja reagoi niihin. Tutkimuksissa on muun muassa todettu hevosen kykenevän monien muiden eläinlajien tapaan tunnistamaan ihmisen ilmeitä (Smith ym., 2016).

3.1 Ratsastuksenopettajan koulutus ja työnkuva

Ratsastuksenopettajia koulutetaan Suomessa eniten Ypäjän Hevosopistolla. Muita ratsastuksenopettajakoulutusta tarjoavia oppilaitoksia ovat Axxel Kemiössä, Harjun oppimiskeskus Ravijoella, Koulutuskeskus Salpaus Lahdessa, Oulun seudun ammattiopisto Pudasjärvellä, Maaseutuopisto Ruukissa ja Ylä-Savon ammattiopisto Kiuruvedellä. Suomessa ratsastuksenopettajia koulutetaan kansainvälisen The International Group for Equestrian Qualifications –järjestön määrittelemien tasoluokitusten mukaan. Tasoluokituksen tarkoitus on varmistaa ratsastajalle, että opettaja on ammatitaitoinen, ja osaa ottaa opetuksessaan huomioon turvallisuuden. Tasoluokituksen ensimmäinen taso vastaa ratsastuksen ohjaajan koulutusta, taso II ratsastuksenopettajan ammattitutkintoa ja taso III tarkoittaa ratsastuksenopetuksen erikoisammattitutkinnon suorittamista. Kolmannen tason suorittaneita kutsutaan Suomessa master-opettajiksi.

Hämäläinen (2005) tutki pro gradu -tutkielmassaan ratsastuksenohjaajakoulutuksen kehittämismahdollisuuksia Ypäjän Hevosopistolla. Hänen tutkimuksensa tärkeimpänä tuloksena oli, että ratsastuksenohjaajat toivoivat pedagogiikan opintojen muuttamista vastaamaan käytännön työn haasteita. Ohjaajat kokivat haastavaksi suhteuttaa kasvatustieteen teorioita ratsastuksen maailmaan. Kehitysehdotuksena ratsastuksenohjaajakoulutukselle Hämäläinen ehdotti oman ratsastuksenopetukseen liittyvän pedagogiikan luomista, jotta pedagogiikan opinnot saataisiin käytännönläheisemmäksi. Sama tutkimustulos on saatu myös muualla. Australialainen Maw (2012) oli filosofian väitöskirjassaan lähestynyt ratsastuksenopetusta nimenomaan pedagogisesta näkökulmasta. Yksi hänenkin tutkimuksensa tuloksista oli, että ratsastuksenopettajat kokivat koulutuksen teoriaosuuden irrallisena. Mawin tutkimuksessa merkittävin löydös oli, että ratsastuksenopettajat luovat henkilökohtaiset opetussuunnitelmat oppilailleen. Usein ratsastuksenopettajien opetus perustuu kuitenkin opettajan omiin lajitaitoihin ja kokemuksiin, eikä niinkään opetusteorioihin. Mawin mukaan tämä saattaa heikentää opetuksen laatua.

Ammatillisen koulutuksen lisäksi ratsastuksenopettajat ovat saattaneet kehittää omia lajitaitojaan valmentautumalla. Suomessa järjestetään eri järjestöjen toimesta runsaasti myös lisäkoulutusta liittyen talliyrittäjyyteen, hevosten terveydenhoitoon ja hyvinvointiin, eri alojen viimeisimpiin tutkimuksiin ynnä muuhun hyödylliseen tietoon, jota ratsastuksenopettaja voi työssään soveltaa.

Koulutuksen antaman pohjan lisäksi ratsastuksenopettajaa ohjaa työssään myös Suomen ratsastuksenopettajainyhdistys ry:n määrittelemä eettinen ohjeisto. Sen mukaan ratsastuksenopettajan

tulee toimia hevosalan edustajana niin, että hän ilmentää käytöksellään ja asenteellaan hevosalan arvoja ja normeja. Ratsastuksenopettajan ei tule myöskään syrjiä, eikä kiusata, uhkailla tai hyväksikäyttää oppilasta millään tavalla. Ratsastuksenopettaja ei saa olla osallisena korruptioon missään muodossa, ja hänen tulee toimia taloudellisesti vastuullisesti ja rehellisesti. Ratsastuksenopettajan tulee ottaa toiminnassaan huomioon eläimen ja ympäristön hyvinvointi, ja hänen toimintansa tulee olla yhteiskunnallisesti vastuullista. (Peltonen, 2016.)

Ratsastuksenopettaja on ratsastuskoulun avainhenkilö, joka vastaa koko tallin toiminnasta jakaen samalla tietoja ja taitoja. Hän on vastuussa sekä oppilaiden oppimisesta, kehittymisestä ja turvallisuudesta että hevosten hyvinvoinnista. Mikäli ratsastuksenopettaja toimii samalla talliyrittäjänä, hänen toimialaansa kuuluu myös hevosten päivittäiset hoitotoimenpiteet. Jotkut ratsastuksenopettajat ovat tallien palkkalistoilla, jolloin he toimivat vain opetustehtävissä. Ratsastuksenopettaja eroaa ratsastusvalmentajasta merkittävästi. Ratsastuksenopettajat toimivat työssään usein aloittelevien ratsastajien ja harrastajaratsastajien kanssa. Valmentaja on yksityinen ohjaaja tai ammattivalmentaja, jonka rooli on viedä ratsukkoa kohti kilpailullisten tavoitteiden saavuttamista. Rooli voi olla myös tilannesidonnainen, sillä jotkut opettajat myös valmentavat säännöllisesti, ja toiset valmentajat saattavat olla erinomaisia opettajia. (Auty, 2014, 15.)

Hyvä ratsastuksenopettaja on helposti lähestyttävä oman alansa asiantuntija, jolla on hyvät kommunikaatio- ja pedagogiset taidot. Hän suunnittelee huolella kausi- tai tuntikohtaisia tuntisuunnitelmia ja hallitsee monia tapoja ja harjoituksia, joilla ratsastajien taitoja ja suorituksia voidaan parantaa. Ratsastuksenopettajan on tuntisuunnitelmia luodessaan pystyttävä huomioimaan turvallisuustekijät, ratsastajien tarpeet ja hevosen tarpeet. Myös opetuspuitteet ratkaisevat, on eri asia pitää ratsastustuntia rajatulla alueella, kuten kentällä tai maneesissa, kuin lähteä ryhmän kanssa luonnon helmaan maastoilemaan. Turvallisuuteen liittyy merkittävästi ratsastajan ja hevosen koulutustasojen huomioiminen. Ratsastuskouluhevosen on ehdottomasti oltava koulutettu tehtävänsä. Jokainen hevonen on kuitenkin yksilö, ja toiset hevoset sopivat aivan aloittelijoille, kun taas toisia hevosia voidaan käyttää vähän kokeneempien ratsastajien kanssa. Tästä johtuen ratsastuksenopettajan on tunnettava sekä oppilaansa että hevosensa, jotta hän voi taata turvallisen ratsastuskokemuksen. (Auty, 2014, 15-16.)

Rassan (2017) pro gradu –tutkielmassa perehdyttiin ratsastuksenohjaajien kokemuksiin omasta opettajuudestaan. Tutkimuksessa todettiin ohjaajien määrittelevän ratsastuksenopetuksen tapahtuvan non-formaalissa oppimisympäristössä. Rassan tutkielman mukaan ratsastuksen non-formaalissa

oppimisympäristössä opetus on oppilaslähtöistä. Hyvän oppimisilmapiirin luominen on opettajan vastuualuetta, ja se saavutetaan hyvillä pedagogisilla taidoilla.

Ratsastuksenopettajan päivittäisessä työssä merkittävää on ongelmanratkaisu ja vaaratilanteiden ennaltaehkäisy. Opettajan on tärkeää suunnitella toimintatapoja tapaturmien ja onnettomuuksien varalle, mutta tavoite on tietysti välttää niitä. Vaikka hevoset olisi kuinka hyvin koulutettuja, ne ovat pohjimmiltaan saaliseläimiä, ja reagoivat yllättäviin ärsykkeisiin, kuten ääniin tai liikkeisiin, säikähtämällä. Kaikkia tällaisia tilanteita ei voida poistaa ratsastustunneilta, jolloin loukkaantumiseriski on aina läsnä. Taitava ratsastuksenopettaja pystyy kuitenkin käyttäytymään myös yllättävissä tilanteissa ongelmia ehkäisevällä tavalla. (Auty, 2014, 180-183.)

Ruotsalaisessa tutkimuksessa (Thorell ym. 2016) selvitettiin millaisena ratsastuksenopettajat kokevat ammatillisen roolinsa suhteessa urheilun ja liikunnan kaupallistumiseen ja yksilöitymiseen lasten ja nuorten keskuudessa. Tutkimuksessa haastateltiin kymmentä työelämässä olevaa ratsastuksenopettajaa. Tutkimuksessa selvisi, että ratsastuksenopettajien mielestä taloudellinen taantuma vaikuttaa ratsastuskouluihin. Heidän mukaansa on myös vaikeaa sopeutua uuteen keskustelemaan opetustyyliin entisen yksinkertaisten ohjeiden antamisen sijaan. Tutkimus osoitti, että talouden taantumalla on vaikutuksia myös ratsastuksenopettamiseen, ja se on saanut ratsastuksenopettajat tietoisemmaksi omasta ammattitaidostaan ja pedagogisista taidoistaan.

Ongelmallista on, että ratsastuksenopettajien omat lajitaidot eli ratsastustaito on nähty lajin sisällä jopa pedagogisia taitoja tärkeämpänä (Maw, 2012). Myös merkittävä osa koulutuksesta perustuu lajitaitojen parantamiseen. Kaikki ratsastuksenopettajat ovat ratsastajia, ja lajitaitojen laaja hallinta on perusteltua opettamisen kannalta. Jos tämä kuitenkin tapahtuu opetustaitojen kustannuksella, saatetaan ajautua tilanteeseen jossa yleinen ratsastuksenopetuksen opetussuunnitelma köyhtyy laadultaan. Kuten muidenkin opetustehtävissä toimivien, myös ratsastuksenopettajien tulisi sisäistää uusia opetusteorioita ja yhdistää niitä käytäntöön. Tällä tavalla voitaisiin paremmin huomioida oppilaiden yksilöllisiä tarpeita ja maksimoida oppimista. (Maw, 2012.) Hämäläisen (2005) mukaan ratsastuksenopettajilla on kuitenkin halu kehittää omaa opettajuuttaan opetusteorioiden kautta ilman, että ne jäisivät kokonaisuudesta irrallisiksi. Tähän he kaipasivat konkreettista tukea esimerkiksi koulutukselta.

3.2 Hevosmiestaitojen merkitys ratsastuksenopetuksessa

Hevosmiestaidot ovat asia, joka on jatkuvasti esillä. Nykypäivänä hevospiireissä puhutaan paljon siitä, kuinka hevosmiestaidot heikkenevät etenkin nuorten ja aikuisena aloittaneiden harrastajien parissa. Muun muassa hevoskouluttaja Kari Vepsä (Finn, 2018) ja ratsuttaja Salla Varenti (Ticklén, 2018) ovat esittäneet huolensa yleisestä hevosmiestaitojen taantumisesta. Hevosmiestaidot ovat kuitenkin käsitteenä hyvin abstrakti, sillä näiden taitojen varsinaista sisältöä ei määritellä. Syy tähän johtuu todennäköisesti siitä, että hevosmiestaidot mielletään hevosharrastuksen peruskäsitteeksi: Oletetaan että kaikki tietävät, mitä ne tarkoittavat. Jopa Suomen Ratsastajainliiton julkaisuissa hevosmiestaidot nostetaan usein esiin ilman selvennystä käsitteen merkityksestä.

Hevosmiestaidot ovat kykyä lukea hevosta ja käsitellä sitä oikein. Yleisen näkemyksen mukaan hevosmiestaitoja ei voi omaksua kirjoja lukemalla, vaan niitä on harjoitettava käytännössä hevosten kanssa toimimisella. Hevostaitojen oppimisessa hevonen on aktiivinen toimija, sillä se antaa ihmisen toiminnasta palautetta reaktioidensa muodossa. Hevonen siis voi opettaa ihmistä, kuten myös muut kokeneet hevosihmiset, joilta voi oppia seuraamalla heidän toimintaansa ja kuuntelemalla heidän neuvojaan. On tärkeää huomata myös, että kyse on nimenomaan hevostaidoista, eikä hevostiedoista. Tämä rajaus johtuu siitä, että paljon hevosista tietävä ei välttämättä osaa käsitellä hevosia lainkaan. (Leinonen, 2013, 98-105)

Tässä tutkimuksessa hevosmiestaidot nähdään tietojen ja taitojen lisäksi sosialisatioprosessina. Sosialisaatioon on tässä tutkimuksessa perehdytty tarkemmin omassa luvussaan 4.1. Sosialisaatiolla tarkoitetaan prosessia, jossa informaatiota siirtyy sukupolvelta toiselle, ja samalla se muokkaantuu uuden sukupolven toimesta (Takala, 1991). Viime vuosisadalla, kun suurin osa maamme hevosista teki vielä maataloustöitä, siirtyivät hevosmiestaidot isältä pojalle (Leinonen, 2013, 89). Lapset siis sosiaalistuivat hevosten pariin, ne olivat osa suomalaisten kotien kulttuuria. Vanhemmat olivat oppineet hyviä käytäntöjä hevosen kanssa toimimiseen, ja he välittivät tämän tiedon omille lapsilleen. Näin ylläpidettiin ymmärrystä hevosen hyvinvointiin ja työskentelyyn liittyvistä tarpeista. Leinosen väitöskirjassa (2013, 63) lapsuus nähtiin erityisen merkittävänä aikana hevosmiestaitojen omaksumiselle. Nykyään hevosia tapaa eri yhteyksissä. Edelleen on toki pieniä kotitalleja, mutta hevosen rooli on muuttunut työhevosesta harrastuskaveriksi.

Hevosmiestaitoja on ollut olemassa niin kauan, kuin ihmiset ovat toimineet hevosten parissa. Kärjistetyksi hevosen kanssa on mahdotonta tehdä mitään, jos et osaa toimia sen kanssa oikein. Kuten muutkin kulttuurit, myös hevuskulttuuri taitoineen on kehittynyt ajan kanssa. Ensimmäisiä merkittäviä kirjoitettuja teoksia aiheesta on Xenophonin teos *The art of horsemanship*, joka on kirjoitettu 400-300 eaa. Teoksessa käsitellään hevosmiestaitoja hevosen ostamisen, kouluttamisen, ratsastuksen ja sodassa käyttämisen näkökulmasta. Xenophon kertoo teoksessa mm. kuinka hevosia tulee ruokkia, harjata ja taluttaa, sekä miten hevosta tulee lähestyä turvallisesti. On hyvä huomata, että Xenophon otti jo ennen ajanlaskumme alkua kantaa hevosen hyvinvointiin ja yhteistyöhalukkuuteen sekä turvallisuuteen. Nämähän ovat nykypäivänäkin oleellisissa asemassa osana hevuskulttuuria. (Xenophon & Morgan (toim.), 2006.)

Nykypäivänä huoli hevosmiestaidon puutteesta on suosittu keskustelunaihe. Varsinaista tutkimusta aiheesta ei Suomessa ole tehty, mutta alan asiantuntijat ovat esittäneet näkemyksiään asiasta. Jo vuoden 2009 Helsingissä järjestetyn Eläinten hyvinvointifoorumin yksi keskeisimpiä aiheita oli hevosmiestaitojen heikkeneminen (Rinnemaa, 2009). Vielä 1990 -luvulla oli täysin normaalia, että lapset ja nuoret viettivät runsaasti aikaa hevostalleilla myös ratsastustuntien ulkopuolella. He osallistuivat tallin töihin saadakseen olla hevosten kanssa, ja näin samalla oppivat kokoajan uutta hevosista. Tallitytöt ja -pojat siis sosiaalistuivat hevuskulttuuriin osallistumalla erilaisiin hevosten ja tallin hoitoon liittyviin toimenpiteisiin. Eläinten hyvinvointifoorumi näki kuitenkin jo lähes kymmenen vuotta sitten syyn ongelmalle, jonka voimme havaita nykypäivänä yhä voimistuneena. Tallityttöjen ja -poikien perinteinen hevosmiestaitojen oppiminen osana tallikulttuuria on katkennut vastuukysymyksiin (Rinnemaa, 2009). Ojanen (2011) on väitöskirjassaan tutkinut tyttöjen ratsastusharrastusta ja tallikulttuuria. Tutkimus pohjautui tallityttöjen haastatteluihin ja havainnointiin. Tavoitteena oli selvittää, millaista talleilla rakentuva tyttökulttuuri on. Tutkimuksen tuloksista selviää, että tallilla tytöt viettävät aikaa myös porukoissa kavereiden kesken, eivätkä vain hevosia hoitaessaan. Tyttökulttuuri osoittautui voimakkaan hierarkkiseksi, mikä osoittautui tallin tehtävien järjestelyn kautta. Kokeneemmat tytöt olivat hierarkiassa korkeammalla tasolla kuin aloittelevat. Ojanen kuvaakin talliympäristöä tyttöjen omana kulttuurisena katvealueena, jota he itse hallitsevat. Tämä tuo lisähaastetta ratsastuksenopettajien toteuttamaan kasvatukseen ja hevosmiestaitojen opettamiseen.

Suurin ongelma lienee se, kuka vastaa turvallisuudesta. Hevoset ovat isoja eläimiä, jotka aiheuttavat esimerkiksi säikähtäessään vaaratilanteita. Talleilla ei ilmeisesti olla päästy sopuun siitä, kuka on vastuussa, jos jotain tapahtuu. Tilanne on kuitenkin paradoksaalinen, sillä mitä vähemmän lapset ja

nuoret saavat viettää hevosten kanssa aikaa, sitä suuremmaksi onnettomuusriski muodostuu. Kyky tulkita hevosen käyttäytymistä on mahdollista saavuttaa vain työskentelemällä hevosten parissa, ja ymmärtämällä niiden lajinomaista käytöstä, silläkin riskillä että työskentely ei aina ole turvallista (Leinonen, 2013). Merkittäviä vaaratilanteita syntyy, kun ihminen ei ymmärrä tai osaa tulkita hevosen antamia signaaleja.

Kun lapset ja nuoret eivät pääse muodostamaan suhdetta hevosiin viettämällä niiden kanssa aikaa, hevonen aletaan nähdä entistä enemmän urheiluvälineenä. Se odottaa ratsastuskoulussa valmiiksi satuloituna, jotta ratsastaja voi vain kivuta sen selkään (Rinnemaa, 2009). Kuka tahansa voi ymmärtää, että tällainen kehityssuunta tuskin lisää hevosten hyvinvointia. Jos huonot hevosmiestaidot omaava harrastaja päätyy hankkimaan oman hevosen, on uusi omistaja pian pulassa, kun hevosesta ei osatakaan pitää huolta (Rinnemaa, 2009). Pelkkä ratsastustaito ei siis tarkoita, että harrastaja osaisi toimia hevosen kanssa.

Edellä mainituista mielipiteistä huolimatta ei ole syytä ajatella, että hevosmiestaidot ovat kadonneet kokonaan. Onkin hyvä pohtia, miten hevosmiestaitoja nykyään opitaan, kun ne eivät enää välity sukupolvelta toiselle samoin kuin ennen. Merkittävä muutos on tapahtunut siinä, että vastuu hevosmiestaitojen kartuttamisesta on siirtynyt enemmän oppijalle itselleen. Kuten edellä mainittiin, harrastajan on mahdollista hankkia itselleen oppia vain ratsastustaidosta, jolloin hän ottaa tietoisesti riskin, kun ei opi tulkitsemaan esimerkiksi hevosen antamia varoituksia (Rinnemaa, 2009). Etenkin Suomen ratsastajainliiton hyväksymät ratsastuskoulut tarjoavat kuitenkin myös opetusta, jolla voi kartuttaa omia hevosmiestaitojaan. (Savanala, 2013).

4 MITÄ LIIKUNTAKASVATUS ON?

Kasvatus on merkittävä osa ihmisen sosiaalistumista osaksi yhteiskuntaa. Jokaista meitä on kasvatettu, mutta miten kasvatus tarkalleen määritellään? Kasvatustieteiden piirissä kasvatus määritellään ihmisen inhimillisen kasvun ja kehityksen ohjaamiseksi. Psykologisesta näkökulmasta kasvatus nähdään kahden osapuolen välisenä vuorovaikutustapahtumana, jonka tarkoitus on vaikuttaa toisen osapuolen persoonallisuuden kehittymiseen. Tällaisena lasten ja nuorten kasvatus voidaan nähdä myös ihmisten arjessa. (Antikainen, 1993, 10.) Vuorovaikutuksessa olevat aikuinen ja lapsi ovat aina kohdatessaan kasvatuksen piirissä. Kasvatusvaikutukset ovat sitä merkittävämpiä mitä läheisempi suhde aikuisella ja lapsella on. Kyse ei ole siis siitä, onko aikuisen tarkoitus kasvattaa lasta tai nuorta, vaan kasvatus on aina läsnä. Tästä syystä aikuisen on syytä toimia lasten ja nuorten parissa esimerkillisesti. (Purjo, 2013, 3.) Pedagogisesti tarkasteltuna kasvatusta ei sen sijaan nähdäkään vain nuoriin liittyvänä, vaan kaiken ikäisiin kohdistuvana toimintana. Elinikäinen oppiminen on osa nyky-yhteiskuntaa, jossa jokaisen ihmisen tulee kehittää itseään ja kouluttautua koko elämänsä ajan halki. Tästä näkökulmasta siis myös kasvattaja saa osuutensa kasvatusprosessista ja kehittyä sen mukana. (Antikainen, 1993, 10-11.)

Kasvatukseen katsotaan liittyvän ulkoapäin asetettuja tavoitteita ja tarpeita. Tästä näkökulmasta kasvatus saa välineellisen roolin (Antikainen, 1993, 10). Myös Rinne (1984) myöntää väitöskirjassaan kasvatuksen välineellisen tehtävän. Hän näkee kasvatuksen kuitenkin myös tietoisena ja tavoitteellisenä kulttuurinmuokkauksen osana. Koulutus ja koulujärjestelmä edustavat kasvatuksen institutionaalista muotoa, joita ohjataan opetussuunnitelmien avulla. Näissä heijastuvat yhteiskunnassa hyväksyttävänä pitämät strukturoidut kasvatustavoitteet ja -sisällöt. Rinne nostaa väitöskirjassaan esiin Unescon kasvatuksenkehittämiskomission antamat yleiset kasvatuspäämäärät, joita ovat:

1. tieteellinen humanismi,
2. järjen kehittäminen,
3. luovuus,
4. yhteiskunnallinen vastuuntunto,
5. tasapainoinen kokonaispersoonallisuus sekä

6. ihmiskunnan historiallisen kohtalon tiedostaminen.

Rinteen mukaan nämä päämäärät näyttäytyvät selkeinä sekä suomalaisessa yhteiskunnassa että sen kasvatuksessa ja opetussuunnitelmissa. (Rinne, 1984, 2-3.) Näitä tavoitteita arvioidessa niiden välineellinen rooli on helposti pääteltävissä. Tavoitteet ovat ulkoisesti ennalta määriteltäviä, ja niiden määrittelijänä toimii suomalainen kulttuuri. Suomalaisuuteen yleisesti liitetyt arvot, normit ja toimintatavat näkyvät siis myös kasvatustavoitteiden määrittelijöinä. Kasvatussosiologian kautta määriteltynä yksi kasvatuksen tavoitteista onkin nimenomaan sosiaalista ihmisen vallitsevaan yhteiskunnalliseen kulttuuriin ja sosiaaliseen ympäristöön (Antikainen, 1993, 11).

Timo Purjo (2013) on perustanut omat kasvatuskäsityksensä kasvatustavoihin käsitteen ympärille. Hänen mukaansa vastuu lasten ja nuorten kasvattamisesta ei kuulu pelkästään tietylle ryhmälle, vaan se on jaettu kaikkien aikuisten kesken. Vastuu voi olla määrällisesti jakautunut kuitenkin eri tavoin eri aikuisten kesken. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvattamisesta. Kuitenkin, kuten edellä on todettu, jokainen kohtaaminen lapsen ja aikuisen välillä on kasvatustilanne, joten jo vauvat tapaavat monia muita kasvattajia vanhempiensa lisäksi. Kasvatusverkosto monimuotoistuu mitä vanhemmaksi lapsi kasvaa. Ongelmalliseksi Purjo näkee kuitenkin sen, kuinka kasvatusverkosto muuttuu sen osapuolten välillä toisistaan irrallisiksi. Verkoston yhtenäisyys siis kärsii sitä mukaa, mitä vanhempi lapsi on kyseessä. Ongelmia muodostavat myös kodin, koulun ja vapaa-ajan kasvattajien ristiriitaiset päämäärät. Edellä mainittujen lisäksi Purjo nostaa haasteeksi aikuiset, jotka pakoilevat rooliaan kasvattajana. Vastuuttomiksi Purjo kutsuu sellaisia aikuisia, jotka myöntävä kasvatusvastuunsa, mutta eivät ole koskaan tarkastelleet kriittisesti omia kasvatuskäsityksiään. (Purjo, 2013, 13-14.) Purjon näkökulma on tämän tutkimuksen kannalta erittäin merkittävä, sillä hän määrittelee kasvatusvastuun piiriin kaikki aikuiset, jotka toimivat lasten ja nuorten kanssa. Tämä käsittää siis myös lasten ja nuorten vapaa-ajan harrastuksissaan kohtaamat aikuiset. Vanhemmilla on monesti jonkinlainen taustatuen rooli harrastuksissa, mutta auktoriteettiasemaan nousevat harrastuksen opettajat ja valmentajat.

Kasvattajana kehittymisen Purjo (2013) näkee tahdon asiana. Aikuisella tulee olla tahtoa kehittyä paremmaksi kasvattajaksi yrityksen ja erehdyksen kautta. Hän kuvailee kasvatusta myös uskon asiaksi, sillä aikuisen on uskottava kasvatukseen mahdollisuuksiin vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen. Usko kasvatukseen parantaa samalla myös kasvatukseen vaikuttavuutta. Purjon mielestä tärkeää on, että lapsia ja nuoria ei kategorisoida, vaan kasvatustilanteessa kasvattajan ja kasvatettavan välinen suhde on ainutlaatuinen. Ihmissuhteiden kehityksen vuorovaikutuksessa, ja tästä johtuen lapset ja nuoret on kategorisoinnin sijaan nähtävä ensisijaisesti ihmisinä. Kasvatus tuleekin

siis nähdä ihmissuhteena. Väitöskirjassaan Purjo (2010, 43-44) on arvioinut, että vain 20% nuorista riittää pelkkä kotikasvatus. Jäljelle jäävät 80% tarvitsevat kotikasvatuksen rinnalla myös ulkopuolista kasvatusta esimerkiksi koulussa tai vapaa-ajallaan (Purjo, 2013, 14-16). Tämä nostaa entisestään vapaa-ajan kasvattajien, eli tämän tutkimuksen näkökulmasta ratsastuksenopettajien merkitystä lapsen ja nuoren tasapainoisen kasvun ja kehityksen polulla.

4.1 Sosialisatio liikuntakulttuurin muokkaajana

Eri kulttuurit poikkeavat toisistaan suuresti niin arvoiltaan kuin normeiltaankin, mutta näin voi olla myös pienemmissä yhteisöissä kulttuurin sisällä. Hyväksyttävät käyttäytymistavat vaihtelevat ajasta ja paikasta riippuen. Kun puhutaan lapsen kasvattamisesta, sosialisatio on tärkeä osa lapsen kasvamista kulttuurinsa edustajaksi.

Perinteisesti sosialisatio on mielletty informaation siirtoprosessina (Pietarinen & Rantala, 2002). Tiedot ja taidot ovat jo vuosisatoja siirtyneet sukupolvelta toiselle. Sosialisatian käsite liittyy sitä tutkivaan sosiologiaan, mutta myös kulttuuriantropologiasta tuttu kulttuurin omaksumisen käsite vastaa sitä täysin. Kulttuurin omaksuminen liittää kulttuurin avainasemaan yhteiskunnassa, sillä ilman kulttuuria ei olisi yhteiskuntaa. (Pietarinen & Rantala, 2002.) Perinteisestä ja hyvinkin mustavalkoisesta ajattelutavasta poiketen nykypäivän sosialisatio ei ole pelkästään yksisuuntaista vaikuttamista, vaan sen luonne on ensisijaisesti vuorovaikutuksellinen. Tämä tarkoittaa sitä, että sosialisatian kohde, eli uusi sukupolvi, vastustaa luonnostaan sosialisatiopyrkimyksiä, ja näin saattaa aikaansaada kulttuurin pysyvän muutoksen (Takala, 1991, 12). Siis kun sosialisatio säilyttää ja siirtää informaatiota aiemmilta sukupolvilta seuraaville, samalla se myös uudistaa yhteisön kulttuuria.

Sosialisatio on jaettu epämuodollisiin (perhe, ystävät ym.) ja muodollisiin institutionaalisiin vuorovaikutussuhteisiin. Oli kyseessä sitten muodollinen tai epämuodollinen vuorovaikutussuhde, siinä tapahtuva kasvatus käsittää sosiaalistamista ympäröivään kulttuuriin. (Pietarinen & Rantala, 2002.) Sosialisatio on siten ihmiselle luonnollista, että lapset ja nuoret omaksuvat läheisiltään tapoja ilman, että niitä on ollut tarkoitus heille opettaa. Länsimaisessa sosialisatiossa merkitykselliset osa-alueet muodostavat perhe, koulu, nuorison vertaisryhmät ja media. Näistä ainoastaan koulu on virallisesti suuntautunut tietoiseen sosialisatioon. Opettajien virallisen toiminnan lisäksi esimerkiksi piilo-opetussuunnitelma vaikuttaa merkittävästi

socialisaatioprosessiin. (Takala, 1991, 13.) Yhdeksi tärkeäksi socialisaation osa-alueeksi lasketaan myös liikuntayhteisöt. Liikunnan osalta koulu ja koululiikunta ovat erittäin tärkeässä socialisaation roolissa. Koulu on ja on ollut historiassamme etenkin pienillä paikkakunnilla liikuntatilojen tarjoaja. Koulu vaikuttaa socialisaatioon myös omien liikuntatuntien kautta, toteuttaahan se suunnitelmallista liikuntakasvatusta. Tärkeässä roolissa ovat myös järjestöjen urheiluseuratoiminta. Seurojen piirissä korostuvat urheilulliset ja kilpailulliset arvot, jotka siirtyvät järjestöjen toimintaan osallistuville. (Itkonen, Salmikangas & Simula, 2010.) Myös Takala (1991, 13) nostaa järjestötoiminnan esiin yhtenä tärkeänä socialisaation osa-alueena.

Liikunta on tärkeä osa lasten ja nuorten vapaa-aikaa. Se on jo varhaisessa vaiheessa nähty tehokkaana socialisaation välineenä (Hasanen, 2017, 31). Välineroolin käänöpuolena lapsia on myös tietoisesti sosiaalistettu osaksi liikuntakulttuuria, ja sen kautta yhteiskunnan jäseniksi. Kuten ratsastuksenkin historiasta (Vasara, 1987) huomaamme, 1900-luvun alussa liikuntakulttuurin sisällä pyrittiin vaikuttamaan liikkumisen kautta terveisiin elämäntapoihin, ja liikuntalajeja arvotettiin niiden terveyshyötyjen perusteella. Tällöin liikunnalla on ollut suuri merkitys etenkin raittiuden edistäjänä. Nykyään nuorilla voidaan nähdä olevan entistä enemmän valtaa liittyen merkitysrakenteiden muokkaukseen. Erityisen tärkeää tässä muutoksessa on se, kuinka socialisaatio liikunnan piirissä on muuttunut. Kun socialisaation aiempi merkitys on ollut nimenomaan siirtää tärkeitä tietoja ja taitoja sukupolvelta toiselle, nykynuoret eivät ole passiivisia sosiaalisten arvojen ja normien vastaanottajia vaan he muokkaavat aktiivisesti liikunnan sisältöjä. Nuorten toiminnan voidaan siis katsoa olevan vuoropuhelua liittyen sen hetkisiin kulttuurisiin merkityksiin. (Hasanen, 2017, 31.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tietyn urheilulajin traditiot eivät siirry enää sellaisenaan sukupolvelta toiselle, vaan ne muokkaantuvat saavuttaessaan uuden kohderyhmän. Tämä on erittäin merkittävä huomio hevosharrastuksen osalta, jossa oleellisessa asemassa olevat hevostaidot ovat valtavasti arvoja sisältäviä normeja, jotka ovat aiemmin periytyneet isältä pojalle, äidiltä tyttärelle.

Liikunnassa ja urheilussa merkittäviksi tekijöiksi nousevat yhteiskunnallista kulttuuria pienempien yhteisöjen sisällä vallitsevat kulttuurit. Eri lajienkin sisällä tapahtuu jakaantumista pienempiin ryhmiin, joilla on omat normistonsa. Tällöin puhutaan ryhmän sosiaalisesta normistosta, joka rakentuu kirjoitetuista säännöistä, sosiaalisista odotuksista, oikeuksista ja velvollisuuksista sekä kulttuurisesta yhteisymmärryksestä (Ojala & Itkonen, 2014, 8). Kun tästä näkökulmasta tarkastellaan ratsastusta, se voidaan helposti jakaa useisiin eri ryhmiin, sen mukaan kuinka jaottelu missäkin yhteydessä halutaan tehdä. Jos tarkastellaan kilpaurheilun ja harrastamisen eroja, saadaan

heti luotua kaksi ryhmää. Ratsastusta voidaan tarkastella myös lajeittain, joista suurimpia ovat olympialajit este-, koulu- ja kenttäratsastus. Pienempiä merkittäviä ryhmiä edellä mainittujen lisäksi ovat vammais-, matka- ja lännenratsastus sekä valjakkoajo ja vikellys. Lisäksi pelkästään islanninhevosilla ratsastettava askellajiratsastus on noussut suosioon myös Suomessa. (Suomen ratsastajainliitto, 2017). Lajijaottelun lisäksi ratsastusta voitaisiin jakaa ryhmiin myös esimerkiksi hevosten koulutusmenetelmien kautta. Tässä tutkimuksessa merkittävä kulttuuri on lajin harrastustoimintaan liittyvä kulttuuri, joka sekin voidaan jakaa organisoituihin ratsastuskouluihin ja omatoimiseen harrastamiseen. Kun ratsastuskouluympäristössä tapahtuva harrastaminen on ohjattua ja suunniteltua, omatoimisesti lajia harrastetaan esimerkiksi omalla tai lainatulla hevosella muodollisten organisaatioiden ulkopuolella. Tässä tutkimuksessa keskitytään erityisesti ratsastuskouluihin ja niiden sisällä tapahtuvaan kasvatukseen ja sosialisatioon.

4.2 Urheilukasvatus – sosialisatiota vai individualisaatiota?

Urheilulla on merkittävä rooli lapsen kasvussa ja kehityksessä, koska se on aktiivisista harrastuksista kaikkein yleisin. Näin ollen harrastuksen parissa vietettyä aikaa ei tule aliarvioida, kun tarkastellaan urheilun kasvatusvaikutuksia. Harrastuksensa parissa lapsi tai nuori kohtaa useita eri henkilöitä, jotka, kuten aiemmin todettiin, osallistuvat kasvatusprosessiin joko tiedostaen tai tiedostamattaan.

Risto Telama (1989) on artikkelissaan tarkastellut sitä, millä ehdoilla urheilun voidaan katsoa olevan hyvä kasvatusympäristö. Telama määrittelee urheilukasvatuksen sellaiseksi ”käyttäytymisen ja kehityksen ohjailuksi, joka ei liity itse urheilusuoritusten tai suorituskykyisyyden parantamiseen”. Hänen lähtöajatuksensa on, että urheilu itsessään ei vaikuta siihen, onko urheilukasvatuksen lopputulos hyvä vai huono, vaan tämä määrittyy urheilun sisältämissä vuorovaikutustilanteissa. Telaman mukaan erityisen tärkeää on huomioida lapsi ja tämän kehitystarpeet urheilun toteutuksessa.

Urheilukasvatuksen pääosa-alueet ovat individualisaatio ja sosialisatio. Individualisaatiossa lapsi kehittyy yksilönä, kun sosialisatio saattaa hänet mukaan yhteisön jäseneksi. Urheilussa nämä kaksi tasapainottelevat, mutta kenties yksilön kehitys nousee tärkeämmäksi. Individualisaatio vaikuttaa lapsen ja nuoren minäkäsityksen kehitykseen, joka taas vaikuttaa hänen itsearvostukseensa ja itseluottamukseensa. (Telama, 1989, 88.) Nämä ovat urheilussa erittäin tärkeitä ominaisuuksia

suorituskyvyn kannalta. Kasvatuksen kautta tarkasteltuna sosialisoin merkitys kuitenkin korostuu. Minäkäsityksen tasapainoisessa kehityksessä oleellista ovat hyvät sosiaaliset suhteet ja sitä kautta koettu arvostus. Sosialisoinilla on urheilussa ja urheilukasvatuksessa tämän lisäksi myös muita tärkeitä merkityksiä. Sosialisoin urheilussa näkyy lapsen tai nuoren eettis-moraalisena kypsymisenä, mikä tarkoittaa kykyä erottaa oikea väärästä. Urheilun on todettu korostavan hyötymoraalia ja sovinnaismoraalia, jotka voivat näkyä esimerkiksi joukkueurheilussa joukkueen hyödyn mukaisesti toimimisena. (Telama, 1989, 89.) Nopealla silmäyksellä ratsastuksessa tämä voidaan nähdä esimerkiksi maa-, alue- tai seurajoukkue toiminnassa. Hevosurheilussa sillä on kuitenkin myös syvempi merkitys. Ratsastus ei ole yksilöurheilua sen perinteisessä muodossa, vaan ratsastaja ja hevonen muodostavat aina parin, ratsukon, jonka on tarkoitus toimia yhteistyössä. Eettis-moraalinen kehitys on ratsastuksessa tärkeää, sillä kun toisena osapuolena toimii eläin, jää ihmisen vastuulle harkita, millainen toiminta on hyväksi ja millainen ei. Hevosurheilussa siis tasapainoilevat kaksi arvoa: hevosen etu sen hyvinvoinnin kannalta ja urheilumenestys. Käytännössä, jotta menestystä voi saavuttaa pitkällä tähtäimellä, on hevosen aina oltava hyvinvoiva, joten hevosen edun kuuluu mennä urheilun edelle. Etenkin lapsilla ja nuorilla ymmärrys tästä voi olla vielä kehitysasteella, joten he tarvitsevat kasvattajan apua oppiakseen tunnistamaan oikean toiminnan väärästä. (FEI, 2013.)

Urheilu voidaan nähdä hyvänä kasvatusympäristönä, koska lapset osallistuvat siihen yleensä vapaaehtoisesti ja heillä on valmiiksi hyvä sisäinen motivaatio. Näin kasvatuksen voidaan nähdä kulkevan osittain urheiluinnotuksen siivellä, jolloin sillä on parempi vaikuttavuus. Urheilussa urheiluopettajan, -ohjaajan tai -valmentajan ja urheilijan välillä vallitsee pysyväluonteinen vuorovaikutussuhde. Suhde on yleensä pitkäkestoinen, ja siinä kasvattajan roolissa olevalla on auktoriteettiasema kasvatettavaan nähden. Vuorovaikutussuhdetta edistää kasvattajan ja kasvatettavan yhteinen urheilutavoite, johon molemmat ovat sitoutuneita. Urheilun kasvatuksellista merkitystä lisää myös se, että sen piirissä nousee esiin hyviä kasvatustilanteita. Esimerkiksi yhteisten sääntöjen noudattaminen, aggressiivisuuden hallinnan harjoittelu ja muiden huomioon ottaminen ovat teemoja, jotka nousevat monissa urheiluun liittyvissä tilanteissa esiin. Urheilulla on myös nähty hyötyä koulumenestyksen kannalta, sillä tavoitteellinen urheiluharjoittelu tuo järjestystä nuoren elämään. (Telama, 1989, 90-91.)

Onnistunut urheilukasvatus on monen osa-alueen summa. Urheilukasvatuksessa oleellisissa osassa ovat mallioppiminen, palautteen saaminen, opetuksen piilovaikutukset ja tavoitteiden asettaminen. Etenkin mallioppiminen idoleilta on merkittävää. Lapset ja nuoret ottavat mallia huippu-

urheilijoiden käytöksestä ja näin urheilija sosiaalista lapsia ja nuoria urheilulajin kulttuuriin. Urheilija voi siis omalla käytöksellään aikaansaada hyvää kasvatusta, mutta huonolla esimerkillä myös huonoa kasvatusta. Lapset voivat esimerkiksi omaksua ihailemaltaan urheilijalta aggressiivisuutta arkielämäänsä, jos aggressiivisuus on urheilutilanteessa jollain tavalla hyväksyttävää. Mallioppimisen lisäksi myös palautteen saaminen on erittäin tärkeää. Arvostava palaute auttaa lasta oppimaan ja vahvistamaan uusia taitoja. Opetukseen liittyy myös piilovaikuttamista. Piilovaikutuksena voidaan nähdä esimerkiksi ne tulkinnat, joita lapsi tai nuori tekee opettajan ilmeistä, äänensävyistä tai käyttäytymisestä. Kaikkien edellä mainittujen kasvatustekijöiden taustalla ovat kuitenkin valmennus- ja ohjausmenetelmät. Tässä yhteydessä näillä menetelmillä tarkoitetaan urheilutaitojen kehittämisen sijasta vuorovaikutustilanteiden organisoimista. Kasvatuksellisesti opetusmenetelmä on opetuksen sisältöä tärkeämpi. Menetelmä on tärkeää valita yksilölle sopivaksi, jotta lapsen tasapainoista kehitystä voidaan tukea. Tärkeintä kuitenkin on kannustava ilmapiiri, kuten kasvatuksessa yleensäkin. (Telama, 1989, 91-92.)

Keitä sitten ovat urheilukasvatukseen osallistuvat henkilöt? Edellä mainittiin jo idolien merkitys, mutta heidän lisäksi kasvatustilanteissa on myös monia muita tekijöitä. Avainasemassa on urheiluopettaja tai -valmentaja, joka ohjaa urheilutoimintaa (Telama, 1989, 93). Ratsastuskouluissa tämä henkilö on tietysti ratsastuksenopettaja. Opettaja tai valmentaja säätelee psykologisia vaikutusmekanismeja ja hän joko huomioi tai jättää huomioimatta kasvatustavoitteet omassa toiminnassaan. Valmentajakoulutukset perinteisesti korostavat urheilullisen suorituskyvyn parantamista kasvatustavoitteiden ohi. Erittäin tärkeää on kuitenkin lapsen kehitystarpeiden ymmärrys ja oikea asenne lapsia kohtaan. Tästä syystä opettajan ja valmentajan tulee osata hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä urheilijan edun mukaisesti. Urheilukasvatuksessa tärkeässä asemassa ovat myös lapsen vanhemmat, joilla on tukijan ja kannustajan rooli. Vanhempien on tärkeää muistaa, etteivät he aiheuta toiminnallaan lapselle negatiivisia paineita, jotka saattavat aikaansaada ahdistusta. Urheilutavoitteiden rinnalla on tärkeää säilyttää hyvä ja kannustava ilmapiiri, jossa lapsen mielipiteet huomioidaan. Opettajien ja vanhempien rinnalla, joskin pienemmässä roolissa urheilukasvatuksessa ovat myös esimerkiksi tuomarit, toimitsijat ja urheilujohtajat. (Telama, 1989, 93-94.) Ratsastuksessa nämä henkilöt ovat kilpailuissa toimivat tuomarit, hevosten asiallista kohtelua tarkkailevat stewardit ja säännöistä päättävät, ratsastajainliitossa työskentelevät urheilujohtajat. Kilpailujen ulkopuolella heidän roolinsa ottavat muut vastuulliset aikuiset joita tallilla ovat. Näitä voivat olla esimerkiksi tallinpitäjät, hevosenhoitajat, kengittäjät, eläinlääkärit, hevosen omistajat tai muiden lasten vanhemmat. Ratsastuskulttuurissa yleensä kaikki aikuiset katsovat lasten ja nuorten perään

turvallisuusnäkökulmasta, eli he osallistuvat samalla joko tiedostaen tai tiedostamattaan lapsen tai nuoren kasvattamiseen.

4.3 Ratsastuksenopettaja kasvattajana

Urheilulajit tarjoavat harrastajilleen elämyksiä voimakkaiden tunteiden muodossa. Urheillessa niin harrastaja kuin ammattilainenkin kokee riemua, surua, pettymyksiä, yllättyneisyyttä ym. Tähän elämyksellisyyteen perustuu urheilun mielekkyys, mikä tarjoaa samalla hyvän pohjan myös tasapainoisen kasvun tukemiseen tiedostettuja kasvatuskeinoja hyödyntämällä. Valmentaja, opettaja tai ohjaaja on auktoriteettiasemassa oleva kasvattaja, sillä hänellä on enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa urheilijaan kuin urheilijalla häneen. (Hämäläinen, 2008.)

Suomen Ratsastajainliitto ry ei ole tehnyt varsinaista linjausta ratsastusharrastuksen kasvatuksellisista suuntauksista tai tavoitteista. Julkaisemassaan Reilun pelin työkirjassa SRL on kuitenkin korostanut aikuisten roolia kasvattajina suhteessa lapsiin ja nuoriin. SRL korostaa, että talliympäristössä kasvattajia ovat kaikki siellä toimivat aikuiset, ei pelkästään ratsastuksenopettaja tai – valmentaja. Näkemys on siis yhtenevä Purjon (2013) kasvatusvastuun kanssa. Tallilla lapset ja nuoret seuraavat usein ihailien aikuisten toimintaa hevosten kanssa ja mallioppivat heiltä. Samalla he kuuntelevat tarkasti aikuisen puheita arvoista, asenteista ja tunteista. Tulkintojen tekeminen aikuisen eleistä ja ilmeistä on voimakasta. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että aikuinen tunnistaa oman väistämättömän roolinsa kasvattajana, ja harkitsee millaisia arvoja ja asenteita hän haluaa nuorten itseltään oppivan. SRL myös korostaa, että alaikäisen harrastajan taustajoukot, eli yleensä vanhemmat, ovat usein sellaisessa asemassa, etteivät puutteellisen lajintuntemuksen tai taustatietojensa vuoksi osaa arvioida ratsastuksenopettajan tai – valmentajan toimintaa. Tämä lisää opettajan tai valmentajan vastuuta toimia alaikäisen parhaaksi kaikissa tilanteissa. (Suomen Ratsastajainliitto ry, 2016.)

Suomen Ratsastajainliitto ry siis tunnustaa opettajien ja valmentajien kasvatusvastuun, mutta ei tarkemmin määrittele, miksi kasvatus on tärkeä osa-alue urheilun parissa. SRL ei myöskään ole määritellyt tarkempia sisältöjä kuin arvojen, asenteiden ja tunteiden välittämisen sukupolvelta toiselle. Sen sijaan esimerkiksi Suomen jääkiekkoliitto on selventänyt, miksi kasvatus on tärkeää huomioida myös urheiluvalmennuksessa. Harjunen ja Pihlainen (2008) ovat pro gradu – tutkielmassaan perehtyneet jääkiekon juniorivalmennukseen. He viittaavat tutkielmassaan

jääkiekkoliiton tilastoon, jonka mukaan vain noin 1% harrastajista nousee urallaan kansallisen tason huipulle jääkiekossa. Tästä johtuen liitto korostaa juniorijääkiekkoilun merkitystä lapsen tasapainoisen psyykkisen ja fyysisen kasvun ohjaajana. Tavoite saavutetaan monipuolisuudella ja elämyksellisyydellä. Ratsastajainliitolla ei vastaavaa tilastotietoa ole, mutta jääkiekkoliiton tilastoa voitaneen tulkita suuntaa-antavasti. Ratsastus on myöskin aikaa vievä, kallis ja vaativa harrastus, jota monet tahtovat harrastaa ilman kilpailullisia tavoitteita. Kun kilpailutavoitteita ei ole, yksi vaihtoehto olisi keskittyä enemmän kasvatuksellisiin tavoitteisiin.

Urheilukasvatus ei siis voi perustua huippu-urheilun arvoihin (Hotti, 1998). Kuten edellä mainittiin, urheiluharrastus on joka tapauksessa mielekäs alusta kasvatukselle, koska elämyksellisyyden kautta motivoituneet lapset ovat vastaanottavaisia myös kasvatusvaikutuksille. Näin on myös ratsastuksen parissa, jossa harrastus on usein voimakkaan elämyksellistä ja sisältää myös tunnesiteen hevoseen. Joten jos kasvatus ei perustu huippu-urheiluun, niin mihin? Kasvatuksella voi olla monenlaisia tavoitteita. Lajitaitojen lisäksi urheilulla voidaan esimerkiksi kasvattaa kohti urheilusuorituksen kannalta tavoiteltavia urheilijaominaisuuksia. Urheilussa osana on myös itse urheilusuoritukseen liittymättömien asioiden oppiminen, jotka ovat hyödyllisiä arkielämässä. Hyvät käytöstavat, arvot ja asenteet ovat erinomaisia esimerkkejä siitä, mihin urheilu voi kasvattaa. (Hämäläinen, 2008.) Liikuntaharrastuksen kasvatustavoitteet noudattelevatkin usein yhteiskunnallisesti muutoinkin hyväksytyjä kasvatustavoitteita. Liikunnan päätavoite on saada lapset liikkumaan, jotta he omaksuisivat terveellisiä elämäntapoja. Taitavan kasvattajan aikaansaannoksena kasvatetaan kuin sivutuotteena myös pitkäjänteisyyteen, aktiivisuuteen, toisten huomioon ottamiseen, yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja yksilön itsetunnon kehittämiseen. (Hotti, 1998, 27-28.) Näiden lisäksi ratsastuksessa korostuu kasvatus hevostaitoihin ja vastuuseen. Ratsastusta harrastava on vastuussa hevosen hyvinvoinnista (Maw, 2012). Vastuun kantamiseksi vaaditaan hevostaitoja, joita ei voida oppia pelkästään kirjaa lukemalla, vaan ne täytyy oppia käytännön työssä kasvattajan kanssa (Savanala, 2013, 16).

Ratsastuksenopettajat suorittavat pedagogisen koulutuksen, ja ovat täten päteviä opettamaan kaiken ikäisiä lapsia. Kasvatus ei kuitenkaan ole ratsastusharrastuksessa ansaitsemassaan asemassa, kuten ei varmastikaan monissa muissakaan urheilu- ja liikuntaharrastuksissa. Kasvatuksen ja liikunnan toisilleen tarjoamat hyödyt tulisi tunnistaa ja niitä pitäisi hyödyntää monipuolisesti tukiessa lapsia ja nuoria kasvamaan osaksi yhteiskuntaa. Ongelmana on nähty eri urheilujärjestöjen tekemät, toisistaan poikkeavat kasvatuslinjaukset. Suurimmat erot näkyvät kasvatusarvoissa. Ratkaisuna

tähän joissain järjestöissä on pyritty luomaan eri ikätasolle omia kasvatustavoitteita, jotka perustuvat kehitystasoon. (Hotti, 1998, 20.)

5 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on perehtyä ratsastuksenopettajien käsityksiin kasvatuksesta ratsastuskoulukontekstissa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, tunnistavatko ratsastuksenopettajat roolinsa kasvattajina, ja millaisia tiedostettuja kasvatustavoitteita heillä on. Sosialisatio liittyy voimakkaasti myös tallikulttuuriin, mutta millaisena se ja kasvatustavoitteet ylipäättänsä näyttäytyvät ratsastuskouluissa? Myös tähän tutkimus pyrkii vastaamaan.

Tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat:

- Tiedostavatko ratsastuksenopettajat kasvatusvastuunsa?
- Millaisia kasvatustavoitteita ratsastuksenopettajilla on oman käsityksensä mukaan?
- Millaisena ratsastuksenopettajat näkevät ratsastuskouluissa tapahtuvan kasvatuksen?

Aihe on todennäköisesti ratsastuksenopettajille hieman vieras. Oman kokemuksen mukaan koulutetut ratsastuksenopettajat ovat hyvin päteviä työssään, heillä on hyvät pedagogiset taidot ja he osaavat huomioida yksilön tarpeet opetuksessaan. Ratsastuksen opetus on kuitenkin hyvin keskittynyt erityisesti taitojen ja tietojen oppimiseen (Maw, 2012), mistä johtuen kasvatukselliset tavoitteet saattavat olla ratsastuksenopettajille näkymättömiä. On ymmärrettävää, että oppimisen rinnalla myös turvallisuustekijät vievät runsaasti ratsastuksenopettajien huomiota. Kasvatustavoitteet onkin aina läsnä, kun työskennellään lasten ja nuorten parissa. Tämän tutkimuksen tavoitteena onkin herätellä ratsastuksenopettajia tunnistamaan kasvatusvastuunsa ja kehittämään itseään kasvattajana.

5.1 Tutkimuksen kohdejoukon ja aineiston hankinnan esittely

Tutkimuksen aineisto on kerätty vuoden 2017 kesän aikana. Aineisto kerättiin teemahaastattelulla. Haastatteluja tehtiin viisi, ja ne sijoittuivat eri paikkakunnille Pirkanmaalla, Satakunnassa ja Kanta-Hämeessä. Haastateltujen joukossa oli sekä ratsastuskouluopettajia että työntekijöitä. Kaikki

haastateltavat olivat naisia ja heillä oli vähintään ratsastuksenopettajan koulutus. Haastatellut olivat hankkineet ratsastuksenopettajan tai master-opettajan koulutuksensa Ypäjän Hevosopistolla. Haastateltavat valikoitiin edellä mainitulta alueelta internetin hakuohjelmia käyttämällä. Kriteerinä valinnalle oli suoritettu tutkinto, ja että työkokemusta tuli olla jo jonkin verran. Tutkimuksen luotettavuuden vuoksi tutkimukseen valittiin eri-ikäisiä ratsastuksenopettajia, arvioidulla ikähaitarilla 20-50 vuotta. Näin pyrittiin varmistamaan, että tutkimukseen valikoituu ratsastuksenopettajia, joilla oli takanaan eripituisia työuria. Ratsastuksenopettajiin oltiin yhteydessä henkilökohtaisesti, ja kaikki suostuivat haastateltaviksi. Haastattelut äänitettiin haastateltavien luvalla. Taustatietona haastateltavista kerättiin koulutustiedot ja työkokemus vuosina.

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Puolistrukturoitu haastattelu perustuu Mertonin, Fiskin ja Kendallin (1956) teoksen *The Focused Interview*, jossa he ovat nostaneet esiin neljä kohdennettuun haastatteluun liittyvää yksityiskohtaa. Keskeistä on haastattelun laajuus, sillä haastateltavien tulee antaa kertoa kaikki asiat, jotka heidän mielestään liittyvät aiheeseen. Toiseksi haastateltavien reaktioiden pitäisi olla spesifisiä. Kolmanneksi haastattelulla tulisi olla syvyyttä, jotta haastateltavat voisivat paneutua aiheen affektiivisiin, kognitiivisiin ja evaluatiivisiin merkityksiin. Neljänneksi nousee esiin aiheen henkilökohtaisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi haastateltavan aiemmat kokemukset ja käsitykset pitäisi saada selville haastattelun aikana, koska ne vaikuttavat niihin merkityksiin, joita he haastattelun aiheelle antavat. Puolistrukturoitu teemahaastattelu ei kuitenkaan Mertonin, Fiskin ja Kendallin mallin tavoin perustu vain kokeellisesti luotuihin kokemuksiin, vaan se tutkii myös arjessa tapahtuvia yhteisiä kokemuksia. (Hirsjärvi & Hurme, 1982, 35-36.) Tämän tutkimuksen haastatteluissa käytettiin perinteisestä teemahaastattelusta asteen strukturoidumpaa mallia, jossa edettiin suunniteltujen kysymysten pohjalta, ei pelkkien teemojen mukaisesti. Puolistrukturoitu haastattelu on keskustelunomainen haastattelu, jossa edetään teemoittain ennalta suunniteltujen kysymysten johdattamana. Kysymyksiä ei kuitenkaan välttämättä esitetä haastateltaville samassa järjestyksessä, vaan haastattelu etenee keskustelun teemojen mukaisesti. Puolistrukturoitu haastattelu sijoittuu avoimen haastattelun ja strukturoimattoman haastattelun väliin, ja sen lomakehaastattelua avoimemmat kysymykset vaativat huolellista analysointia. Periaatteena siis on, että haastattelu toteutetaan ennalta suunnitellun rungon pohjalta, mutta siitä voidaan poiketa haastattelun aikana. (Hirsjärvi & Hurme, 2011).

Haastatteluihin liittyy fenomenografiseen tutkimukseen oleellisesti kuuluva intersubjektiivinen luottamus. Intersubjektiivisuus tarkoittaa sitä, että vaikka haastattelussa paneudutaan toisen ihmisen ajatuksiin, on haastattelijan oma tietoisuus kokoajan taustalla. Haastattelija siis tulkitsee

haastateltavaansa oman merkitysmaailmansa kautta. Intersubjektiivisen luottamuksen lähtökohta onkin, että haastattelija tiedostaa oman subjektiivisen näkökulmansa ja sen vaikutukset haastattelun tulkintaan. Toiseksi intersubjektiivinen luottamus vaatii haastattelijalta aitoa, aktiivista kuuntelua, jotta hän oikeasti tavoittaa sen, mitä haastateltava sanoo. Jos haastattelija ei keskity, häneltä saattaa jäädä esimerkiksi tärkeä lisäkysymys kysymättä. Kolmanneksi tulee muistaa, että intersubjektiivinen luottamus on mahdollista vain, jos haastateltava luottaa haastattelijaan. Tähän päästään, kun haastattelutilanne on keskustelunomainen ja luonteva. Etenkin fenomenografisessa tutkimuksessa on haitallista, jos haastateltava ei uskalla rehellisesti kertoa sitä mitä ajattelee, vaan murehtii mahtaako vastaus olla oikea. Tämä korostuu sen mukaan, mitä arkaluontoisempaa aihetta ollaan tutkimassa. Haastattelijan onkin tärkeää käyttää aikaa luottamuksen rakentumiseen. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari, 1994, 136-141.) Tässä tutkimuksessa saavutettiin hyvä, luottamuksellinen kontakti kaikkiin haastateltaviin. Kahden haastattelun alussa oli havaittavissa jännittyneisyyttä ja arkuutta ilmaista omia mielipiteitä, mutta tunnelma rentoutui haastattelujen edetessä.

5.2 Fenomenografia kasvatuskäsitysten selvittämisen työvälineenä

Tämä tutkimus on toteutettu kvalitatiivisella lähestymistavalla. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on monipuolinen lähestymistapa tutkimukselle, sen voi katsoa olevan kattokäsite erilaisille tutkimusmenetelmille. Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä on kuitenkin se, että se tutkii elämismailmaa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa teorian merkitys on suuri, ja sen on tarkoitus olla tutkimusta ohjaavassa roolissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa korostuu havaintojen teoriapitoisuus, millä tarkoitetaan sitä kuinka tutkimustuloksiin vaikuttavat tutkijan käsitys ilmiöstä ja tutkijan ilmiölle antamat merkitykset. Tutkimustuloksia ei siis voida irrottaa tutkijasta, vaikka tutkija yrittäisi olla kuinka objektiivinen. (Tuomi & Sarajärvi, 2003.)

Fenomenografialla tarkoitetaan tutkimusmenetelmää, jonka tavoitteena on selvittää ihmisten käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä. Fenomenografinen tutkimus on alun perin perustunut ajatukselle, että ihminen kehittää oppimisen tuloksena itselleen ajatusrakenteita, joita fenomenografiassa halutaan selvittää (Syrjälä ym., 1994, 132). Sen tavoitteena on kuvailla, analysoida ja ymmärtää ihmisten käsityksiä ilmiöistä (Nummenmaa & Nummenmaa, 1997, 67). Fenomenografinen tutkimus pohjautuu 1970-luvulle, kun Ference Marton ryhtyi tutkimaan Göteborgin yliopistossa

opiskelijoiden käsityksiä oppimisesta. Hän vertaili tutkimuksessaan pinnallista oppimista ja syväoppimista. Fenomenografiassa kantavana ajatuksena on, että ihmisten käsitykset samoista ilmiöistä voivat olla hyvinkin paljon toisistaan poikkeavat riippuen iästä, koulutuksesta, kokemuksista ja sukupuolesta. Käsitys voidaan ilmiönä nähdä dynaamisena, sillä se saattaa muuttua ihmisen elämän varrella. Fenomenografiassa oletus on, että on olemassa vain yksi maailma, ja ihmiset muodostavat siitä omia käsityksiään. (Metsämuuronen, 2006, 228.) Käytännössä se siis perustuu arkiajattelun tutkimiseen (Nummenmaa & Nummenmaa, 1997, 68). Fenomenografista tutkimusta toteutetaan kahdella tasolla, joista ensimmäisellä perehdytään tutkittavan käsityksiin ja ymmärrykseen ilmiöstä. Toisella tasolla näistä käsityksistä pyritään luomaan tulkintaa ja merkityksiä. Kuten tässäkin tutkimuksessa, fenomenografiassa käytetään aineistona pääsääntöisesti haastatteluaineistoja. Fenomenografiassa on tärkeää huomioida tutkittavan ilmiön konteksti, joka kiinnittää tutkittavien erilaiset käsitykset ilmiöön. (Rissanen, 2006.) Siitä huolimatta, että fenomenografia pohjautuukin oppimisen tutkimukseen, on sitä käytetty laajasti myös yleispedagogisissa, koulutuksellisissa sekä ei-pedagogisissa tutkimuksissa (Nummenmaa & Nummenmaa, 1997, 68).

Fenomenografisessa tutkimuksessa tutkimuksen vaiheet alkavat tutkittavan ilmiön teoreettisesta perehtymisestä. Tutkijan on perehdyttävä tarkasti tutkittavaan aiheeseen, jotta hän pääsee seuraavaan vaiheeseen, eli ongelmanasetteluun. Teoreettiset lähtökohdat käännetään niin sanotusti ongelmamuotoon. Nämä ongelmat ovat tutkimuksen punainen lanka, joiden pohjalta muodostetaan esimerkiksi haastattelukysymykset. Aineiston hankinta tulee toteuttaa harkitusti omaan tutkimukseen sopivalla menetelmällä. Fenomenografisessa tutkimuksessa haastattelu on yleisimmin käytetty tapa kerätä aineistoa. Kun aineisto on hankittu, päästään sen analysointiin. Teemahaastattelulla kerätyn aineiston teemat pysyvät usein omina tulkintayksikköinä, koska ne muodostavat luonnollisen kokonaisuuden. Tulkinta toteutetaan teoreettisten lähtökohtien pohjalta. Tutkijan on kuitenkin tärkeää huomata aineistostaan muutkin ajatuskokonaisuudet ja merkitykset kuin ennalta asetetut teemat. Usein käy niin, että samat ajatusyhteydet tukevat useampaa merkitystä. Tulkinnan valmistuttua on jäljellä tutkimuksen raportointi kirjalliseen muotoon, jossa tutkimuslöydökset esitetään lukijalle. (Nummenmaa & Nummenmaa, 1997, 69.)

5.3 Aineiston analyysillä kohti tuloksia

Aineiston analyysi on toteutettu laadullisella otteella teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysi on helposti sovellettavissa kaikkiin laadullisiin tutkimuksiin, ja sen voikin täten katsoa olevan yksi perusanalyysimenetelmä. Analyysia ohjaavat tutkimuksen keskeiset käsitteet, eli ne teoreettiset lähtökohdat, jotka on valittu jo suunnitteluvaiheessa. (Hirsjärvi & Hurme, 1982, 114-115.) Sisällönanalyysillä voidaan analysoida monenlaisia tutkimuksia. Sen avulla on mahdollista analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti erilaisia dokumentteja, kuten artikkeleita, kirjoja, kirjeitä, haastatteluja ym. Sisällönanalyysissä keskitytään tekstin merkityksiin ja tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä pyritään kuvailemaan mahdollisimman selkeäksi. Aineiston selkeyttämisen ja tiivistämisen kautta voidaan tehdä johtopäätöksiä ja informaatiota tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi, 2003, 93- 110.) Teemahaastattelun aineistoa analysoidessa voidaan perehtyä esimerkiksi yksittäisten sanojen tai teemojen esiintymiseen. Teemoihin keskittyminen tarkoittaa sitä, että tutkimuksen kohteena on merkitys. (Hirsjärvi & Hurme, 1982, 115-116.)

Tämän tutkimuksen aineisto analysoitiin haastattelujen sanatarkan litteroinnin jälkeen teemoittelemalla ja tyypittelemällä sen sisältöä. Tämä vaati aineiston lukemista ja uudelleen kuuntelua useita kertoja. Litterointi tarkoittaa haastattelujen puhtaaksi kirjoittamista. Litteroinnissa tärkeää on, että se tehdään sana sanalta ilman muokkaamista, jotta kielen vivahteet pysyvät muuttumattomina. Muuttumattomuus on tärkeää, jotta haastattelujen sanoma ei muutu. Tarvittaessa on hyvä tehdä litterointiin merkintöjä myös ei-sanallisista viesteistä, kuten äänensävyistä, äännähdyksistä tai liikehdinnästä. Hyvin litteroitu haastattelu mahdollistaa toistuvan paluun haastattelun pariin aineiston tulkinnan aikana. (Syrjälä ym., 1994, 140.) Tämän tutkimuksen litteroitu aineisto oli yhteensä 41 sivua pitkä.

Teemoittelu tarkoittaa aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä useammille haastateltaville (Hirsjärvi & Hurme, 1988, 173). Teemoittelu on usein litteroinnin jälkeen ensimmäinen tapa lähestyä aineistoa. Tämä tapahtuu valikoimalla aineistosta tutkimusongelmaa selittäviä teemoja, minkä jälkeen voidaan vertailla eri teemojen esiintymistä aineistossa. Valikointia tehdessä voi keskittyä aineiston keskeisiin teemoihin, tai nähdä se esimerkiksi kokonaisuutena kysymysasetteluja. Teemoittelussa on tärkeää muistaa, ettei se saa jäädä vain rykelmäksi sitaatteja, vaan hyvään lopputulokseen päästäkseen tutkijan täytyy onnistua teorian ja aineiston vuoropuhelussa. Tyypittely puolestaan tarkoittaa teemoittelun jälkeistä samankaltaisuuksien

etsimistä. Siinä aineisto ryhmitellään tyypeiksi. Tyypit ovat koonteja samankaltaisista tarinoista joita aineistosta ilmenee. Tyypittelyssä tärkeää on myös yleistettävistä tyypeistä eriävien, poikkeavien tapauksien huomiointi. Poikkeavuudet tuovat mielenkiintoa aineiston analyysiin. Tyyppejä voidaan muodostaa kolmella tavalla. Ensimmäistä tapaa kutsutaan autenttiseksi. Se on yhden vastauksen sisältävä tyyppi joka edustaa aineiston laajinta osaa. Toinen tyyppi on yhdistetty, mahdollisimman yleinen tyyppi. Tässä tyypissä on huomioitu vain asiat, jotka esiintyvät kaikissa tai suuressa osassa vastauksia. Kolmas tyyppi on mahdollisimman laaja tyyppi. Tässä tyypissä jotkut huomioidut asiat ovat saattaneet esiintyä aineistossa vain yhdessä vastauksessa. Olennaista on aiheen sisäinen loogisuus, jossa tyyppi ei ole todennäköinen, mutta silti mahdollinen. (Eskola & Suoranta, 1998, 174-182.)

6 RATSASTUKSENOPETTAJIEN KASVATUSKÄSITYKSET

Tässä luvussa esitellään aineiston analyysin tulokset. Tulokset on jaettu kolmeen alalukuun tutkimuskysymysten perusteella. Ensimmäisessä alaluvussa perehdytään haastateltujen ratsastuksenopettajien rooliin kasvattajina ja heidän käsityksiin omasta kasvatusvastuustaan. Toisessa alaluvussa on nostettu esiin ratsastuksenopettajien nimeämiä kasvatustavoitteita. Kolmannessa alaluvussa selvitetään, kuinka ratsastuksenopettajat toteuttavat kasvatusta käytännössä ja mitä kaikkea siihen sisältyy.

6.1 Ratsastuksenopettajat kasvatusvastuullisina toimijoina

Jokaisen haastattelun kohdalla kohdattiin sama ilmiö. Ratsastuksenopettajat puhuvat työstään ja siihen liittyvistä asioista avoimesti ja mielellään. Ongelmaksi kuitenkin muodostui se, että ratsastuksenopettajat eivät selvästikään olleet tottuneet ajattelemaan ratsastuksenopetusta kasvatustoimintana, vaan heidän puheissaan nousi kerta toisensa jälkeen esiin opettamiseen ja lajitaitoihin, eli ratsastustaitoihin, liittyvät aiheet ja esimerkit. Opettajat halusivat nostaa esille etenkin eriyttämisen taidon ja asioiden opettamisen perustelun ja selittämisen kautta. Haastatteluista nousi esiin, kuinka ratsastuksenopettajat ovat ylpeitä omasta työstään, ja ylipäätään he kokivat ratsastuksenopettajat hyvin koulutettuina oman alansa asiantuntijoina. Aiheen vierestä puhumisen vuoksi kaikkien haastattelujen aikana oli tarpeen ohjata keskustelua kasvatuksen suuntaan, pois pelkkien lajitaitojen opettamisesta. Lajitaidot koettiin kasvatusta tärkeämmäksi, koska ne lisäävät turvallisuutta.

Haastatellut ratsastuksenopettajat näkivät kasvatuksen osana ratsastuskoulujen toimintaa. Kasvatustoiminta ei kuitenkaan ole suunnitelmallista, eikä välttämättä aina edes tiedostettua. Kyse on ennemminkin siitä, että ratsastuksenopettajat tunnistavat kasvatustilanteita omassa työssään, mutta kasvattaminen ei ole tarkoituksenomaista. Haastatelluista kolme oli sitä mieltä, että ratsastuksenopettaja osallistuu lasten ja nuorten kasvattamiseen. Periaatteessa heidän käsityksensä mukaan lasten ja nuorten kanssa toimiessa kasvatus on aina läsnä, mutta toisaalta he näkivät

kasvatuksen myös tilannesidonnaisena toimintana. Yksi haastateltavista näki tallityttökulttuurin muuttuneen niin paljon, ettei hän näe lapsia tallilla yhtä paljon kuin ennen. Samalla kasvattaminen on jäänyt entistä vähemmälle, vaikkakin edelleen kasvatustilanteita tulee vastaan erityisesti ratsastusleireillä, joissa lapset yöpyvät ilman vanhempiaan.

Sä oot kasvattajan roolissa aina ku sä toimit siel tallin alueella. Eli aika sellasissa... erilaisissa tilanteissa. (H4)

Mut se kasvatusjuttuhan on tosi vaikee, ku kerta niitä lapsia ei nää niin eihän niitä voi kasvattaa. Tavallaan meil on tosi pieni rooli siihen. Et ehkä se kasvatus näkyy enemmän ehkä jossain muualla kuin tallilla. Et meidän tehtävä ei oo enää sillä tavalla kasvattaa kun me ei nähdä niitä niin paljoon. (H3)

Tilannesidonnaisuus näkyi ratsastuksenopettajien mielestä siinä, kenen he kokivat olevan milläkin hetkellä vastuussa kasvatuksesta. Ratsastuksenopettajat olivat yhtä mieltä siitä, että vanhemmat ovat päävastuussa lapsensa kasvattamisesta myös tallilla. Vanhempien ollessa paikalla, ratsastuksenopettajat eivät tahdo puuttua kasvatuksellisiin asioihin, jos he kokevat itsensä tilanteessa toissijaisiksi kasvattajiksi. Ratsastuksenopettajat kuitenkin arvioivat itsensä tallilla vanhempien jälkeen seuraavaksi merkittävimmäksi kasvattajaksi. Jos vanhemmat eivät ole paikalla, ratsastuksenopettajat kokevat vastuuntuntoa lapsista ja nuorista. Tällöin he määrittelevät itsensä kasvattajiksi. Ratsastuksenopettajat siis arvioivat kasvatuksellista rooliaan tilanteesta riippuen.

Mut jos mä nään ne siel katsomas tuntia ja ne vaikka puhuu rumasti siel toisillensa ja niil on silti se äiti siinä vieressä, niin ei se (kasvatusvastuu) niin pitkälle sitten... mä koen tavallaan, jos on joku korkeempi auktoriteetti niin se ei ole niinkun mun vastuulla silloin se lapsi. Et jos se tilanne tulee vastaan ja se on sun tilanne sillä hetkellä, niin toki silloin. (H4)

Ratsastuksenopettajien käsityksen mukaan tärkeimpiä kasvatukseen liittyviä tiedostettuja teemoja on vastuu turvallisuudesta. Toiminnan turvallisuus oli kaikkien haastateltavien mielestä koko ratsastuksenopetuksen ja ratsastuskoulutoiminnan lähtökohta. Riskien välttämiseksi ja turvallisuuden takaamiseksi ratsastuksenopettajalta vaaditaan paljon ammattitaitoa. Ensinnäkin ratsastuksenopettajan tulee tuntea hevosensa, jotta hän voi arvioida etukäteen, mikä hevonen olisi kellekin ratsastajalle paras ja turvallisin vaihtoehto. Ratsastuksenopettajalta vaaditaan myös hyvää ihmistuntemusta ja vuorovaikutustaitoja, jotta hän voi arvioida kunkin ratsastajan tunnetiloja, esimerkiksi pelkoa ja jännitystä. Näin voidaan välttää tilanteet, joissa hermostunut ratsastaja nousisi liian vaikean hevosen selkään. Riskejä täytyy pystyä minimoimaan myös ratsastusalueilla. Koska kaikkia riskejä on mahdotonta välttää, ratsastuksenopettajan tulee jatkuvasti opastaa oppilaitaan ja

kasvattaa heitä hevoskulttuuriin, sillä lisääntyvät tiedot ja taidot kehittävät samalla ratsastajien kykyjä toimia vaaratilanteessa.

Toinen ratsastuksenopettajien erittelemä tiedostettuun kasvattajan rooliin liittyvä tema oli esimerkkinä toimiminen. Neljä viidestä ratsastuksenopettajasta oli sitä mieltä, että heidän tuli käyttäytyä esimerkillisesti tallilla työskennellessään. Esimerkillisyys liittyy kaikkeen toimintaan mitä ratsastuksenopettaja työssään tekee. Hänen tulee kiinnittää huomiota omiin käytöstapoihin, arvoihin, hevosten kanssa toimimiseen, pukeutumiseen ja turvalliseen toimimiseen. Ratsastuksenopettajat näkevät esimerkillisyyden tehokkaana kasvatustapana, eivätkä halua ainakaan tietoisesti omalla toiminnallaan aiheuttaa ei-toivottuja kasvatusvaikutuksia.

Mutta se kasvatus on niinkun kokoajan läsnä. Että pitää miettiä miten ite on, ettei voi esim kiroilla lasten kuullen. Et pitää olla esimerkki. Et se oma käytös on sellasta mitä halua että ne lapsetkin oppii, ettei oo ihan retuperällä. (H2)

Esimerkillisyyteen ratsastuksenopetuksessa liittyy myös ratsastuksenopettajan ihailu. Haastateltavista yksi toimii työnsä ohessa aktiivisena kilparatsastajana esteratsastuksessa, ja hän on tunnistanut tähän liittyvää ihailua oppilaidensa keskuudessa. Ihailun hän näkee lisäävän oppilaiden motivaatiota omaksua ratsastuksenopettajalta toivottuja arvoja ja käyttäytymistapoja. Ihailuun liittyy myös auktoriteettiasema. Kaikki haastatellut ratsastuksenopettajat kokivat olevansa auktoriteettiasemassa suhteessa oppilaisiinsa, oli kyseessä sitten lapsi- tai aikuisratsastajat. Auktoriteetin koettiin kuitenkin muuttuneen vuosien saatossa. Etenkin jo pidempään alalla toimineet ratsastuksenopettajat olivat sitä mieltä, että auktoriteetti on joko vähentynyt tai ainakin muuttanut muotoaan vuorovaikutuksellisempaan suuntaan. Kolme haastateltua opettajaa kertoi, kuinka auktoriteettia voi hyödyntää kasvatustilanteissa. He olivat kohdanneet kasvatustilanteita, joissa he kokivat pystyvänsä vaikuttamaan lapseen tai nuoreen paremmin kuin paikalla ollut huoltaja. Tilanteessa, jossa äiti tai isä on jäämässä jälkikasvulleen alakynteen, saattaa ratsastuksenopettajalla ollakin tilanteessa korkeampi auktoriteetti. Tällöin he ovat puuttuneet tilanteeseen joko suoraan tai vihjaillen, jolloin he ovat yhteistyössä vanhemman kanssa saaneet kasvatustilanteen vietyä onnistuneesti läpi.

Mä monesti pääsen sanomaan asioista ohitse sivulauseissa ennemmin kun ne äidit ja isät, liittyen vaikka suhteeseen pikkusiskoon tai sitten ne voi ilmentyä valmennuksessa vielä enemmän, että siellä ne asiat menee heti jakeluun kun mä sanon mut ne ei välttämättä mee sieltä vanhempien kautta jos sitä kasvatuksellisuutta miettii. (H1)

Kyllä mä oon aika monta kertaa löytäny itteni haistamasta tilanteita, jotka on teinillä hankalia tai äiti parkuu kun se tuo lapsensa ja mä oon nähny et okei, nyt siel on niinku ongelma... ja nyt mul on parempi auktoriteetti siihen lapseen koska mä oon ratsastuksenopettaja ja mua pitää totella. Niin mä oon käyttäny sen tilanteen hyödykseni. Et se et mul on hyvä auktoriteetti siihen lapseen niin mä oon pyrkiny siihen et mä oon selittäny jotain asiaa silleen vähän lapsellisesti jos se on pieni lapsi, tai jos se on teini niin vähän silleen humoristisestikin pyrkiny silleen et tuonu esiin jonkun jutun mikä sitä ihmistä ehkä harmittaa. Si ne on et ”niin” ja si mä oon päässy kertomaan siitä sen hevosen kanssa yhteistyöstä, et miten se hevonen kokee sen. (H5)

Ratsastuksenopettajien mielestä heidän kasvatuskäsityksensä ja näkemyksensä siitä, millaista kasvatusta lapset ja nuoret tarvitsevat, perustuvat ensisijaisesti siihen kasvatukseen, jonka he ovat omilta vanhemmiltaan saaneet. Ne ratsastuksenopettajat, joilla oli jo omia lapsia, olivat sitä mieltä, että he kasvattivat ratsastuskouluoppilaita samoilla periaatteilla, joilla ovat kasvattaneet omia lapsiaan. Kotikasvatuksen rinnalla kaksi haastatelluista opettajista koki, että käytännön työ ja siinä tehdyt yritykset ja erehdykset ovat vaikuttaneet merkittävästi heidän kasvatuskäsityksiinsä. Kasvatukseen liittyviin kysymyksiin voi toki saada vaikutteita myös tiedostamattaan. Kuitenkaan esimerkiksi median vaikutusta ratsastuksenopettajien kasvatuskäsityksiin ei tunnustanut kukaan ratsastuksenopettajista. Neljä haastateltua koki, ettei koulutus ollut antanut juurikaan tukea kasvatuksellisten asioiden kohtaamiseen ja ratkaisemiseen. Heidän mielestään kasvatusta oli teoreettisena osuutena jäänyt hyvin pinnalliseksi, eikä kasvatuksellisia käytännön tilanteita tullut koulutuksen aikana vastaan. Kaksi opettajaa olisi toivonut koulutukselta neuvoa ja tietoa myös erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden kasvattamisesta ja opettamisesta. Sen sijaan ratsastuksenopettajien omien lajitaitojen kehittämiseen käytettiin koulutuksessa haastateltujen mukaan aikaa jopa liiaksikin. Kolmen haastatellun käsityksen mukaan lajitaitojen harjoittelu ei kuitenkaan välttämättä paranna ratsastuksenopettajan ammattitaitoa, vaan heidän mielestä tietyn vaatimustason ylittämisen jälkeen lajitaitoja tärkeämmäksi nousevat vuorovaikutustaidot ja opetustaidot. Omien ratsastustaitojen harjoittamisen sijasta kolme haastateltua kaipasi koulutukseen lisää opetusharjoittelua.

No varmasti perustuu siihen miten minut on kasvatettu. Varmasti sitä aattelee et omaa lastani en ainakaan kasvata silleen kun mut on kasvatettu. Mut kyllähän ne juontaa juurensa siihen et millasen kasvatuksen on ite saanut. (H3)

Tärkeänä yksityiskohtana kasvatukseen liittyen ratsastuksenopettajat halusivat nostaa esiin yleisen ratsastus- ja hevoskulttuurin muutoksen. 1980 ja -90 – luvuilla vielä voimissaan ollut

tallityttökulttuuri on hiljaa hiipunut, ja tämä on nostanut esiin erilaisia ongelmia aiempien vastuukysymysten tilalle. Tämä problematiikka liittyy pääasiassa hevostaitojen oppimiseen ja sitä kautta toiminnan turvallisuuteen. Yksi ratsastuksenopettajista kertoi haastattelussa, kuinka ennen hevostaitoja oppi tallilla oleskelemalla. Ravitallilla hevosia hoitaessaan hän oli saanut kokeneemmilta hevosalan ammattilaisilta oppia siitä, kuinka hevosten kanssa tulee toimia. Muidenkin ratsastuksenopettajien kertomuksen perusteella tällainen tapa tulla osaksi hevuskulttuuria nähtiin ihanteellisena. Nykyään, kun lapset ja nuoret eivät enää vietä vapaa-aikaansa tallilla kuten pari vuosikymmentä sitten, tulee nämä tiedot saada jostain muualta. Ratkaisuksi haastateltu ratsastuksenopettaja esittää hevostaitokoulutuksia tai -kurseja. Tällaisilla lyhytkestoisilla opetushetkillä ei kuitenkaan välttämättä pystytä täyttämään aukkoa, jonka hevosten kanssa vietetyt lukemattomat tunnit olisivat täyttäneet. Haastateltu näkikin hevosen peilinä ihmisen toiminnalle. Ihmisen toimiessa hevonen antaa reaktioita ja signaaleja, joita ihmisen tulisi osata tulkita oikein niin turvallisuuden kuin hyvän yhteistyönkin vuoksi.

Samalla kun kulttuuri on muuttunut, on myös ratsastuksenopettajien rooli muuttunut. Kulttuurin muutos on vaikuttanut sekä edellä mainittuun auktoriteettiaseman muutokseen, mutta myös kasvatusvastuun muuttumiseen. Kun lapset viettävät tallilla entistä vähemmän aikaa, myös mahdollisuudet kasvattamiseen rajoittuvat. Kaikki ratsastuksenopettajat korostivat haastatteluissa halua kasvattaa, ja olivat myös sitä mieltä, että auktoriteettiasemassa olevan ratsastuksenopettajan toteuttama kasvatus on tehokasta. Neljä heistä kuitenkin koki ongelmaksi, ettei mahdollisuuksia kasvattamiseen nykyään ole yhtä paljon kuin ennen. Haastatteluissa tähän toivottiin muutosta, vaikkei sitä koettukaan realistisena ihmisten yleisen luonnosta erkaantumisen vuoksi. Tavallaan menneisyyttä katseltiin haastatteluissa kaihoisesti juurikin siitä näkökulmasta, että lasten ja nuorten kohtaaminen ja heidän kasvattamisensa oli aiemmin helpompaa, kun kasvatustilanteita tuli eteen useammin.

Ennen kun oltiin vaunuissa ja elettiin tallilla niin silloin on varmasti kasvatettu. Ja on tavallaan nykyään heppakerhot ja muut, mutta kun heppakerhossakin ne on niin pieniä niin et sä pysty siinä niitä... tai tottakai sä pystyt opettaan niitä että ollaan kavereita, tehdään yhdessä eikä kiusata ja semmosta... mutta kun ei oo sellasta porukkaa enää tallilla. Et me niinkun pyrittään täällä ihan samaan... niinkun ajatuksena ihan samoja kuin enne, mutta kun jotenkin se on niinku loppunu. Ei sellasta niinku oo enää mitä on ollu joskus. (H3)

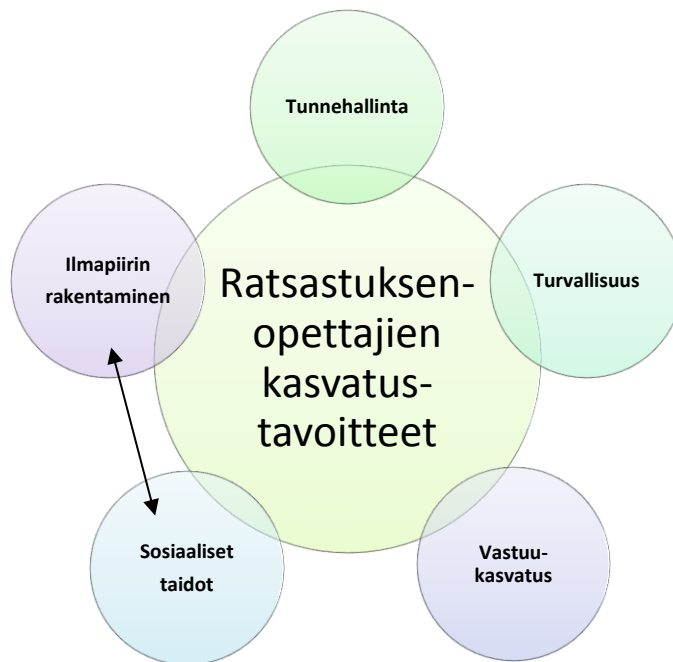
6.2 Ratsastuksenopettajien kasvatukselliset lähtökohdat ja tavoitteet

Ratsastuksenopettajien mukaan kasvattaminen ratsastuskouluympäristössä lähtee siitä, että kaikki oppilaat ovat tasavertaisia ratsastuksenopettajan silmissä. Ikä ja taitotaso toki huomioidaan opetusryhmiä suunniteltaessa, mutta muussa tapauksessa kukaan haastatelluista ratsastuksenopettajista ei nähnyt työn kannalta tarpeelliseksi tietää oppilaan taustoja. Yksi ratsastuksenopettajista kertoi esimerkiksi, että ratsastusvalmennuksen puolella jotkut valmentajat saattavat olla hyvinkin tietoisia esimerkiksi valmennettaviensa taloudellisesta tilanteesta, mutta sellainen toiminta ei kuulu ratsastuskouluun. Uuden ihmisen tavatessaan kaksi haastateltua ratsastuksenopettajaa kertoi haluavansa tietää oppilaansa taustoista aiemman ratsastuskokemuksen lisäksi sen, onko hänellä sellaisia sairauksia tai erityistarpeita, jotka voivat vaikuttaa ratsastussuoritukseen tai sen turvallisuuteen. Haastatelluista opettajista kolme olivat tyytyväisiä siihen, että ratsastuksessa ei ole tunneilla tarkkoja ikä- tai sukupuolijakaumia. Miehet ja naiset, pojat ja tytöt saattavat osallistua samoille tunneille joissa ikähaarukka saattaa olla 10–70 vuoden väliltä. Erityisiä esimerkiksi vain lapsille tai miehille tarkoitettuja ratsastustunteja järjestetään kyllä, mutta tasavertaisuus näkyy myös kilparatsastuksessa, jossa molemmat sukupuolet osallistuvat samoihin kilpailuluokkiin ja ikärajoituksia on vain vähän.

Haastatteluissa ratsastuksenopettajat näkivät kasvatuksellisena mahdollisuutena sen, että ratsastuskoulu on valvottu ja säädelty ympäristö, jossa lapset ja nuoret voivat viettää aikaa. Neljä ratsastuksenopettajaa viidestä korosti ratsastuskoulun asemaa vapaa-ajanviettopaikkana. Tallia verrattiin esimerkiksi kaupungilla hengailmiseen, joka tapahtuu usein lasten ja nuorten ehdoilla ilman aikuisten valvontaa. Yksi ratsastuksenopettajista huomautti, etteivät hevostallitkaan ole täysin päihteettömiä ympäristöjä, mutta toiminta siellä on kuitenkin aina aikuisen valvomaa. Etenkään nykypäivänä sellaista tilannetta ei tule eteen, ettei ratsastuskoulussa olisi paikalla aikuista. Kulttuurin muutos on kuitenkin aiheuttanut sen, että lapset ja nuoret viettävät aiempaa vähemmän aikaa tallilla. Ratsastuksenopettajista kaksi koki talliympäristön tarjoavan hyviä mahdollisuuksia kasvatuksen toteuttamiseen, jos lapset ja nuoret saataisiin houkutelua takaisin talleille.

No jos se tunti nyt maksaa 25-40€ viikossa, niin mikä se hinta on sille jos sä annat sen lapsen käydä täällä useammin kuin vaan sen tunnin viikossa ratsastamassa, kun se et se on jossain ostarilla tai kauppakeskuksessa... niin mikä on se hinta sille että sä tiedät missä se sun lapsi on. Et täällä on se valvonta kuitenkin siitä tekemisestä. Kokoajan. Et kun mä just aattelen sitä lasta, ja sitä ympäristöö missä se on. (H1)

Kasvatustavoitteista keskustellessa esiin nousi toivottuja arvoja ja käyttäytymistapoja, joita ratsastuksenopettajat haluavat toiminnassaan vaalia. Haastateltujen näkemykset ratsastuskouluissa tapahtuvan kasvatuksen suuremmista linjoista olivat hyvin yhteneväiset, ja eroavaisuuksia esiintyi lähinnä esimerkkien tasolla. Yhtenäinen henki korostui haastatteluissa, mikä tarkoittaa ratsastuksenopetuksen perustuvan samoille arvoille.

KUVIO 1. Haastateltujen ratsastuksenopettajien keskeisimmät kasvatustavoitteet.

Kaikkein tärkeimmäksi kasvatustavoitteeksi ratsastuksenopettajat nostivat turvalliseen toimintaan kasvattamisen. Kaikkien ratsastuksenopettajien mukaan turvallisuus on nykypäivän ratsastuksenopetuksessa lähtökohta. Tämä toteutuu ratsastuksenopettajan oman ammattitaidon ja riskienhallinnan kautta, mutta myös niin, että lapsia kasvatetaan toimimaan talliympäristössä turvallisesti. Jotta lasten ja nuorten toiminnasta tulisi turvallista, heitä pitää varsinkin aloittelijoina valvoa ja opastaa väsymättä. Ratsastuksenopettajan rooli sekä vastuussa olevana aikuisena että kasvattajana korostuu, jos lapsen tai nuoren vanhemmat eivät ole paikalla. Toisaalta on myös yleistä, että lapsen vanhemmilla ei ole omaa hevostaustaa, joten heidänkään toimintansa ei välttämättä täytä turvallisuuden kriteerejä. Tällöin tallilla työskentelevillä on suurempi vastuu asiakkaistaan.

Ratsastuskouluissa on runsaasti vaaranpaikkoja, vaikka riskit olisikin minimoitu. Hevosten kanssa toimiessa hevosmiestaitojen hallinta on ehdottoman tärkeää turvallisuuden kannalta. Ratsastuksenopettajat näkevät turvallisuuden ja hevostaidot osittain jopa yhteneväisinä käsitteinä. Ratsastuksenopettajien käsityksiin hevosmiestaidoista perehdytään tarkemmin luvussa 7.3. Haastateltavien mukaan on myös paljon turvallisuuteen liittyviä asioita, joihin he eivät voi välttämättä vaikuttaa. Pakoeläimien kanssa toimiessa ongelmia saattavat aiheuttaa esimerkiksi säätila, ratsastaminen maastossa tai muut ihmiset. Etenkin tuulisella säällä hevoset ovat normaalia säikympiä, jolloin hyvinkin koulutettu ja yleensä rauhallinen hevonen saattaa pelästyä ja aiheuttaa vaaratilanteen. Maastossa ratsastaessa yllättäviä tilanteita on vaikea ennakoida, sillä muut tienkäyttäjät tai esimerkiksi metsän eläimet saattavat aiheuttaa yllättäviä tilanteita, joissa hevoset voivat säikähtäessään aiheuttaa onnettomuuden. Vaikkei poistuttaisikaan ratsastuskoulun alueelta, saattavat hevosia ymmärtämättömät ihmiset toimia tavoilla, jotka aiheuttavat hevosten pelästymisen. Esimerkiksi lastenvaunut, sateenvarjot tai ohiajaviin autojen peräkärret voivat olla hevosille jännittäviä. Nämä riskit liittyvät nimenomaan hevosen reaktioihin yllättäviin tai vieraisiin asioihin. Säikähtäessään iso eläin on arvaamaton ja riski ihmisten loukkaantumiseen kasvaa. Näissä tilanteissa ratsastajan omat lajitaidot ja kyky ymmärtää hevosta korostuvat, ja saattavat rauhoittaa tilanteen.

Toinen erityisen merkittävä kasvatustavoite on haastateltujen ratsastuksenopettajien mukaan tunteiden hallitsemiseen kasvattaminen. Neljän ratsastuksenopettajan käsityksen mukaan tunnetaitojen harjoittelu hevosten parissa on erityisen palkitsevaa, koska hevonen on kuin peili ihmisen toiminnalle. Hevonen reagoi ihmisen käytökseen, ja halutessaan tietynlaisia reaktioita ihmisen täytyy hallita omia tunnetilojaan. Yksi ratsastuksenopettajista mainitsi esimerkkinä, kuinka rennot ja välittömät vammaisratsastajat saattavat saada samat hevoset vapautuneemmiksi ja yhteistyöhaluisemmiksi kuin taidoltaan taitavammat, mutta samalla hermostuneemmat valmennusryhmässä käyneet ratsastajat. Neljä haastateltua ratsastuksenopettajaa näki hevosten kanssa toimimisen avaavan mahdollisuuksia myös muunlaiselle tunteiden hallinnan harjoittelulle. Hevoset saattavat ratsastuksenopettajien mukaan herättää niin aloittelijoissa kuin pidempäänkin harrastaneissa monenlaisia tunteita. Pelko, kärsivällisyyden puute ja pettymykset ovat ratsastuskouluoppilaille yleisiä. Myös onnistumisista seurannut liian suuri itseluottamus voi aiheuttaa ongelmia. Ratsastuksenopettajan tulee omalla ammattitaidollaan rohkaista, neuvoa ja opetuksen avulla luoda ja rakentaa oppilaalleen tietä tunteiden hallitsemiseen. Etenkin onnistumisen kokemusten tarjoaminen kokeilemisen kautta voi opettaa pelkääviä oppilaita hallitsemaan pelkoaan myös muissa tilanteissa. Ratsastuksenopettajien kertoman perusteella ratsastuksessa merkittävää on etenkin tunteiden heittelehtiminen. Yhden ratsastustunnin aikana oppilaan tunteet saattavat useita

kertoja muuttua onnistumisen riemusta pettymyksiin ja turhautumiseen. Ratsastuksenopettajien mukaan tällöin on tärkeää tukea ratsastajaa henkisesti empaattisella otteella, jotta hän pystyy löytämään omaa mielen tasapainoaan, joka taas parantaa myös ratsastussuoritusta. Samalla he pystyvät oman käsityksensä mukaan tukemaan oppilaan itsetunnon ja itseluottamuksen kehittymistä.

Sit se että sä saat sen ihmisen tajuun että tää laji ei oo sellanen et sä opit sen niinku hetkessä. Että se vaatii kärsivällisyyttä. (H4)

Kolmas merkittävä ratsastuksenopettajien esiin nostama kasvatustavoite on vastuuseen kasvattaminen. Neljä ratsastuksenopettajaa näki ongelmalliseksi ihmisten nykyisen suhtautumisen niin muita ihmisiä kuin eläimiä ja esineitäkin kohtaan. He kokivat ihmiset yleisesti haluttomiksi kantaa vastuuta ja huolehtia esimerkiksi muiden omaisuudesta, oli kyse sitten eläimistä tai tavaroista. Haastatellut kokivat vastuukasvatuksen tärkeäksi osaksi etenkin tallissa tapahtuvassa kasvattamisessa. Tallissa ratsastuksenopettajat kasvattavat lapsia, nuoria ja miksei aikuisiakin siihen, kuinka he voivat parhaalla mahdollisella tavalla pitää huolta niin hevosista kuin varusteistakin. He huomauttavat, että tärkeää ei ole vain kertoa ja näyttää miten tehdään, vaan antaa kasvatettavan myös tehdä itse. Myös perusteleminen nähtiin ensiarvoisen tärkeäksi. Opettajat kokivat perustelemisen vastuukasvatuksessa tärkeäksi työvälineeksi, koska perustelujen avulla voidaan herätellä ensinnäkin kasvatettavan omaa ajattelua, mutta myös tämän moraalista toimintaa. Yleensä vastuukysymykset liittyivät hevosiin ja niiden varusteisiin, joten ratsastuksenopettajat perustelivat niiden hoidon tarpeellisuutta hevosen hyvinvoinnilla ja tarpeilla. Vastuukysymykset voivat liittyä oppilaiden kohdalla myös turvallisuuteen, jolloin he kantavat vastuuta oman turvallisuutensa lisäksi myös muiden harrastajien ja hevosten turvallisuudesta. Opettajien mukaan tärkeää asioiden selittämisessä ja perustelussa on huomioida kasvatettavan ikä ja kehitystaso. On puhuttava sellaisilla termeillä, jotka lapsi varmasti ymmärtää, ja muutenkin on tarvittaessa aina näytettävä itse esimerkkiä. Esimerkillinen toimiminen toimii ratsastuksenopettajien mukaan perustelun rinnalla, sillä näyttäessään esimerkillään kuinka kuuluu toimia, hän pystyy samalla perustelemaan ja konkreettisesti näyttämään mitä seurauksia toivotulla toiminnalla on. Konkreettisuus on siis ratsastuksenopettajien mukaan tärkeässä roolissa, kun toteutetaan vastuukasvatusta.

No kyllähän siinä tulee tietysti vastuuntuntoo... siitä eläimen hoitamisesta. Sitähän se pitkälti on. Ja opitaan viemään tavaroita omille paikoille ja ihan sellasta, miten tallissa käyttäydytään ja tota... huomioidaan ne muut. (H3)

Neljäntenä tärkeänä kasvatustavoitteiden osa-alueena ratsastuksenopettajat tähdensivät sosiaalisten taitojen kehittämisen roolia. Sosiaalisilla taidoilla ratsastuksenopettajat tarkoittivat erityisesti hyviä vuorovaikutustaitoja. Kolmen ratsastuksenopettajan mukaan sosiaaliset taidot ovat tärkeitä kaikille ihmisille elämässä ylipäätään, ja ne ovat siksi tärkeä kasvatustavoite myös ratsastuskouluissa. Ratsastuksenopettajien käsityksen mukaan sosiaalisten taitojen kehittäminen ratsastuskoulukontekstissa on kuitenkin haasteellista, etenkin jos ratsastuksenopettaja toimii tallilla vain tuntiopettajana. Haasteellisuuden vuoksi haastatellut ratsastuksenopettajat olivat sitä mieltä, että päävastuu lapsen ja nuoren sosiaalisten taitojen kehittämisestä on vanhemmilla. Sosiaalisten taitojen tärkeyden vuoksi ratsastuksenopettajat halusivat kuitenkin olla mukana tukemassa vanhempia sosiaalisten taitojen tasapainoisessa kehittämisessä niin hyvin kuin se on ratsastuskoulukontekstissa mahdollista.

Se ryhmässä oleminen että kukaan ei jää yksin. Vaikkei olisikaan ihan just se paras kaveri mutta silti. Tavallaan et kaikkien kans pitää tulla toimeen. Niinkun niitä sosiaalisia taitoja. Et jos sulla on ne niin sä pääset elämässä pitkälle mut jos siinä ei oo niin sit on vähän heikompa. (H3)

Ratsastustuntien aikana tapahtuva vuorovaikutus oppilaiden kanssa on tietyllä tavalla aikarajoitettua toimintaa, ja tämä aika tulee jakaa tasaisesti jokaisen tunnilla olevan oppilaan kesken. Opettajat eivät katso itse opetustilannetta kovin vuorovaikutukselliseksi toiminnaksi ratsastajan ja opettajan välillä, koska se ei sisällä jatkuvaa keskustelua. Vuorovaikutusta tapahtuu ratsastuksenopettajien mukaan ratsastustunnin aikana eniten tunnin aluksi, kun oppilaisiin otetaan kontaktia ensimmäisen kerran, taukojen aikana ja tunnin lopuksi. Näissä vuorovaikutustilanteissa ei ratsastuksenopettajien mukaan kuitenkaan yleensä nouse esiin kasvatustilanteita sosiaalsiin taitoihin liittyen. Talliyrittäjänä tai tallissa muuten toimiva ratsastuksenopettaja sen sijaan kohtaa sosiaalsiin taitoihin liittyviä kasvatustilanteita huomattavasti enemmän. Ratsastuksenopettajat kertovat puuttuvansa yleisimmin oppilaiden käytöstapoihin muita ihmisiä kohtaan. Myös sosiaalisten taitojen osalta opettajan esimerkillisyys nousee avainasemaan. Haastateltujen mukaan ratsastuksenopettajan omat hyvät vuorovaikutustaidot edistävät myös kasvatuksen kohteena olevien oppilaiden sosiaalisia taitoja.

Niin no, kyllähän ihan se jo miten vaik hevosen kans ollaan on hyvä kasvatustilanne. Et silloin kasvatustilanne voidaan hyödyntää vaik silleen et ”opi ottamaan toinen huomioon”/”opi ottamaan hevonen huomioon”. (H5)

Viidentenä tärkeänä kasvatustavoitteena ratsastuksenopettajat pitivät hyvän ilmapiirin yhteistä rakentamista. Sosiaalisten taitojen kehittäminen liittyy merkittävästi myös hyvän ilmapiirin

luomiseen. Ratsastuksenopettajien mukaan tallin ilmapiiri on erittäin tärkeässä asemassa, kun puhutaan ihan kaikkien siellä toimivien hyvinvoinnista. Haastatellut kokivat hyvän ilmapiirin tavoittelemisen arvoiseksi asiaksi myös yritystoiminnan kannalta. Hyvän ilmapiirin nähtiin parantavan oppimista niin ratsastus- kuin hevosmiestaitojenkin osalta. Ratsastuksenopettajien mukaan opettaja itse on tärkeässä roolissa hyvän ilmapiirin rakentamisessa, ja esimerkillisellä toiminnalla hän voi näyttää mallia myös oppilaille kuinka ilmapiiriä kehitetään. Haastatellut kokivat ilmapiiriä heikentävinä asioina esimerkiksi pienien kaveripiirien syntyminen, joiden ulkopuolelle jää muita oppilaita. Ratsastuksenopettajien tuleekin tällöin kannustaa oppilaita olemaan kavereita kaikkien kanssa ja noudattamaan yleisiä hyviä käytöstapoja. Opettajat kokivat oppilaiden tarvitsevan tässä erityistä tukea etenkin murrosiässä, jolloin nuoria tulee kannustaa hyvään kanssakäymiseen muiden ihmisten kanssa. Vaikka ilmapiiri rakentuukin yleensä tallissa, siihen voi vaikuttaa myös ratsastustuntien aikana. Kaikkien haastateltujen ratsastuksenopettajien mukaan opettajan opetustyyli saattaa vaikuttaa positiivisesti tai negatiivisesti ilmapiiriin. Hyvät vuorovaikutustaidot auttavat heidän mielestään opetuksen positiivisena säilyttämisessä. Ilmapiiri voi kuitenkin rakentua ratsastustunnilla myös oppilaiden keskuudessa. Yleensä ratsastustuntien aikana ei ole tarkoitus, että oppilaat huutelevat muille oppilaille, mutta yksi ratsastuksenopettaja korosti muiden kannustamista ja kehumista hyvänä tapana parantaa yleistä ilmapiiriä.

Tavallaan se jokaisen ihmisen henkilökohtainen huomioiminen rentouttaa sen tilan ja saa ihmiset ajattelemaan aivoillaan kunhan ne kysymykset ei oo koskaan sellasia mihin ne ei osaa tai uskalla vastaa. (H5)

Ja nytkin tallilla kun meil on leiri niin ettei ne kiusaa toisiaan esim että pitää osata käyttäytyä ryhmässä. Sekin on mun mielestä tärkeetä et täytyy kunnioittaa muitakin ihmisiä. Ei pelkästään hevosta vaan myös muita. Et tulee se oma sellanen, että vaikkei tykkäis kaikista niin tulis kaikkien kanssa toimeen. (H2)

Näiden viiden päälinjan lisäksi ratsastuksenopettajat mainitsivat urheilukasvatuksen suorituksen parantamisen ja terveelliseen elämäntapaan kasvattamisen näkökulmasta. Urheilukasvatuksen mainitsi yksi ratsastuksenopettaja, joka pohdiskeli Ratsastajainliiton luomaa ratsastajan urapolkua. Siinä ratsastuskoulusta edetään kohti kilparatsastusta oman hevosen hankkimisen kautta. Tavoitteellisten ratsastuskoululaisten kanssa kyse ei välttämättä ole enää vain liikuntasuorituksesta, vaan tavoitteet ovat uuden oppimisessa ja suorituksen parantamisessa. Urheilukasvatuksessa merkittävää on opettajan mielestä tukea tunnekasvatusta ja hyvää, hevosta kunnioittavaa arvomaailmaa. Jotkut ratsastuskoulut tarjoavat mahdollisuuden kilpailemiseen helpolla tasolla ratsastuskoulun omistamilla hevosilla, mutta ratsastuksenopettaja on usein mukana myös

ensimmäistä omaa hevosta ostaessa. Kaksi haastateltua koki ratsastuksenopettajan roolin tukipylväänä hevoskaupoilla ja myös hevosen oston jälkeen.

Terveelliseen ja liikunnalliseen elämäntapaan kasvattamisen näki tärkeänä kasvatustavoitteena kolme ratsastuksenopettajaa. Heidän mukaansa etenkin lasten motoriset taidot ovat heikentyneet vuosien saatossa niin paljon, että hevosten selkään pääseminenkin saattaa olla suuren kynnyksen takana, puhumattakaan kyydissä pysymisestä hevosen liikkuesssa. Ratsastuksenopettajan on työssään tärkeää huomioida tämä opetusta suunniteltaessa. Pelkkä huomioiminen ei kuitenkaan ratsastuksenopettajien mukaan riitä, vaan heidän mukaansa oppilaiden yleiseen liikunnallisuuteen on puututtava. Ratsastuksenopettajat hyödyntävät liikunnalliseen elämäntapaan rohkaisemisessa apunaan perustelemista. Liikunnan terveyshyötyjen lisäksi ratsastuksenopettajat kertoivat vetoavansa hevosen hyvinvointiin.

No sellaisia tilanteita on tietysti aina välillä, liittyen niinku ratsastajien fyysiseen kuntoon, et jos et sä itse jaksaa niin sitten sun pitää ruveta käymään lenkillä, että se hevonen ei saa kärsii siitä että sä väsähdät kesken kaiken ja just et jaksaa itse istua siellä ja käyttää niitä apuja ja tehdä, et mä monesti perustan sen siihen hevosten hyvinvointiin... että sun täytyy tehdä sen takia vatsalihasliikkeitä tai istuu sen takia ryhdikkäämmiin että sä pystyt käyttään sun apuja paremmin ja et sun kunto jaksaa et se on sille hevoselle mukavempaa. (H1)

6.3 Hevosmiestaidot osana sosialisatioprosessia

Haastatteluihin osallistuneiden ratsastuksenopettajien mielestä kasvatus on toisaalta erottamaton osa ihmisten välistä vuorovaikutusta, mutta sille on vaikeaa löytää tilaa ratsastuskoulukontekstissa. Heidän mukaansa ratsastuksen piirissä tapahtuvassa kasvatuksessa tärkeää on olla aidosti kiinnostunut oppilaistaan. Jokaiseen oppilaaseen tulee saada kontakti, jotta ratsastustunti onnistuu hyvin. Hyvät vuorovaikutustaidot auttavat ratsastuksenopettajaa rakentamaan opettajan ja oppilaan välistä suhdetta. Ratsastuksenopettajat korostivat, että oppilaasta tulee olla aidosti kiinnostunut, vaikka vuorovaikutustilanteessa olisikin ulkoisia rajoitteita, kuten joustamattomat aikataulut. Opettajan pitää ymmärtää oppilaan elämäntilannetta kasvatustarpeineen ja samalla kartoittaa tälle sopivinta oppimistyyliä. Taitava ratsastuksenopettaja osaa hyödyntää opetuksessaan eriyttämistä eri oppimistyyliä sopivaksi.

Monet kasvatustilanteet, joita ratsastuksenopettajat kohtasivat työssään, liittyivät yhteistyöhön hevosen kanssa. Tämä johtuu pääasiassa siitä, että ratsastuksenopettajat kohtasivat lapsia ja nuoria eniten hevosten parissa toimiessa, yleensä ratsastustunnilla. Hevosta ja sen hyvinvointia käytettiin paljon esimerkkinä muun muassa moraalisia valintoja vaativissa ongelmissa ja tunteiden hallinnan harjoittelussa.

Ratsastuksenopettajan työnkuvasta riippuen lasten ja nuorten kohtaaminen ratsastuskentän aitojen ulkopuolella vaihtelee. Jos ratsastuksenopettaja toimii talliyrittäjänä, hän kohtaa lapsia ja nuoria enemmän myös tallissa. Tällöin kasvatuksellisia tilanteita tulee vastaan enemmän, ja ratsastuksenopettajat kokevat olevansa kasvatuksellisesti vastuussa lapsista. Samalla heidän on helpompi myös toteuttaa luvussa 7.2 käsitellyjä kasvatuksellisia tavoitteitaan. Sen sijaan jos ratsastuksenopettaja toimii jonkun tallin palkkalistoilla, hän ei välttämättä vietä tallissa aikaa juuri ollenkaan. Tällöin ainoat kohtaamiset lasten ja nuorten kanssa tapahtuvat ratsastustuntien aikana, jolloin keskitytään pääasiassa lajitaitojen opettamiseen. Kasvattamista ratsastustuntien aikana rajoittaa tunnin pitoon varattu aika, josta ei ole mahdollista poiketa. Kasvattamista ratsastustunnilla rajoittaa ratsastuksenopettajien mukaan myös se, että harvemmin niiden aikana nousee esiin tilanteita, joissa kasvattamista vaadittaisiin. Määrittelemiään kasvatustavoitteita ratsastuksenopettajat toteuttavat kuitenkin mahdollisuuksien mukaan myös ratsastustuntien aikana.

Ratsastuksenopettajat kertoivat, että ratsastuksenopetuksessa tärkeää on lajitaitojen opettamisen lisäksi sosiaalista ratsastuskouluoppilaita osaksi hevos- ja tallikulttuuria. Tämä tapahtuu hevosmiestaitojen opettamisen kautta, koska ne sisältävät yleisesti hyväksytyjä toimintatapoja hevosten käsittelyyn liittyen. Haastatellut kuvailivat tallikulttuuria hyvin vanhaksi ja perinteikkääksi kulttuuriksi. Tallikulttuurin perinteitä arvostettiin, ja niitä haluttiin vaalia osana kasvatusta. Vaikka kulttuuri on muutoksen alaisena, he pyrkivät toiminnallaan säilyttämään hyviä, nykypäivään sopivia asioita. Tämä ei poissulje sitä, että jatkuva itsensä kehittäminen ja uuden oppiminen nähtiin myös hyvälle ratsastuksenopettajalle tärkeinä piirteinä.

Tallilla tapahtuva kasvatusta ei liity pelkästään yleismaailmalliseen tapakasvatukseen, vaan se sisältää myös tallin oman kulttuurin arvoja ja tapoja. Näitä taitoja opettajat opettavat oppilaille sekä ratsastustuntien aikana että hevosia hoidettaessa. Hevosmiestaitojen opetus voi olla sekä jatkuvaa opastamista että lyhytkestoisempaa, jollaista se on osana esimerkiksi leiritoimintaa. Ratsastuksenopettajien mukaan osaksi hevoskulttuuria tullakseen ratsastuskouluoppilaita on ensin sisäistettävä kunnioitus hevosta kohtaan. Kunnioitus tarkoittaa ratsastuksenopettajien mukaan sekä

hevosen arvostamista että turvallisuutta. Hevosta pitää tietyllä tavalla osata varoa, mikä helpottuu kun sen elekieltä oppii lukemaan. Hevosen arvostamiseen liittyy puolestaan vastuuseen kasvattaminen, jolloin oppilasta opastetaan miksi ja miten hevosesta pidetään huolta.

Kyllä ne silleen ainaki omasta mielestä kulkee niinku käsi kädessä. Et niinku ratsastustunnillakin ettei sitä hevosta niinku hakata sillä raipalla henkihieveriin vaan hevosta pitää kunnioittaa ja kohdella hyvin. Et se hevonen ei oo vaan työväline millä tehdään niitä asioita. (H2)

Te ette yksinkertaisesti voi vaan tulla ja hypätä hevosen selkään, et teidän täytyy tuntea ja oppia tuntemaan, koska se pääpointti tässä lajissa on se hevonen, ja sitä ei opi tunteen vaan selässä. (H5)

Ratsastuksenopettajat kuvailivat hevosmiestaitoja kyvyiksi käsitellä hevosta niin, että se vastaa pyyntöihin toivotulla tavalla. Hevosmiestaitoja kuvailtiin myös taidoksi edistää hevosen hyvinvointia. Nämä taidot sisältävät ymmärrystä hevosen luontaisesta käyttäytymisestä ja sen reaktioista erilaisiin tilanteisiin. Ratsastuksenopettajat määrittelivät hevosmiestaidot osaksi turvallisuutta. Aloittelevilla ratsastuskouluoppilaille on huonot hevosmiestaidot, ja he altistuvat haastateltavien mukaan suuremmalle määrälle riskejä kuin jo pitkän uran hevosten kanssa tehneet ammattilaiset joiden hevosmiestaidot on hyvät. Täysin riskitöntä ratsastus ei kuitenkaan ole koskaan, sitä varten pitää muistaa säilyttää nöyrä kunnioitus hevosta kohtaan.

Merkittävin tutkimustulos liittyen hevosmiestaitojen välittämiseen ammattilaiselta noviisille oli, että ratsastuksenopettajien mukaan sitä ei voi erottaa kasvatuksesta. Kaikkien haastateltujen mielestä hevosmiestaidot ja kasvatus kulkevat ratsastuskouluissa käsi kädessä. Lajitaitojen opettamisen rinnalla ratsastuksenopettajat korostivat hevosmiestaitojen ja kasvatuksen yhdistelmän merkitystä ratsastuskoulujen arjessa. Tämä voidaan nähdä jatkumona, koska tallien turvallisuuskysymykset liittyvät pitkälti hevosmiestaitoihin. Hevosmiestaitoja puolestaan välitetään sukupolvelta toiselle kasvattamalla lapsia ja nuoria osaksi tallikulttuuria turvallisuuskysymykset huomioiden. Ratsastuksenopettajien käsityksen mukaan edellä mainitun jatkumon kaikki osa-alueet ovat tärkeitä. Heidän mukaansa lapset ja nuoret ovat myös esimerkiksi arvomaailmaltaan, liikunnallisuudeltaan ja käyttäytymiseltään erilaisia kuin ennen, mikä vaatii opettajilta uudenlaisia kasvatus- ja lähestymistapoja.

Nii et kun sä opetat asioita ja kerrot miks niit tehään nii ne on kuitenkin niitä hevosmiestaitoja, nii se on turvallisuutta ja miks se on tärkeätä... niin sehän

*tavallaan kun sä kerrot miks se on tärkeä nii se on kasvatusta... et ne oppis
ymmärtään sitä isompaa kokonaisuutta ja taas se mitä opettaa on sitä
hevosmiestaitoa... (H1)*

Haastatteluun osallistuneet ratsastuksenopettajat kokivat tallikulttuurin muuttuneen vuosien saatossa. Kuten edellä on kerrottu, ratsastuksenopettajat näkevät ongelmana sen, että hevosten kanssa ei enää vietetä aikaa niin kuin ennen. Tämä puolestaan on muuttanut merkittävästi myös tallikulttuuriin sosiaalistumisprosessia. Kun ihmiset viettävät aikaa talleilla entistä vähemmän, ratsastuksenopettajat kokevat, etteivät kykene välittämään aloittelijoille kaikkia heidän tarvitsemiaan tietoja ja taitoja yksittäisten ratsastustuntien aikana. Neljä ratsastuksenopettajaa oli sitä mieltä, että esimerkiksi vielä 1990-luvulla hevosmiestaitoja opittiin tehokkaammin ja paremmin, koska ihmiset hoitivat hevosia enemmän ja oleilivat niiden kanssa. Hevosten seurassa vietettyä aikaa ei voi korvata esimerkiksi ratsastustuntien määrällä. Hevosten käyttäytymistä oppii tulkitsemaan vain tarkkailemalla hevosten reaktioita eri tilanteissa. Seuraavassa lainauksessa haastateltu ratsastuksenopettaja on kiteyttänyt hevosten ymmärtämistä hevosmiestaitojen kautta.

Hevosmiestaidoitan on pitkälti turvallisuuskysymyksiä. Tottakai siinä se, et sä ohjeistat niitä tekemään oikein asioita niin onhan se kasvatusta samalla, ja just sitä ajatusmaailmaa siitä et kun sä teet nyt näin, ja se hevonen toimii näin, niin johtuukse siitä hetkestä mikä tapahtuu nyt vai toimiikse hevonen sen takia niin et on tapahtunu joskus aikasemmin jotakin et miks se toimii näin... ja miten me voidaan vaikuttaa siihen että miten meidän seuraavat hevoset mitä me käsitellään ei tulis samanlaisiks huonoiks käsitellä vaan olis parempia käsitellä koska me osataan toimia paremmin oikein. (H1)

Tallikulttuurin muutoksen vuoksi kaikkien ratsastuksenopettajien käsityksen mukaan oppilaiden hevosmiestaidot ovat heikentyneet merkittävästi. Suurimpana syynä tähän ratsastuksenopettajat näkivät ihmisten yleisen erkaantumisen luonnosta. Ymmärrys hevosesta eläinlajina, saaliseläimenä, joka pakenee koettua uhkaa, on kaikkien haastateltujen mukaan vähentynyt. Samalla odotukset hevosia kohtaan ovat muuttuneet epärealistisemmiksi. Ratsastuksenopettajien kokemusten mukaan hevosten oletetaan tottelevan ihmistä kuten koirat, mikä ei etenkään hevosen säikähtäessä pidä paikkaansa. Ratkaisuksi ongelmaan yksi ratsastuksenopettajista esitti laajamittaista hevosmiestaitojen erillistä kouluttamista ihan ratsastusta aloittavista lähtien läpi ratsastuskoulun. Hänen mukaansa ihmisten pitäisi myös päästä tutustumaan hevoseen eläimenä esimerkiksi sellaisten kurssien kautta, joihin ratsastus ei liity lainkaan.

Yksi haastatelluista ratsastuksenopettajista, joka työskenteli eri talleilla palkattuna työntekijänä, halusi nostaa puolestaan esille sen, että kulttuurin muutos ei näy kaikkialla samoin. Hänen kokemuksensa mukaan etenkin kaupunkiympäristöissä ratsastus on muuttunut nimenomaan liikuntasuorituksiksi, joka käydään tekemässä ja sen jälkeen lähdetään kotiin. Tällöin oletus jopa on, että hevonen on valmiiksi satuloituna asiakkaan saapuessa, ja se hoidetaan jonkun muun toimesta ratsastustunnin jälkeen. Vieraantuminen luonnosta on kaikkien haastateltujen ratsastuksenopettajien mukaan aiheuttanut sen, että hevonen on alettu nähdä enemmänkin urheiluvälineenä kuin elävänä olentona. Tilanne ei haastateltujen mukaan kuitenkaan ole kaikkialla sama, sillä edelleen etenkin maaseudulla hevostallit ovat tiloja, joissa lapset ja nuoret viettävät aikaa toistensa ja hevosten kanssa. Tallikulttuuri on siis myös tallikohtaista. Kulttuurin muutos ei silti ole vaikuttanut hevosmiestaitojen tärkeyteen. Kaikki haastatellut ratsastuksenopettajat korostavat niiden merkitystä, eikä pelkillä lajitaitojen harjoittelulla voi korvata niiden puutteita.

7 POHDINTA

Tässä luvussa tutkimuksen analyysin tuloksia tarkastellaan teorian pohjalta. Pohdinnassa peilataan tutkimuksen tuloksia kriittisesti etenkin Purjon (2013), Takalan (1991) ja Telaman (1989) näkemyksiin kasvatuksesta, sosialisatiosta ja urheilukasvatuksesta.

Ratsastuksella ei ole Suomessa yhtä pitkät perinteet kuin esimerkiksi Keski-Euroopassa, koska hevosen rooli on historiassamme ollut toimia työhevosena kotitilojen töissä. Kun ratsastusurheilu alkoi 1800-luvulla nosta päätään, syntyi samalla ratsastuksenopetuksen aikakausi. Erittäin merkittävä virstanpylväs suomalaisen ratsastusurheilun historiassa on ratsastuksenopettajakoulutuksen alkaminen monien vaikeuksien jälkeen vuonna 1976. Koulutus pedagogisine osa-alueineen oli alusta asti arvostettu. (Vasara, 1987, 482-488.) Tämä näkyy yhä nykypäivänä, sillä kaikki haastatteluihin osallistuneet ratsastuksenopettajat olivat tyytyväisiä käymäänsä koulutukseen ja näkivät sen suorittamisen ehtona työn tekemiselle. Haastatteluissa ratsastuksenopettajat kokivat, että koulutus olisi kuitenkin voinut tukea vielä paremmin heidän omaa kasvatusajatteluaan esimerkiksi konkreettisilla esimerkeillä.

Merkittävää hevosurheilun historiassa on huomioida, kuinka hevostaidot ovat perheissä periytyneet isältä pojalle käytännön työskentelyn ohessa (Leinonen, 2013, 89). Hevosten kanssa on vietetty merkittävästi aikaa, ja jotta kotitilan työt hoituivat, oli hevosesta pidettävä myös hyvää huolta. Etenkin pidemmän työuran tehneet ratsastuksenopettajat kertoivat haastatteluissa, kuinka toiminta on vielä heidänkin aikanaan ollut yhteisöllistä. Tallitöissä touhuillessa ja esimerkiksi heinäpellolla talkoilla tuli samalla opittua jatkuvasti uutta, sellaisia asioita jotka ovat myöhemmin elämässä osoittautuneet hyödyllisiksi niin hevosten parissa kuin muillakin elämän osa-alueilla. Tämän koetun hyödyn vuoksi ratsastuksenopettajat arvostavat perinteikkäitä hevostaitoja erittäin paljon. Perinteiden arvostuksen kautta ratsastuksenopettajat osoittivat haastatteluissa huolensa siitä, kuinka nykypäivän aloitteleva harrastaja voi saavuttaa samat tietotaidot kuin heillä on, ilman että siihen ollaan valmiita panostamaan ja uhraamaan aikaa. Leinonen (2013) on kuitenkin väitöskirjassaan todennut, että perinteiden arvostaminen ei ole vain nykypäivän trendi, vaan sitä on tapahtunut aina. Tallityttökulttuurin kaipaus nousi merkittävänä esiin, kun ratsastuksenopettajat

kertoivat muuttuneesta ratsastuskoulukulttuurista. Haastatellut kantoivat huolta harrastajien turvallisuudesta, ja myönsivät turvallisuuskysymykset usein erittäin haastaviksi, kun työskennellään elävien eläinten parissa. Huoli ei ole uusi, sillä Eläinten hyvinvointifoorumi tunnisti jo lähes kymmenen vuotta sitten tallityttökulttuurin loppuvan ratkaisemattomien turvallisuuteen liittyvien vastuukysymyksiensä vuoksi (Rinnemaa, 2009).

Ratsastuksenopettajat kertoivat haastatteluissa olevansa vastuussa ratsastuskouluoppilaiden oppimisesta ja turvallisuudesta. Lajitaitojen oppiminen määriteltiin merkittävimmäksi ratsastuksenopetuksen tarkoitukseksi, koska niiden nähtiin lisäävän ratsastussuorituksen turvallisuutta. Ratsastuksenopetuksen kasvatuksellisuuden pohtiminen tuntui ratsastuksenopettajista vieraalta, ja heidän oli vaikeaa vetää rajaa puhtaasti opetusteknisten ja kasvatuksellisten asioiden välille. Jokainen haastateltu ratsastuksenopettaja kuitenkin tunnisti olevansa vastuussa lasten kasvatuksesta. He määrittivät kasvatuksen olevan aina läsnä, kun työskennellään lasten ja nuorten kanssa. Haastatellut kuitenkin näkivät kasvatusvastuunsa tilannekohtaisena. Kasvatusvastuu ei heidän mukaansa ollut yhtä voimakas, jos kasvatustilanteessa oli läsnä toinen aikuinen, jonka he näkivät korkeampana auktoriteettina lapselle. Tällainen henkilö oli esimerkeissä lapsen vanhempi. Jos vanhempia ei ollut läsnä, ratsastuksenopettajat olivat halukkaita kantamaan vastuuta lapsen tai nuoren kasvattamisesta. Tämä näkemys on täysin yhtenevä Purjon (2013) kasvatusajattelun kanssa. Purjon mukaan kasvatusvastuu jakautuu kaikkien lasten ja nuorten kanssa vuorovaikutuksessa olevien aikuisten kesken. Vastuun määrä kuitenkin jakautuu epätasaisesti, ja vanhemmilla onkin lapsestaan korkein kasvatusvastuu. Vastuun pieneneminen ei kuitenkaan poista ratsastuksenopettajan roolia kasvattajana vuorovaikutustilanteessa. Purjo (2013) kutsui artikkelissaan sellaisia aikuisia vastuuttomiksi kasvattajiksi, jotka ymmärsivät olevansa kasvatusvastuussa, mutta eivät ole kriittisesti reflektoineet ja käsitelleet omia kasvatuskäsitteitään. Haastatteluissa ratsastuksenopettajien puheesta ilmeni, etteivät kasvatuskäsitteet olleet heille selviä, koska kasvatus koettiin jossain määrin vaikeaksi liittää ajatustasolla osaksi ratsastuskoulutoimintaa. Kasvatuskäsitteistä keskusteltaessa merkityksellistä oli, että ratsastuksenopettajat kokivat omien kasvatuskäsitteisiensä perustuvan siihen kasvatukseen, jonka he ovat lapsena vanhemmiltaan saaneet. Vaikka tätä kasvatusta olikin saatettu pohdiskella kriittisesti, etenkin ne ratsastuksenopettajat, joilla oli omia lapsia, myönsivät kasvattavansa omia lapsiaan samojen periaatteiden mukaisesti.

Kysyttäessä ratsastuksenopettajilta, mikä on tärkeää ratsastuksenopetuksessa, he nostivat esiin tasa-arvoisuuden. Ratsastuksenopettajan on haastateltavien mielestä tärkeää asettaa kaikki oppilaansa

samalle viivalle, eikä kiinnittä huomiota esimerkiksi harrastajan taloudelliseen tilanteeseen. Heidän mukaansa tärkeää oli kohdata jokainen ratsastaja yksilönä. Myös Purjo (2013) korostaa kasvatussuhteen ainutlaatuisuutta, jossa kasvatettava nähdään eri ryhmiin kategorisoinnin sijaan ensisijaiseksi ihmisenä.

Kasvatusvastuun myöntäminen aikuisen toimesta on tärkeää lapsen tasapainoisen kasvun ja kehittymisen vuoksi. Vastuun tunnistamisen jälkeen aikuisen on helpompaa suhteuttaa omaa toimintaansa kasvatukseen sopivaksi. Purjo (2013) ja Telama (1989) korostivat esimerkillisyyden merkitystä kasvatuksessa. Kasvattaja voi toimia esimerkkinä lapsille ja nuorille, vaikkei tunnistaisikaan omaa kasvattajan rooliaan. Telama nosti esiin myös esimerkillisyyteen liittyvät piilovaikutukset, joita olivat esimerkiksi kasvatettavan tekemät tulkinnat kasvattajan eleistä, ilmeistä ja äänensävyistä. Myös auktoriteettiasemassa olevan ihailu ja mallioppiminen tältä sisältävät Telaman mukaan merkittäviä kasvatusvaikutuksia. Ratsastuksenopetukseen nämä sopivat hyvin, sillä opettajat olivat hyvin tietoisia esimerkillisestä toiminnastaan. Voisi jopa sanoa, että siihen on panostettu, sillä opettajat osasivat eritellä runsaasti erilaisia tilanteita, joissa esimerkillisyys ja mallioppiminen auttavat heitä päämäärän saavuttamisessa. Myös ihailua ja auktoriteettiasemaa käytettiin hyväksi kasvatustarkoituksessa. Ratsastuksenopettajat siis hyödyntävät esimerkillisyyttä tietoisesti työssään toimiessaan auktoriteettiasemassa.

Kasvatus on vuorovaikutustapahtuma, jonka päämääränä on toisen osapuolen persoonallisuuden rakentumiseen (Antikainen, 1993, 10). Vuorovaikutustapahtuma pitää sisällään ihmisten välisen ainutlaatuisen kohtaamisen, jossa eri auktoriteettiasemassa olevat kasvattaja ja kasvatettava muodostavat pitkäkestoisen kasvatussuhteen (Purjo, 2013). Urheilukasvatuksessa suhteen kehittymistä edistää kasvattajan ja kasvatettavan yhteiset urheilulliset tavoitteet, joihin molemmat ovat sitoutuneita (Telama, 1989, 90-91). Ratsastuksenopettajat korostivatkin vuorovaikutustaitojen merkitystä kasvatuksellisten kysymysten ratkaisemisessa. Heidän mukaansa hyvän opettajan merkki on kyky tulkita toisia ihmisiä oikein, oli kyseessä sitten lapsi tai aikuinen. Tätä taitoa hyödyntämällä he pystyivät luomaan hyvät suhteet oppilaidensa kanssa ja olemaan tehokkaampi kasvatustilanteissa. Opettajat mainitsivat vuorovaikutustaitojen merkityksen myös hyvän ja kannustavan ilmapiirin rakentamisessa.

Kasvatusympäristönä urheilu on tehokas, sillä kasvatettavilla on usein valmiina hyvä sisäinen motivaatio, jota kasvattaja pääsee hyödyntämään. Liikuntasuoritusten elämyksellisyys ja irti otetusta arjesta parantavat ihmisen sisäistä motivaatiota, jota kasvattaja voi omilla vuorovaikutustaidoillaan

myös edistää. Urheilu on kasvatusympäristönä hyvä myös siksi, että se tarjoaa paljon kasvatustilanteita. Tilanteeseen sopivaa käyttäytymistä on hyvä vaatia urheilutilanteissa. Urheilun kasvatustilanteet voivat olla myös hyviä eettis-moraalista ajattelua vaativia ongelmia, joiden ratkaisuun kasvatettava tarvitsee kasvattajan tukea. (Telama, 1989, 89-91.) Ratsastuksen voidaan katsoa tarjoavan yhtä hyvin, jos ei jopa enemmänkin kasvatustilanteita kuin jotkut muut lajit. Pelkkien käytöstapojen opettamisen lisäksi haastateltujen ratsastuksenopettajien kertomuksissa korostui hevosen huomioiminen tietynlaisena kanssakasvattajana. Vaikka eläin ei toki tietoisista kasvatusta toteuta, ratsastuksenopettajat näkivät sen tietynlaisessa välineellisessä roolissa kun kyse oli kasvatukseen liittyvistä ongelmista. Hevosen hyvinvointiin ja tarpeisiin vedoten ratsastuksenopettajat toteuttivat kasvatuksellisia tavoitteitaan. On tärkeää kuitenkin huomata, että tällaisessa välineroossa hevosen hyvinvointi on kuitenkin ensisijaista, eikä sitä voi verrata luonnosta erkaantumisen aiheuttamaan eläimen esineellistämiseen. Merkittävä tutkimustulos kasvatustilanteista oli myös se, että ratsastuksenopettajat eivät suoraan kysyttäessä tunnistanee kasvatustilanteita omassa työssään, etenkin ratsastustuntien aikana. He kuitenkin kertoivat omista kasvatusnäkemyksistään ja kasvatuksellisista tavoitteistaan, ja tulivat samalla antaneeksi käytännön esimerkkejä niin tallissa kuin ratsastustunneillakin kasvattamisesta. Kasvatus siis näyttää ajoittain tiedostamattomana, mutta samalla hyvin luonnollisena toimintana ratsastuksenopettajien arjessa.

Merkittävin ratsastuksenopettajien kasvatuksellinen huoli oli kulttuurin muutos. Kaikki ratsastuksenopettajat kokivat sen pääasiassa huonona tai vähintäänkin huolestuttavana asiana. Lasten arvomaailmat ja toiminta nähtiin erilaisina kuin ennen, eikä sen katsottu sopivan entisenlaiseen tallikulttuuriin. Kyse on kuitenkin luonnollisesta asiasta, sosialisointi aiheuttamasta kulttuurin muutoksesta. Sosialisointiprosessissa kasvatettava ei ole vain passiivisessa vastaanottajan roolissa, vaan samalla kun hänelle siirretään tietoja ja taitoja edeltävältä sukupolvelta hän luonnostaan vastustaa niitä muokaten niitä omaan maailmankuvaansa sopiviksi. Tämä saattaa aiheuttaa pysyviä kulttuurin muutoksia. (Takala, 1991, 12.) Ilmiö näkyy jatkuvasti kaikkialla ympärillämme yhteiskunnassa, ei pelkästään ratsastuskouluissa. Kyse on enemmänkin siitä, kuinka muutokseen pystytään vastaamaan. Hevosen arvostaminen ja sen hyvinvoinnista huolehtiminen ovat ratsastuskouluissa tärkeitä arvoja, joiden noudattamisen ei pitäisi heiketä. On kuitenkin kasvattajien tehtävä tarkastella kriittisesti omaa toimintaansa, jotta toimintatapoja voitaisiin muuttaa kasvatusta, sosialisointia ja hevostaitojen oppimista edistävään suuntaan.

Ratsastuksenopettajien suurimmat kulttuurin muutokseen liittyvät kasvatushuolet kytkeytyvät hevosmiestaitojen koettuun heikkenemiseen. Hevosmiestaidot nähtiin erottamattomana osana kasvatusta, onhan niiden välittyminen kasvattajalta kasvatettavalle tallikulttuurin merkittävin sosialisointiprosessi. Ratsastuksenopettajat olivat huolissaan sekä kasvatettaviensa turvallisesta harrastamisesta että hevosten hyvinvoinnista ja oikeudenmukaisesta kohtelusta. Sosialisointi sisältää ihmisen kasvattamista osaksi häntä ympäröivää kulttuuria (Pietarinen & Rantala, 2002). Tallikulttuurin sosialisointiprosessissa harrastuksen aloittava oppii tärkeitä yleisesti hyväksytyjä tietoja ja taitoja hevosen käsittelystä, luonnollisesta käyttäytymisestä ja tarpeista. Tämän rinnalla ratsastuskouluissakin kulkevat yleismaailmallisesti hyväksytyt sosialisoinnin tavoitteet, joiksi voidaan katsoa hyvien käytösten hallinta ja arvomaailman kehittymistä seuraava eettis-moraalinen kypsyminen (Telama, 1989, 89). Sosialisointi ei siis palvele pelkästään pienen yhteisön, eli tallikulttuurin tavoitteita, vaan samalla lasta kasvatetaan osaksi yhteiskuntaa. Ratsastuksenopettajat myös huomioivat, että eri talleilla vallitsee erilaisia tallikulttuureja, ja sosialisointi näyttäytyy siis eri paikoissa eri tavoilla. Vaikka hevostaitojen heikkeneminen ja tallityttökulttuurin kuihtuminen olivat tämän tutkimuksen merkittäviä tuloksia, ei voida olettaa näin ajateltavan kaikissa Suomen ratsastuskouluissa. Haastattelujen perusteella voidaan kuitenkin sanoa, että tallien sosiaalinen normisto, joka koostuu kirjoitetuista säännöistä, sosiaalisista odotuksista, oikeuksista ja velvollisuuksista sekä kulttuurisesta yhteisymmärryksestä (Ojala & Itkonen, 2014, 8) määrittelee pitkälti myös ratsastuksenopettajien suorittamaa kasvatusta.

Telama (1989, 88-89) on määritellyt individualisoinnin ja sosialisoinnin kasvatuksen päätehtäviksi, ja ratsastuksenopettajien kertomuksien perusteella nämä molemmat osa-alueet ovat tärkeässä osassa myös ratsastuksenopetuksen sisältämää kasvatusta. Individualisoinnissa tuetaan yksilön kehittymistä yksilönä. Tämä sisältää minäkäsityksen realistista rakentumista, jotta samalla päästään tukemaan itsearvostuksen ja itseluottamuksen kehittymistä. (Telama, 1989, 88.) Ratsastuksenopettajat kertoivat kohtaavansa jokaisen kasvatettavansa ainutlaatuisena ihmisenä, ja he halusivat tunnistaa ja tukea näiden henkilökohtaisia tarpeita. Ratsastuksenopettajien mukaan etenkin itseluottamus on merkittävä osa ratsastussuoritusta, ja sen rakentumista tuettiin rehellisellä, mutta positiivisella palautteella. Itseluottamuksen syntyä voitiin tukea myös ratsastajan taitotasoon sopivan ratsun ja sopivien harjoitteiden valinnan avulla. Näin ratsastuksenopettajat pystyvät auttamaan etenkin nuorta kasvatettavaa identiteetin, eli yhtenäisen minäkäsityksen löytämisessä. Tärkeässä osassa minäkäsityksen kehittymistä on arvostava sosiaalinen kanssakäyminen muiden ihmisten kanssa. Tämä mahdollistuu sosialisoinnin kautta, jossa kasvatettava kehittyy yhteisön jäsenenä. (Telama, 1989, 89.) Ratsastuksenopettajat peräänkuuluttivat lasten ja nuorten heikkoja sosiaalisia taitoja,

joiden kehittämisen he näkivät vanhempien tehtävänä. Sosiaalinen käyttäytyminen on Telaman (1989) toimesta jaettu sosiaalisen havainnoinnin kykyyn, oman toiminnan vaikutusten arvioinnin kykyyn ja kommunikoinnin kykyyn. Ratsastuksenopettajien mukaan pienet kasvatushetykset ratsastuskouluissa eivät riitä sosiaalisten taitojen opettamiseen lapsille, vaan tähän tarvitaan kotien apua.

Ratsastuksenopettajat osasivat luetella toiminnastaan useita eri kasvatustavoitteita, ja viisi kasvatustavoitetta nousi yhteneväisesti kaikkien haastateltujen kertomuksista. Ratsastuksenopettajien viisi kasvatustavoitetta olivat turvalliseen toimimiseen kasvattaminen, tunteiden hallintaan kasvattaminen, vastuun kantamiseen kasvattaminen, sosiaalisten taitojen kehittäminen ja hyvän ilmapiirin rakentaminen. Tämän lisäksi opettajat nostivat esiin liikunnallisuuteen ja terveelliseen elämäntapaan kasvattamisen sekä urheilukasvattamisen suorituksen parantamisen näkökulmasta. Mielenkiintoista on, että haastateltujen näkemykset ratsastuksenopetukseen sopivista kasvatustavoitteista olivat kautta linjan lähes samat. Koska Suomen ratsastajainliitto ry ei ole ratsastusurheilun kattojärjestönä ottanut kantaa kasvatustavoitteisiin, täytyy näiden perustua johonkin muuhun. Todennäköistä on, että ratsastuksenopettajien kasvatuskäsitykset ovat yleismaailmallisesti hyväksytyjen kasvatustavoitteiden ja sosiaalisen normiston (Ojala & Ikonen, 2014, 8) määrittelemiä.

7.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden arviointi on tärkeä osa laadullista tutkimusta. Jotta lukija voi tehdä johtopäätöksiä tutkimuksen luotettavuudesta, on tutkijan kuvattava sitä tarkasti. Tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena. (Tuomi & Sarajärvi, 2003.)

Tutkimuksen eettiset valinnat kulkevat läpi tutkimusprosessin. Eettinen ajattelu on pohdintaa siitä, mitkä asiat tai valinnat ovat oikeita tai vääriä yhteisön arvojen näkökulmasta (Kuula, 2006, 21). Tutkimusaiheen arkaluontoisuus on yksi tärkeä huomioimisen aihe. Arkaluontoisuutta voi arvioida etukäteen tukeutumalla lakitekstiin, jossa arkaluontoiset asiat on määritelty tutkittavien sosiaalietuuksia, rikoksia, terveyttä, uskonnollisuutta, poliittisia aatteita tai seksuaalisuutta koskeviin asioihin. Lisäksi ihminen voi itse määritellä omassa elämässään arkaluontoiseksi muitakin

asioita. (Kuula, 2006, 135-136.) Tämän tutkimuksen aihetta ei nähty tutkimukseen osallistuneiden puolesta arkaluontoisena, vaan kaikki osallistuivat tutkimukseen mielellään ja avoimesti.

Haastateltavat tutkimukseen valikoitui tietyn alueen sisällä työskentelevien ratsastuksenopettajien joukosta sillä perusteella, että heistä löytyi etukäteen varma tieto siitä, että he olivat suorittaneet ratsastuksenopettajakoulutuksen. Tämän lisäksi erilaisten näkökulmien saamiseksi tutkimukseen pyydettiin eri-ikäisiä ja eripituisia työuria tehneitä haastateltavia. Tutkimuseettisissä kysymyksissä oleellisinta on, että tutkimukseen osallistumisen pitää olla vapaaehtoista, jotta kunnioitus ihmisarvoa ja ihmisten autonomiaa kohtaan säilyisi (Kuula, 2006, 22-23). Kaikki tähän tutkimukseen osallistuneet ratsastuksenopettajat lupautuivat heti kysyttäessä haastateltaviksi. Tutkittaville kerrottiin, että tutkimus toteutetaan anonymisti. Haastattelutilanteet tallennettiin äänittämällä, mihin pyydettiin myöskin lupa erikseen.

Haastatteluja tehdessä ei ratsastuksenopettajilta kerätty tarkkoja taustatietoja, sillä tutkimuksen kannalta relevantteja tietoja olivat vain aiemmin suoritettu koulutus ja työuran pituus. Näin ollen suoria tunnisteita ei kerätty tutkimuksen kohdejoukosta lainkaan. Suoria tunnisteita ovat nimet, osoitteet, syntymäajat, sähköpostiosoitteet, puhelinnumerot ja muut vastaavat, joista haastateltava voitaisiin suoraan tunnistaa (Kuula, 2006, 214). Lisäksi aineisto anonymisoitiin tekstin litteroinnin yhteydessä, jolloin tekstistä poistettiin tai peitettiin lähinnä erisnimiä (kaupunkeja, työpaikkoja). Vaikkei haastatteluissa kerätty tunnistetietoja, tutkimuksen aikana oli tärkeää kiinnittää huomiota myös siihen, että tutkimuksen kohteena ollut ratsastuksenopettajien ryhmä ei ole Suomessa kovin suuri. Koulutettuja ratsastuksenopettajia on Suomessa rajallisesti eikä etenkin pienillä paikkakunnilla välttämättä työskentele useita ratsastuksenopettajia. Tutkimusta tehdessä oli siis erityisen tärkeää huomioida anonymiteetin säilyttäminen, jotta ratsastuksenopettajat voivat luottaa yksityisyytensä säilymiseen. Tästä johtuen raportissa ei ole ilmoitettu paikkakuntia joilla haastattelut on suoritettu. Tutkittavien suojelemiseksi heidän nimensä on tässä tutkimusraportissa korvattu kirjainkoodilla H ja numerolla 1-5. Numerointi suoritettiin satunnaisessa järjestyksessä.

Tarkasteltaessa tutkimuksen luotettavuutta on tärkeää muistaa kiinnittää huomiota haastateltavien valintatapaan ja määrään (Hirsjärvi & Hurme, 1982, 129-130). Tutkimukseen osallistui viisi ratsastuksenopettajaa alueella, joka käsitti Pirkanmaan, Kanta-Hämeen ja Satakunnan. Haastattelut toteutettiin talleilla ja julkisissa tiloissa kuten kahvilassa. Viidestä haastatteluista kertyi litteroitua aineistoa 41 sivua, jonka jälkeen aineiston katsottiin kylläntyneen. Kylläntymisellä tarkoitetaan, että tutkimusaineistoa on tarpeeksi silloin, kun saavutettu aineisto riittää nostamaan esiin teoreettisen

peruskuvion (Eskola & Suoranta, 1998, 63). Tutkimuskysymysten näkökulmasta ratsastuksenopettajat pysyivät mielipiteissään ja kokemuksissaan hyvin samoilla linjoilla, eikä uusien haastattelujen koettu enää tuovan tälle tutkimukselle uutta tärkeää tietoa. Vaikka aineiston katsottiinkin kylläntyneen, on tärkeää muistaa, että otanta on yhteiskunnallisella tasolla hyvin pieni. Ratsastuksenopettajien melko yhteneväisistä kasvatuskäsityksistä huolimatta tämän tutkimuksen tuloksia ei voida katsoa yleispäteviksi.

Pohdinnan arvoista on, mihin näin yhtäläiset kasvatuskäsitykset perustuvat. Kaikki ratsastuksenopettajat olivat opiskelleet Ypäjän Hevosopistolla, joten taustalla ollut koulutus on yksi mahdollinen tekijä yhtenevistä käsityksistä puhuttaessa. Toinen syy yhteneväisyydelle on todennäköisesti suomalaiseen kulttuuriin perustuvat kasvatuskäsitykset. Näiden voidaan katsoa vaikuttavan ratsastuksenopettajien yleismaailmalliseen kasvatusajatteluun, koska ympäröivää kulttuuria ei voida erottaa heidän arvoistaan ja asenteistaan. Kolmas mahdollinen syy löytyy hevosmiestaidoista. Kuten aiemmin on kerrottu, hevosmiestaidot ovat yleisesti hyväksytyjä hevosten ymmärtämiseen ja käsittelemiseen liittyviä arvoja ja normeja (ks. Leinonen, 2013) joita ratsastuksenopettajat arvostivat perinteiden säilyttämisen näkökulmasta. Hevosmiestaidot ohjaavat ratsastuksenopettajien kasvatusajattelua ja käytännön toimintaa, koska heidän näkökulmastaan ne edustavat parasta mahdollista toimintatapaa hevosten parissa työskentelyyn.

Tämän tutkimuksen kohdalla on erittäin tärkeää pohtia tutkijan objektiivisuutta. Objektiivisuus perustuu oman subjektiivisuutensa tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Tutkijan tapaan käsittää tutkimusaihetta tai hänen arvomaailmaansa vaikuttavat esimerkiksi aikaisemmat kokemukset. Kyse on siis puolueettomasta otteesta, jolla tutkimusaihetta pyritään tarkastelemaan. On siis tärkeää, että tutkija tunnistaa omat uskomuksensa, asenteensa ja arvostuksensa tutkimuskohdetta kohtaan. (Eskola & Suoranta, 1998, 17-18.) Olen päätenyt hevosten pariin viisi vuotiaana äitini ja siskoni kanssa, ja sillä tiellä kuljen edelleen. Esteratsastus vei minut mukanaan teini-iässä, ja olen kilpaillut aktiivisesti viimeisen viidentoista vuoden ajan harjoituskilpailuista kansainväliselle tasolle saakka. Yliopisto-opiskelujen rinnalla olen toiminut valmentajatehtävissä perheeni omistamassa ratsastuskeskuksessa suoritetuani valmentaja 1-tutkinnon Ypäjällä vuonna 2014. Hevoset muodostavat erottamattoman osan elämäni, ja minulla on runsaasti mielipiteitä ja käsityksiä sekä niiden hoitoon että ratsastamiseen liittyvissä asioissa. Näitä asenteita olen pyrkinyt tarkkailemaan tutkimusprosessin aikana. Itse ratsastuksenopetukseen minulla ei ole muuta kosketuspintaa kuin oppilaan roolissa, ja näistäkin kokemuksista on aikaa yli kymmenen vuotta. Seuraan kuitenkin ratsastuksenopetukseen liittyvää uutisointia ja keskusteluja sosiaalisessa mediassa, ja nämä ovat

varmasti myös vaikuttaneet mielipiteisiini. Kun työskentelee hevosten parissa joka päivä, oma ajatusmaailma tuntuu kasvaneen tietyllä tavalla niihin kiinni. Erityisen vaikeaa siis olikin tunnistaa omia arvoja ja asenteita, jotka mahdollisesti vaikuttivat tutkimuksen kulkuun ja sen tuloksiin. Toisaalta Maw (2012, 217) on korostanut sitä, kuinka asiantuntijuus ei hevosalalla ole välttämättä vain pahasta, vaan se pitää myös nähdä etuna. Hänen mukaansa hevosalaa tunteva saattaa pystyä tulkitsemaan sellaisia asioita, joita alaa tuntematon ei välttämättä huomaisi lainkaan.

Tutkimuksen luotettavuutta tarkastellessa on muistettava, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan on kokoajan kriittisesti tarkasteltava tekemiään valintoja tutkimuksen luotettavuuden kautta. Luotettavuutta ei voida kvalitatiivisessa tutkimuksessa arvioida yhtä selkeiden sääntöjen puitteissa kuin kvantitatiivista tutkimusta, mutta omat ja tutkijakollegan ennako-oletukset, arkielämän normit ja teoreettinen ymmärrys tutkimuksen kohteesta auttavat arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta. Mertonilaisen ajattelun mukaan tutkimuksen luotettavuutta tulee pohtia järjestelmällisen epäilyn periaatteen kautta. Kyse on tutkimuksen kohdeyleisön vakuuttamisesta käytettyjen kielen ja merkkien avulla. Uskottavuus on tärkeä luotettavuuden kriteeri, jonka avulla voidaan tarkastaa vastaavatko tutkijan määrittelemät käsitteet ja tulkinnat tutkittavien käsityksiä. Myös vahvistuvuuden avulla voidaan tarkastella luotettavuutta, jolloin tutkimuksen tulkinnat muistuttavat muiden samasta aiheesta tehtyjen tutkimuksien tulkintoja. (Eskola & Suoranta, 1998, 208-211.)

Tätä tutkimusta tehdessä sen suunta on muuttunut ja tarkentunut useampaan kertaan sekä valintojen kyseenalaistamisen että kriittisen pohdinnan kautta. Tutkimus rajautui vaihe vaiheelta kohti sen lopullista muotoa. Aiheen rajaus osoittautui odotettua haastavammaksi, koska kasvatustieteen tutkielmaa tehdessä oli vaikeaa arvioida, mitä kaikkia hevosalan käsitteitä tulisi käydä tarkasti läpi. Tutkimusta tehdessä merkittävin olotila oli ”kaikki vaikuttaa kaikkeen”, mikä lisäsi rajauksen teon vaikeutta. Lopullinen rajaus tuntui kuitenkin luonnolliselta tavalta kertoa ratsastuksenopettajien kasvatuskäsityksistä. Tutkimuksen vahvistuvuus on tulosten osalta merkittävästi yhtenevä taustateorian kanssa. Se toistaa muun muassa Mawin (2012) ja Hämäläisen (2005) tutkimuksien tuloksia, joissa todettiin ratsastuksenopettajien kokevan koulutuksen teoriaosuuden jäävän irralliseksi ja vaikeaksi soveltaa käytäntöön. Myös Leinosen (2013) näkemykset hevosmiestaitojen kokemasta murroskaudesta on tunnistettavissa tässä tutkimuksessa. Mielenkiintoista oli, kuinka voimakkaasti, vaikkakin osittain tiedostamattaan ratsastuksenopettajien kasvatuskäsitykset noudattelivat Purjon (2013) näkemyksiä kasvatusvastuusta.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää koulutettujen ratsastuksenopettajien kasvatuskäsityksiä. Samalla perehdyttiin tarkemmin siihen, miten kasvatus näkyy ratsastuskouluissa ratsastuksenopettajien toteuttamina, ja millaiset tavoitteet sitä ohjaavat. Aineisto kerättiin teemahaastattelemalla viittä kokenutta ratsastuksenopettajaa kesällä 2017. Tärkeimpiä tutkimustuloksia oli, että ratsastuksenopettajat toimivat kasvatusvastuullisesti, ja heidän kasvatustavoitteensa ovat yhteneviä, joskaan ei minkään ylemmän tahon virallisesti säätämiä. Ratsastuksenopettajat kokivat kasvattamisen tärkeäksi, mutta toisaalta vaikeaksi liittää ratsastustunteihin.

Tutkimusta lähdettiin toteuttamaan Purjon (2013) kasvatusvastuun määritelmän näkökulmasta. Hypoteesi oli, että ratsastuksenopettajat myöntävät kasvatusvastuunsa, mutta kasvatus ei olisi näkyvää tai suunnitelmallista. Hypoteesista poiketen kasvattaminen näkyi kyllä ratsastuksenopettajien kertoman perusteella ratsastuskoulujen jokapäiväisessä toiminnassa, mutta ratsastuksenopettajat eivät välttämättä tunnustaneet sitä ennen aiheen tarkempaa pohdintaa. Kasvatus oli siis heidän työssään jopa huomaamaton, mutta silti siihen kuuluva osa. Tästä johtuen kasvatus ei siis ollut suunnitelmallista.

Purjon (2013, 14-15) mukaan kasvatus on tahdon ja uskon asia. Kasvattaja ei voi toimia tietoisesti ja vastuullisesti ilman että uskoo mahdollisuuksiinsa vaikuttaa inhimilliseen kasvuun ja kehittymiseen. Hänen täytyy myös tahtoa toteuttaa kasvatusvastuutaan. Ratsastuksenopettajien tulisi hyväksyä entistä paremmin oma kasvattajan roolinsa, ja tarkastella omaa toimintaansa kriittisesti. Vain näin voidaan käynnistää heidän kehittymisensä kasvattajina. Kasvatus olisi tärkeää myös nähdä hyödyllisenä työkaluna osana ratsastuksenopetusta, jotta sen mahdollisuudet voitaisiin hyödyntää.

Mielenkiintoinen tutkimuksen tulos oli ratsastuksenopettajien huoli hevostaitojen heikkenemisestä ratsastuskoulukulttuurin muuttumisen näkökulmasta. Muutosta ei nähty hyvänä asiana, vaan pikemminkin uhkana hevosten kanssa toimimiselle. Kun analyysivaiheessa ilmiötä tarkasteltiin sosialisointin näkökulmasta, kulttuurin muutos sukupolvelta toiselle siirrettäessä

nähtiinkin normaalina sosialisatioprosessin vaikutuksena (Takala, 1991, 12). Ratsastuksenopettajien olisi siis tärkeää muistaa, että maailma muuttuu tahdosta riippumatta, ja ratsastuskoulujen on tärkeää kehittyä vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. Huoli hevosmiestaitojen heikkenemisestä on aiheellinen (Leinonen, 2013), mutta murehtimisen sijaan tulisi pohtia uusia tapoja hevosmiestaitojen välittämiseksi uudelle sukupolvelle. Kaksi ratsastuksenopettajaa olikin asiaa jo pohdiskellut ja ideoinut hevosmiestaitokursseja. Tämän tutkimuksen yksi merkittävistä tuloksista oli, että kasvatus ja hevosmiestaidot kulkevat ratsastuskoulukontekstissa erottamattomasti käsi kädessä. Jotta tämä on mahdollista myös tulevaisuudessa, on tärkeää kiinnittää huomiota näiden molempien osa-alueiden kehittämiseen.

Kasvatus on tärkeää, se on kaiken yhteiskunnallisen toimimisen perusta. Ratsastuksen voidaan katsoa ajautuneen omaan kuplaansa, jossa keskitytään voimakkaasti laji- ja hevostaitoihin. Syystä tai toisesta kasvatuksen rooli on jäänyt hyvin pieneksi. Hevosten kannalta tämä on toisaalta hyvä asia, sillä näin pystytään edistämään niiden hyvinvointia, joka on hevosurheilun ehdoton lähtökohta. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kasvatus pitäisi unohtaa kokonaan ja keskittyä vain urheilullisiin tavoitteisiin. Mikä on siis Suomen ratsastajainliiton rooli lajin kansallisena kattojärjestönä? On erikoista, että järjestö tunnustaa ratsastuksenopettajan roolin kasvattajana, muttei käsittele kasvattamista julkaisuissaan. Vaikka tässä tutkimuksessa ratsastuksenopettajat olivatkin kasvatuskäsityksiltään melko yhtenäisiä, ei voida olettaa että sama toistuisi koko maan ratsastuksenopettajien kesken. Mahdollisesti eriytyneiden kasvatuskäsityksien yhdistämiseksi järjestön olisi kenties hyvä ottaa kantaa aiheeseen, ja luoda yhteiset suuntaviivat, joita alan ammattilaisen olisi helppoa seurata. Järjestötasolla olisi myös hyvä miettiä sitä, mikä olisi ratsastuksen valttikortti kasvatuksen kentällä? Voisiko kasvatuksen kautta luoda uuden lajia edistävän suuntauksen, joka tukisi lasten ja nuorten tasapainoista kehitystä ja kasvua?

Jatkotutkimuksena olisi kiinnostavaa selvittää kasvatuksen mahdollisuuksia osana ratsastusurheilun imagon parantamista. Ratsastus on viimeaikaisen uutisoinnin perusteella alkanut ensimmäistä kertaa menettää suosiotaan yleisön piirissä, ja imagon parantaminen on noussut tapetille. Kasvatus on nyt jo osa ratsastusurheilua, mutta näyttäytyy hyvin pienessä roolissa. Se tulisi huomioida potentiaalisena työvälineenä osana lajin kasvojenkohotusta. Myös hevosmiestaitojen todellinen tila, eli muuhunkin kuin käsityksiin perustuvan selvityksen tekeminen, olisi tarpeellista ratsastuskoulujen toiminnan kannalta. Samalla voitaisiin selvittää, millä keinoilla hevosmiestaitojen välittymistä uudelle sukupolvelle voitaisiin tehostaa.

LÄHTEET

Antikainen, A. 1993. Kasvatus, koulutus ja yhteiskunta. Porvoo: WSOY.

Bachmann, S. 2015. Ajatuksia ratsastustaidosta ja sen opettamisesta.
<http://www.ratsastusakatemia.fi/kirjoitelmia/ajatuksia-ratsastustaidosta-ja-opettamisesta.php> Luettu 20.2.2018.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere Vastapaino.

Fédération Equestre Internationale (FEI). 2013. FEI Code of conduct for the welfare of the horse.
http://inside.fei.org/system/files/Code_of_Conduct_Welfare_Horse_1Jan2013.pdf Luettu 11.1.2018.

Finn, T. 2018. Hevosen asialla – Kari Vepsä. Jyväskylä: Docendo.

Garbett, D. 2011. Horse riding 101: The role of experience in reframing teacher education practices. *Studying Teacher Education* 7(1): 65-75.

Harjunen, P. & Pihlainen, A. 2008. Kohti kasvattavaa valmennusta – Mittarin kehittäminen junioreiden joukkueurheiluvallennukseen. Liikuntapedagogiikan pro gradu – tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Hasanen, E. 2017. ”Me ollaan koko ajan liikkeessä” Tutkimus nuorten omaehtoisen liikkumisen muodoista ja merkityksistä tilan kehyksissä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Hirsjärvi, S. & Hurme H. 1982, 1988 ja 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus

Hotti, P. K. 1998. Juniorivalmentajien kasvatusasenteet Suomen Palloliiton Kaakkois-Suomen piirissä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Chydenius instituutti.

Hämäläinen, K. 2008. Urheilija ja valmentaja urheilun maailmassa. Eetokset, ihanteet ja kasvatus urheilijoiden tarinoissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Hämäläinen, M. 2005. Ratsastuksenohjaajakoulutuksen pedagogiikan opetuksen opetussuunnitelman kehittäminen. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen

yliopisto.

Itkonen, H., Salmikangas, A-K., Simula, M. 2010. Liikkumisen sosialisatio kolmessa kylässä. *Kasvatus & Aika* 4 (2), 69-82.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Leinonen, R.-M. 2013. Palvelijasta terapeutiksi. Ihmisen ja hevosen suhteen muuttuvat kulttuuriset mallit Suomessa. Humanististen tieteiden väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto

Maw, S. J. 2012. What does it mean to teach riding? A snapshot of contemporary practices in England and Western Australia. Australia: Murdoch University, Perth.

Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Nummenmaa, A. R. & Nummenmaa, T. 1997. Toisen asteen näkökulma. Teoksessa: Julkunen, M-L. (toim.) 2002. Opetus, oppiminen ja vuorovaikutus. Porvoo: WSOY.

Ojala, A-L. & Itkonen, H. 2014. Nautinnonhalu vie voitonjanon: Lumilautailu ja urheilun muuttuvat sosialisatioympäristöt. *Kasvatus & Aika* 8 (4), 7–19.

Ojanen, K. 2011. Tyttöjen toinen koti. Etnografinen tutkimus tyttökulttuurista ratsastustalleilla. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura.

Paloheimo, P. 2004. Puhe Keskustallin 75-vuotisjuhlassa Ruskeasuolla. <http://www.keskustalli.fi/historia/keskustalli-75-vuotta> Luettu 4.1.2018.

Peltonen, M. 2016. Eettinen ohjeisto ratsastuksenopettajille. Suomen ratsastuksenopettajainyhdistys ry. <https://sroy.sporttisaitti.com/eettinen-ohjeisto/> Luettu 16.2.2018.

Pietarinen, J. & Rantala, S. 1997. Koulu sosiaalisena ympäristönä yläasteelle siirtymisen vaiheessa: näkökulma sosiaaliseen kehitykseen. Teoksessa: Julkunen, M-L. (toim.). 2002. Opetus, oppiminen ja vuorovaikutus. Porvoo: WSOY.

Purjo, T. 2010. Väkivaltaisesta nuoruudesta vastuulliseen ihmisyyteen. Eksistentiaalis-fenomenologinenihmiskäsitys elämäntaidollis-eettisen nuorisokasvatuksen perustana. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Tampere: Tampere University Press.

Purjo, T. 2013. Mitä kasvatus voisi olla. Teoksessa: Lesojeff, H., Purjo, T., Tervahauta, M. & Videnoja, K. 2013. Kasvatus arvoihin – arvoa kasvatukseen. Helsinki: Non Fighting Generation ry, 10–48.

Rassa, A. 2017. Ratsastusharrastus non-formaalina oppimisympäristönä - Ratsastuksenohjaajaopiskelijoiden kokemuksia opettajuudesta ja opettamisesta. Tampere: Tampereen yliopisto.

Rinne, R. 1984. Suomen oppivelvollisuuskoulun opetussuunnitelman muutokset vuosina 1916-1970. Opetussuunnitelman intentioiden ja lähtökohtien teoreettis-historiallinen tarkastelu. Turku: Turun yliopisto

- Rinnemaa, A. 2009. Hyvinvointikysymykset ja hevosmiestaito puntarissa. <http://www.eluova.fi/index.php?id=799> Luettu 27.2.2018
- Rissanen, R. 2006. Fenomenografia. Luku 5.1. kokonaisuudesta Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus> Luettu 23.2.2018.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus> Luettu 23.2.2018
- Savanala, S. 2013. Luentosarja ratsastuskoulun oppilaille hevestiedon lisäämiseksi. Opinnäytetyö. Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Smith, A. V., Proops, L., Grounds, K., Wathan, J., McComb, K. 2016. Functionally relevant responses to human facial expressions of emotion in the domestic horse (*Equus caballus*). The Royal Society.
- Suomen Kuntoliikuntaliitto ry, Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry, Nuori Suomi ry, Suomen Olympiakomitea, Helsingin kaupunki 2010. Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010b -Aikuiset. SLU:n julkaisusarja. Helsinki: Suomen Gallup Oy.
- Suomen Kuntoliikuntaliitto ry, Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry, Nuori Suomi ry, Suomen Olympiakomitea, Helsingin kaupunki 2010. Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010a - Lapset ja nuoret. SLU:n julkaisusarja. Helsinki: Suomen Gallup Oy
- Suomen Ratsastajainliitto ry. 2015. Ratsastuksen trendit 2000-luvulla. http://www.ratsastus.fi/srl/uutiset/101/0/ratsastuksen_trendit_2000-luvulla_aikuisten_buumi_urbanisoituminen_elakeikaiset_uusi_ryhma Luettu 3.12.2017
- Suomen Ratsastajainliitto ry. 2016. Yhtä jalkaa. Ratsastuksen Reilu Peli. Helsinki: Printline.
- Suomen Ratsastajainliitto ry. 2017. Tilastotietoa ratsastuksesta. <http://www.ratsastus.fi/tilastotietoa> Luettu 9.1.2018.
- Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E., Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Takala, T. 1991. Kasvatossosiologia. Juva: WSOY.
- Thorell, G., Hedenborg, S., Stråhlman, O. & Morgan, K. 2016. From giving orders to engaging in dialogue: Military norms being challenged at the Swedish riding school. *International Review for the Sociology of Sport*: SAGE Journals.
- Tiilikkala, L. 2004. Mestarista tuutoriksi. Suomalaisen ammatillisen opettajuuden muutos ja jatkuvuus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Ticklén, M. 2018. Salla Varenti vastaa Antti Linnalle. HorseMail.fi Oy. <https://horsemail.fi/2018/04/10/salla-varenti-vastaa-antti-linnalle/> Luettu 10.4.2018

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vasara, E. 1987. Suomen ratsastusurheilun historia. Helsinki: Suomen ratsastajainliitto ry.

Xenophon & Morgan, M. H. (toim.). 2006. The art of horsemanship. New York: Dover publications, inc.

Vepsä, K., Syrjälä, P., Pussinen, A., Paanetoja, J. 2003. Ratsastus harrastuksena. Helsinki: Edita Prima Oy

LIITE 1(1)

HAASTATTELURUNKO

1. Kuvaile ratsastuskoulukulttuuria
2. Minkälainen rooli ratsastuksenopettajalla on kasvattajana?
3. Miten kasvatus näkyy työsi arjessa?
4. Miten voidaan suhteuttaa kasvattaminen ja hevosmiestaitojen opetus?
 - Onko toinen ensisijainen, miksi?
 - Millaisena näet näiden osa-alueiden välisen suhteen?
5. Millaisia vahvuuksia sinulla on ratsastuksenopettajana?
 - Millaisia ovat opetustilanteissa ilmenevät kasvatukselliset haasteet?
6. Mihin kasvatuksellisiin asioihin kiinnität työssäsi eniten huomiota?
7. Mihin kasvatukselliset näkemyksesi perustuvat?
8. Mikä merkitys ilmapiirillä on kasvatukseen ja opetukseen ratsastuskouluissa?
9. Vapaa sana